KOMEDYEN

Zebullon Levin

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

קאָמעדיען

פון

ז. לעווין

(1917—1920)

ניו־יאָרק, 1920.

אינהאַלטס־פאַרצייכניס

דעם טאַטעו׳ס טאָכטער

דעם טאַטען'ס טאָכטער

פּראָלאָג.

מיט אַ יאָהר צוריק איז סענדער אײלבערט, אַן אָרימער קרע־מער, מיט זײן װײב, פײגע, געקומען אין אַמעריקא. זײ זײנען געקומען צו זײער רײכען אײדעם, אַ פאַבריקאַנט פון מענער־קלײ־דער. עס איז געװען פערשטאַנען, אַז די צװײ אַלטע, בײדע אין די זעכציגער, װעלען דאָ אויסגעהאַלטען װערען פון זײער רײכען אײדעם. אויף דער צװײטער װאָך האָט דער אַלטער סענדער צו־פעליג אונטערגעהערט אַ געשפּרעך צװישען זײן אײדעם און טאָכ־טער. דער אײדעם האָט געזאָגט, אַז ער איז ניט צופריעדען מיט דעם, װאָס די „גרינע" אַלטע געפינען זיך בײ איהם אין הויז. ס'איז ניט שעהן פאַר איהם, פאַר די רײכע „פּריװאַט נײבאָרהוד". זאָלען די אַלטע אַװעקמופען ערגעץ און מען װעט זײ אַלע װאָך צאָהלען אַזױ פיעל און אַזױ פיעל. די טאָכטער האָט אײנגעשטימט מיט איהר מאַן.

דער אַלטער סענדער, אַ שטאָלצער איד זײן גאַנצען לעבען, אַזאַ, אויף װעלכען מען זאָגט אין די הײמישע שטעדטלעך, אַז ער „האָט פליעגען אין נאָז", האָט זיך דערפיהלט שטאַרק געקרענקט און בע־לײדיגט, דערהערענדיג די רײד פון זײן אײדעם און טאָכטער. דעמזעלבען טאָג האָט ער גענומען זײן אַלטע און פערלאָזען זײער הויז. דער אײדעם האָט זיך געבעטען, די טאָכטער האָט געװײנט. עס האָט אָבער ניט געהאָלפען.

די אַלטע האָט איהר גאַנצען לעבען שטאַרק געהאַלטען פון איהר אַלטען און אַלע מאָל געטהאָן זיין ווילען. ער איז קיינמאָל ניט געווען שטרענג מיט איהר, ווייל דאָס איז גאָרניט נויטיג געווען. זי האָט גאָר קיינמאָל ניט געהאַט דעם וואונש עפּעס צו זאָגען אָדער טהאָן אַנדערש, ווי זיין בעגעהר איז געווען.

פערלאָזענדיג דעם הויז פון זייער טאָכטער און איידעם, זיינען זיי אַוועק צו אַן אָרימען לאַנדסמאַן. דער אַלטער האָט צוזאמענגע־קלאַפּט עטליכע דאָלאר און האָט זיך אַוועקגעשטעלט מיט אַ פּוש־קאַרט פּרוכט אויף קלינטאָן קאָרנער העסטער, לעבען אַ סטענד פון גרויסע, קיילעכדיגע שוואַרצע לאַבענס ברויט. זייער דירה איז געווען אין צוויי פינסטערע צימערען אין אַ קעלער, ניט ווייט פון זיין פּושקאַרט. זיי האָבען זיך געמאַטערט מיט'ן ביסען ברויט. די טאָכטער איז אַלע ווייל געקומען בעטען זיך און וויינען פאַר'ן טאַטען, ער זאָל אַוועקוואַרפען די פּושקאַרט און קומען וואוינען ביי איהר אין הויז, אָדער זיי זאָלען וואוינען אין א לייטישע דירה פאַר זיך, און דער איידעם וועט זיי אויסהאַלטען מיט אַלעם בעסטען. דער אַלטער איז אָבער געבליבען איינגע'עקשנ'ט און ניט געוואָלט צוהערען זיך צו זיין טאָכטערס געבעט. די אַלטע האָט געוויס ניט געוואָלט ליידען דחקות און נויט, און זי האָט ניט געקענט צוזעהן, ווי דער אַלטער מאַטערט זיך ביים פּושקאַרט; אָבער אַז „איהרער" זאָגט „ניין", קען זי ניט און וועט ניט זאָגען אַנדערש.

די לעצטע צייט איז דעם אַלטענס פּרוכט־ביזנעס געגאַנגען זעהר שלעכט: פּרוכט איז בראַנד־טהייער און דער פּראָפיט איז אַ זעהר קלאָגעדיגער — האָבען זיי געמוזט אַריינעהמען אין זייער דירה אַ קוואַרטיראַנט מיט זיין „מאַשינדעל" צו פערגרינגערען אַ ביסעל דעם שווערען יאָך פון רענט.

פ ע ר ז אָ נ ע ן :

סענדער, אַ פּושקאַרט־פּעדלער, איבער 60 יאָהר אַלט.
פּייגע, זיין ווייב, דיזעלבע יאָהרען.
פרידאַ, זייער טאָכטער, 35 יאָהר אַלט.
ר׳ זלמן, אַ לאַטוטניק, אַרום 60 יאָהר אַלט, אַן אַלמן.
אַ איד פון העסטער סטריט.

אַ קעלער אין דיווויזיאָן סטריט, צווישען דזשעפערסאָן און קלינטאָן. דער קעלער האָט צוויי חדרים: איינער „פאַר׳ן גאַס", דער צווייטער — הינטען. די רענט איז צעהן דאָלאר אַ מאָנאַט. ר׳ זלמן צאָהלט פיער דאָלאר. יאָהרען לאַנג האָט שוין ר׳ זלמן ניט געהאַלטען אין האַנד אַ נייעם בגד און אפילו ניט אָנגעזעהן פאַר די אויגען, סיידען אין אַ פענסטער פון א קאַנאַל סטריטער קלאָטהינג־סטאָר; ער איז שוין אַזוי נידעריג געפאַלען אין זיין מלאכה, אַז גאָר־גאָר זעלטען, איינמאָל אין עטליבע וואָכען אפשר, טראָגט צו איהם אַריין אימיצער פון די שכנים אויסצופּרעסען אַן אַנצוג, אָדער אַ פּאָר הויזען. זיין גאַנצע חיונה ציהט ער פון די אָרימע הענדלער, וואָס קויפען אויף אַלטע קליידער איבער די הייזער; ער נעהמט צו אַ קנעפּעל, פערטשאָבעט אַ שטיקעל אונטערשלאַג, פערשנייזט און פערקלעפּט ווי־ניט־איז די פרענזלעך, וואָס הענגען נאָך פון די הויזען אָדער רעקעל. דער אָפּגעמאַכטער פּרייז איז אין דורכשניט אַ ניקעל אַ דזשאָב. זיינע פערדיענסטען וואַקלען זיך צווישען פיער און פינף דאָלאַר אַ וואָך — אַריבער פינף האָט ער ניט געמאַכט זייט אַ פּאָר יאָהר שוין.

אין דעם הינטערשטען חדר שלאָפט דעם פעדלער׳ס ווייב, פּייגע; אין דעם פאָדערשטען — ביידע מאַנסבילען, דער פעדלער און דער שניידער; אויך די פושקאַרט נעכטיגט צוזאַמען מיט די מאַנסבילען, וואָרים די ביזנעס טראָגט ניט צו צאָהלען פינף און זיעבעציג סענט אַ וואָך דירה־געלד פאַר׳ן פושקאַרט אין אַ „סטייבעל", און אויך איז דאָ די סחורה זיכערער.

עס איז צווישען 9 און 10 אַ זייגער, אין אַ הייסען זומער־אָבענד.

ווען דער פאָרהאַנג הויבט זיך אויף, זיצט דער שניידער ביי אַ לעמפּעל און בלעטערט די אויגען איבער אַ בגד. ער זיצט אין אַ הוילער אונטערהעמדעל, אַ יאַרמולקע אויפ׳ן קאָפּ. ביי די טרעפּ שטעהען פייגע און פרידאַ. די מאַמע איז אָרים און אויסגעמאַטערט, די טאָכטער — אַ רייך־פּערפּוצטע ליידי. מ׳דערזעהט באַלד, אַז זי בעלאַנגט ניט אַהער. זי האַלט ביים אַוועקגעהן, מיט אַ פוס אויפ׳ן אונטערשטען טרעפּעל.

פייגע.

געה ניט, וואַרט נאָך אויף א ווײַלע, ער׳ט דאָך באַלד אַרונטערקומען. כ׳האָב מורא, ס׳אַרויסגעוואָרפען דיין טרחה. וועניג האָסטו נאָך גערעדט און געבעטען?

פרידא.

כ׳האָב אָבגעמאַכט מיין מיינד, אַז היינט מוז נעהמען אַ סוף. נעכטען, דעם צעהנטען, איז שוין געוואָרען אַ יאָהר. כ׳קען דאָס שוין מעהר ניט אַריבערטראָגען. איכ׳ל געהן צו איהם אויפ׳ן סטריט. עס די אייז־קרים, ס׳צוגעהט דאָך.

פייגע.

ווער וויל אייז־קרים? ווער ליעגט דאָס אין זינען? צו וואָס ס׳טו דאָס געדאַרפט ברענגען? זעץ זיך נאָך צו, ער׳ט באַלד אַרונטערקומען. אַפ׳ן מיטען גאַס ווערסטו זיך אַוועקשטעלען, ביי די פושקאַרטס...

פרידא.

ס׳איז מיר הייס. כ׳קען דאָ ניט דערכאַפּען דעם אָטהעם. כ׳וועל אַרונטערקומען אַ ביסעל שפּעטער מיט איהם. (זי געהט ארויף די טרעפּ און פערשווינדט. ר׳ זלמן לעגט אַוועק זיין אַרבייט, טהוט אויס די ברילען, קוקט צום טיש, וואו ס׳שטעהט דאָס פּאַפּיערענע קעסטעלע מיט׳ן אייז־קרים.)

ר' זלמן.

ס'וועט צושמאַלצען ווערען. (ער בעלעקט זיך.)

פייגע.

איהר'ט עסען אביסעל?

ר' זלמן.

(מיט אַ שמייכעלע.)

אַז איהר'ט מיר געבען, וועל איך עסען. (פייגע ברענגט אַ טעצעל מיט אַ לעפעלע, לעגט אַן אייז־קרים און דערלאַנגט איהם. ער בעטאַפּט דעם קאָפּ, אויב די יאַרמולקע איז דאָ, מאַכט שטיל אַ ברכה און נעהמט עסען.) עסט איהר אויך, אַן עבירה, ס'וועט צו־געהן. (פייגע עסט פון קעסטעלע. פויזע. ר' זלמן ענדיגט שלינ־גען, ווישט אַרום די וואָנצעס, הויבט אָן ריידען.) אַז מ'וויל קען מען זאָגען, אַז כ'בין דאָ נאָך אַ פרעמדער אין הויז, די צווייטע וואָך ערשט וואוין איך דאָ מיט אייך. כ'קען דאָס אָבער ניט צוזעהן. אַ טאָכטער איז אַ טאָכטער, און ביי אייער ר' סענדער'ן איז דאָס מעהר ניט ווי עקשנות. הלואי וואָלט גאָט מיר געגעבען אַזאַ טאָכטער... אַז מיינע קינדער וואָלטען געקענט זיך צוזאַ־מענלעגען פאַר מיר כאָטש פיער טאָלער אַ וואָך... איצט האָבען מיר צוויי וואָכען נאָך שבועות. האָב איך שוין אַרומגעמופּט מיט'ן מאַשינדעל פון חנוכה אָן, וואָרט, וויפיעל מאָל (ער רעכענט אין קאָפּ.) דאָ איז שוין דער פינפטער פּליים. אַזוי וואָלגער איך זיך אַרום... אַז מיינע קינדער וואָלטען זיך געקענט צוזאַמענ־לייגען פאַר מיר פיער טאָלער אַ וואָך... אַ קלוגער מענש, אייער ר' סענדער, מיר איז אַ וואונדער אויף איהם...

פייגע.

ס'העלפט ניט קיין רייד. איהר זייט דאָ די צווייטע וואָך, האָט איהר נאָך ניט געזעהן אַלץ, וואָס דאָ טהוט זיך אָב, אַז זי קומט צוגעהן. מיינער האָט דען כח צו „פערלען" מיט'ן „פּוש־

קאר״? און ריידען צו איהם וועגען דעם טאָר איך ניט, ער וויל ניט ליידען.

ר׳ זלמן.

און אַלץ איבער אַ וואָרט, וואָס איהם האָט זיך אויסגעדוכט? ווי קען אַ מענש אַזוי זיין?

פייגע.

אָבגעדוכט האָט זיך איהם „דייקע״ ניט. אַז ער זאָגט, ער׳ט אַליין געהערט, האָט ער געהערט. האָבען זיי יע געזאָגט, איז וואָס איז? דאַרף מען שוין אויף אייביג זיין אַזוי? צאַפּסט איהר די בלוט, צאַפּסט איהר די בלוט, ווי לאַנג איז דער שיעור? אַ יאָהר איז שוין היינטיגע וואָך געוואָרען, מעג דאָך שוין זיין זיין גענוג. כ׳רייד זיך אוים מיין האַרץ פאַר אייך, כ׳האָב ניט פאַר וועמען. גאַנצע נעכט הוסט ער אָפּעט פון די נעץ פון בייסמענט... איך קען דאָס אויך ניט אויסהאַלטען... אַז איך זאָל ריידען אַ וואָרט, וויל ער ניט.

ר׳ זלמן.

דער איידעם אייערער, וואָס איז ער פאַר אַ מענש?

פייגע.

אַ גאַנץ וואוילער מענש, מעהר ניט וואָס ער איז אַ ביסעל אַן אַמעריקאַנער. ער איז דאָ געווען אַ פּאָר מאָל. ער בעט זיך אויך גענוג ביי איהם. צוועלף אייגענע רומס פאַרוואוינען זיי.

ר׳ זלמן.

(בעגייסטערט.)

אַזוי רייך?

פייגע.

(שמייכעלט.)

רייך... אפשר הונדערט מענשען ארבייטען אין זייער אייגענע „פעקטערע״.

ר' זלמן.

(מיט התפעלות.)

אַ קלאַדינג פּעקטערע, האַ?... איבער אַ וואָרט, אַן עקשנות... אַז מיינע קינדער וואָלטען געקענט צוזאַמענלייגען זיך פאַר מיר כאַטש פיער טאָלער אַ וואָך... איהר מעגט מיר דערצעהלען, כ'וועל קיינעם ניט אַפּדערצעהלען, קיינעם. וואָס האָט ר' סענ־דער געהערט?

פייגע.

כ'קען וועגען דעם ניט ריידען. ס'איז געווען די ערשטע וואָך ווי מיר זיינען דאַ געקומען, האָבען זיי געמיינט, אַז קיינער הערט ניט. מיין איידעם האָט געזאָגט מיין טאָכטער, אַז ער וויל מיר זאָלען אַרויסמופען, וועט ער אונז אַלע וואָך צאָהלען. ער וויל ניט, מיר זאָלען וואוינען אין זייערע רומס דאָרטען — —

ר' זלמן,

(שלאָגט איהר איבער.)

פון וואַנען וויים ער, אַז איהם האָט זיך דאָס ניט אָבגעדוכט?

פייגע.

אָבגעדוכט האָט זיך איהם ניט — — — (ס'הערט זיך אַ שטילע קלאַפּערייי אין דער הויף ביים טיהר. די טיהר עפענט זיך.) זיי קומען. (זי שטעלט זיך אויף.)

ר' זלמן.

(שטעלט זיך אויך אויף.)

כ'וועל גאַר צוגעהן זיצען אַ ווײַלע אין העסטער פּאַרק, ס'איז ניט גוט, אַז אַ פרעמדער איז דערביי... ער טהוט אָן זיין היטעל און געהט צו די טרעפּ. ס'הערט זיך פון דער הויף פרידאַ'ס קול: „לאָז מיר דיר העלפען", און סענדער'ס ענטפער: „מ'דאַרף ניט, כ'טהו דאָס אַלע נאַכט". פרידאַ קומט אַראָב. זי בלייבט שטעהן און קוקט אַרויף, ווי דער אַלטער לאָזט אַראָב ס'וועגעלע פון די

טרעפּ. זי איז אונגעדולדיג און אונרוהיג. ס'וועגעלע לאָזט זיך אַראָפּ; דער אַלטער פערשטופּט עס אין אַ ווינקעל. ער ווישט אַרום דעם שווייס, טהוט אויס ס'היטעל און טהוט אָן אַ יאַרמולקע. ער זעצט זיך ביים טיש. ער איז אַ הויכער איד מיט אַ ביסעל אַן אויס־געבויגענעם רוקען, מיט אַ ברייטע, גרויע באָרד, מיט אַ הויכען שטערען.)

פּייגע.

וועסט עסען?

סענדער.

הונגעריג בין איך ניט. אַ ביסעל קאַלטען שטשאַוו, אַז דו האָסט.

פּייגע.

וועסט זיך גאָרניט וואַשען?

סענדער.

כ'בין ניט הונגעריג. אַ טעלער שטשאַוו.

פּייגע.

(לעגט אַוועק אַ צוזאַמענגעלעגטען טישטוך אויפ'ן ברעג טיש). וואַש זיך, עס אַ פּאָר ביסען ברויט.

סענדער.

כ'האָב דיר געזאָגט, כ'בין ניט הונגעריג. (צו פרידאַ'ן.) האָסטאָך נאָך מסתמא צייט אַ פּאָר מינוט.

פרידא.

יעס, יעס, געוויס, עס. (ער עסט. מוטער און טאָכטער זיצען שטיל. פרידאַ קוקט מיט רחמנות אויף איהר פאָטער. זיין עסען נעהמט ניט לאַנג. ער מאַכט אַ ברכה אחרונה.)

סענדער.

נו, מיין טאָכטער, וואָס האָסטו מיר צו זאָגען?

פרידא.

טאַטע, דו ווייסט אַליין, כ׳דאַרף דיר ניט זאָגען.

סענדער.

און דו ווייסט אויך.

פרידא.

איך קען דאָס מעהר ניט איבערטראָגען. ווי דו און די מאַמע זעהען אויס...

סענדער.

(מיט אַ שמייכעל.)

דאָס ווייסען מיר אויך.

פרידא.

(בעט זיך.)

טאַטע, דו האָסט אונז שוין גענוג געשטראָפט.

סענדער.

ביזט אַ נאַר, מיין טאָכטער. וואָס רעדסטו פון שטראָפען? פאַר וואָס קומט אייך צו בעשטראָפען? איהר האָט זיך ביי מיר ניט פערזינדיגט.

פרידא.

דו בעשטראָפסט מיך צו שטאַרק. מיין לעבען געהט מיר ניט איין, כ׳האָב ניט קיין טאָג און קיין נאַכט, אַז איהר וואַל־גערט זיך דאָ אין פינסטערען בייסמענט. ס׳איז דאָך שוין היינ־טיגע וואָך געוואָרען אַ יאָהר — זאָל זיין גענוג. כ׳שעהם זיך פאַר מיינע קינדער. זיי ווייסען, אַז זיי האָבען דאָ אַ זיידע און אַ באָבע, זיי פרעגען זיך אויף אייך, און איך מוז זיי זאָגען ליגען. כ׳קען זיי אָהער צו אייך ניט ברענגען.

סענדער.

דערצו, מיין טאָכטער, קען איך ניט העלפען.

פרידא.

דו קענסט יע העלפען! ווי לאנג וועסטו דאס קענען אויס־האלטען שלעפען זיך מיט דיין פושקארט?!

סענדער.

אז גאט וועט געבען לעבען, וועט ער געבען כח. ווי לאנג, מיינסטו, האב איך דאס נאך אין גאנצען צו פאהרען? כ׳בין שוין אבגעפאהרען גאנץ ווייט. (פייגע געהט אריין אין צווייטען צימער.)

פרידא.

טאטע, איך וועל היינט פון דאנען ניט אוועקגעהן.

סענדער.

(שמייכעלט.)

ביזט ביי מיר אן אנגעלייגטער גאסט. (ערנסט.) כ׳קען ניט אוועקזעצען זיך ביי דיר אויף אלעם פארטיגען, כ׳בין חס ושלום ניט קיין קאליקע.

פרידא.

א יאהר איז שוין געווארען און דו קענסט נאך אלץ ניט פערגעסען די פאר ווערטער און דו ווילסט מיר ניט מוחל זיין.

סענדער.

דו רעדסט נארישקייט. ווער דערמאנט איצט וועגען יענע רייד?

פרידא.

אבער איך ווייס דאך, אז עס איז אזוי. ווי קען איך לעבען אין מיין הויז, אין מיין פאלאץ, אז איהר ליעגט אין אזא ביים־מענט?... אלרייט, איהר ווילט ניט וואוינען מיט אונז, קענט איהר זיך וואוינען בעזונדער. איהר וועט זיך נעהמען דריי שעהנע רומס און וואוינט זיך אליין און רוהט זיך אויס אויף דער על־טער. איך האב גענוג פאר זיך און פאר אייך. איהר וועט דען

אַנקומען צו פרעמדע? מעגסט דאָך שוין רחמנות האָבען אויף דער מאַמען. איך האָב זיך מסתמא פערזינדיגט, דו זאָלסט מיר פערצאַפּען מיין בלוט, אָבער אויף דער מאַמען איז דאָך א רחמנות, ס׳איז ניט פאַר איהרע כחות.

סענדער.

(שרייט.)

פייגע, קום אַריין! (פייגע קומט.) אַט איז זי, די מאַמע, פרעג איהר, ווען דו העסט ערש? נאָך אונזער חתונה איז שוין אַריי־בער פערציג יאָהר. כ׳האָב ניט געהערט פון איהר קיינמאָל, אַז איך פערדיען איהר ניט גענוג, און אויף איהר האָב איך אויך ניט וואָס צו בעקלאָגען זיך. איהר שטשאָוו איז אַן אמת׳ער מאכל. אַז איך וואָלט געהאַט צו געבען איהר עפּעס בעסערס, וואָלט זי מסתמא ניט אַרויסגעוואָרפען. אָבער בעזעצען זיך ביי דיר אויף קעסט, צי אין רומס, און דו זאָלסט מיר אַלע וואָך אַריינשיקען, בין איך ניט אַזאַ מענש.

פייגע.

(מיט אַ געבראָכען קול.)

העל שוין אויף אַ מאָל טרינקען איהר בלוט. (זי געהט צו־ריק אַריין אין הינטערשטען קאַמער.)

פרידא.

(אַן אויפגערעגטע.)

דו ווערסט מעהר די פושקאַרט ניט אָנריהרען! איכ׳ל מאַ־כען דערפון אַ באַרג אַש! (זי שטעלט זיך אויף, וואַרפט די צודעק פון פושקאַרט, וויל צובראַכען, צורייסען.)

סענדער.

(שטעלט זיך האַסטיג אויף, נעהמט אַן איהרע ביידע הענד, רעדט גוטמוטהיג.)

דאָ, מיין מאָכטער, בין איך באַלעבאָס. אַז דו ווערסט צו־פיעל שטיפען, וועל איך דיר נאָך אָבשמייסען אויך. כ׳בין דיין

טאַטע. צו מיין פערמעגען זאָלסטו זיך ניט צוריהרען. (פּויזע. פרידא זעצט זיך און וויינט שטיל אין ביידע הענד. סענדער קוקט פערטראַכט אויפ'ן טיש, דעם קאָפּ אָנגעשפּאַרט אויף די הענד.)

פרידא.

(ווישט אוים די אויגען.)

הער, טאַטע, דו ביזט אַ עקשן, אַ איינגעשפּאַרטער. איך בין אָבער דיין טאָכטער, געראָטען אין דיר. (פּעסט.) איך וועל ניט אַרויסגעהן פון בייסמענט און איבערלאָזען אייךביידען דאַ. מאַמע! קום אַריין! (פייגע קומט אַריין, ווישט די אויגען מיט'ן פאַרטוך.) מאַמע, דו האָסט געהערט, וואָס איך האָב געזאָגט דעם טאַטען?

פייגע.

כ'האָב געהערט.

פרידא.

כ'וועל איך דאָ ניט לאָזען אין בייסמענט! כ'וועל ניט געהן אַהיים! כ'וועל דאָ נעכטיגען און אין דער פריה וועל איך דעם טאַטען ניט לאָזען אַרויספיהרען די פושקארט, כ'וועל זיך אַריינזעצען אינעווייניג, זאָל ער שלעפּען די פושקארט מיט מיר צוזאַמען!

סענדער.

(לאַכט.)

וועל איך ווערען אַ יונגער באַלעבעסיל מיט אַ בייבי־קערידזש.

פייגע.

(צו פרידאַ'ן.)

דו קענסטאָך, מיין טאָכטער, דעם טאַטען דיינעם. פאָהר אַהיים. זאָל זיין גענוג פאַר היינט.

סענדער.

איך היים דיר אויך פאָלגען דער מאַמען.

פרידא.

(ענטשלאָסען.)

איך האָב שוין גענוג געפאָלגט, און מעהר וויל איך ניט און קען ניט. איך ווייס דאָך, אַז די מאַמע איז ניט שולדיג, די מאַמע וויל ניט מאַטערען זיך דאָ אין בייסמענט. (צום טאַטען.) דו ווילסט דאָס אויך ניט און דו קענסט דאָס ניט, אָבער דיין עקשנות דערלאָזט דיר ניט, דו ביזט אַ שטאָלצער און אַן איינגעשפּאַרטער... (ווייך). אָבער איך בעט זיך דאָך אַזוי ביי דיר... (זי קומט צו צו איהם, נעהמט איהם אַרום מיטביידע אָרעמס, בעט זיך מיט טרעהרען.) איך בעט זיך אַזוי ביי דיר... איך פאַל דיר צו די פיס... איך האָב דאָך שוין אַזוי פיעל געליטען... איך דאַרף אויף כפרות מיין רייכקייט מיט מיינע דיימאַנדס, אַז דו מאַטערסט זיך ביי דיין פּושקארט און איהר וואוינט אין אַזאַ בייסמענט... איך בין שטאָלץ מיט מיין שטאָלצען טאַטען... איך קען דאָס אָבער מעהר ניט אַריבערטראַגען... איך האָב אַ גרויסע הויז מיט אַזוי פיעל רומס, זאָג מיר אַ וואָרט, וועל איך אַרויסגעהן און טעלעפאָנירען פאַר אַ טעקסי אָדער אַן אויטאָמאָביל און איהר וועט ביידע פאָהרען צו מיר אַהיים.

סענדער.

מיר פערמאָגען, גאָט צו דאַנקען, אונזער אייגענעם אויטאָמאָביל. (ווייזט אויפ׳ן פּושקאַרט.)

פרידא.

אויף דער מאַמען מעגסטו דאָך שוין רחמנות האָבען. זי שווייגט. דו ווייסטאָך, אַז זי וועט אין איהר גאַנצען לעבען ניט זאָגען דיר אַ וואָרט אַנטקעגען. דו ווייסט אָבער אַליין, ווי שלעכט איהר איז, ווי זי געהט דאָ אוים. (פייגע נעהמט געהן אין צווייטען צימער.) געה ניט, מאַמע, זיי דאָ, כ׳וויל דו זאָלסט אַלצדינג הערען. (פייגע בלייבט.) און אויף מ י י נ ע קינדער מעגסטו אויך אַ ביסעל רחמנות האָבען... קיין עין הרע, גרויסע מיידלעך שוין... איך זאָג זיי ניט אוים, זיי ווייסען ניט... זיי

וועלען זיך אבער דערוויסען, און אנדערע, פרעמדע, וועלען זיך אויך דערוויסען... ס'קומען אריין אין הויז יונגע לייט... וואו וועל איך זיך בעגראבען פאר בזיון!... די קינדער וועלען זיך שעהמען צו ווייזען די אויגען... דיין אייגען בלוט און פלייש...

סענדער.

דיינע קינדער האבען זיך ניט וואס צו שעהמען מיט מיר; זיי מעגען קומען צו זייער זיידען. זיי וועלען ביי מיר זיין גוטע געסט. אי, וואס איך בין אן ארעמאן, זיינען זיי דאך ניט שולדיג.

פרידא.

(שטעהט אויף ענטשלאסען.)

ווייס איך, אז מיין טאטע האט זיך פון מיר אבגעזאגט, כ'האב ניט קיין טאטען! מיין מאמען וועל איך דא אבער ניט איבערלאזען, זי זאל אויסגעהן מיט די כחות אויף די עלטערע יאהרען. קום, מאמע, דו מוזט געהן מיט מיר. קיין איין מינוט וועל איך דיר דא ניט לאזען מעהר זיין! נעהם, טהו עפעס אן אויף זיך און קום מיט מיר!

פייגע.

וואס רעדסטו, טאכטער, כ'וועל איבערלאזען דעם טא־טען?!

פרידא.

(אויפגערעגט.)

כ'האב ניט קיין טאטען! איהם ארט ניט פאר זיך און ניט פאר דיר און ניט פאר מיר און מיינע קינדער! קום, מאמע, אויב דו ווילסט, איך זאל נאך לעבען, אויב דו האסט רחמנות אויף מיינע קינדער! איך וועל ניט געהן פון דאנען אהן דיר!

פייגע.

(וויינט.)

איבער פערציג יאהר ניט גענעכטיגט קיין איין נאכט בע־

זונדער... ווער וועט אַכטונג געבען אויף איהם, דערלאַנגען איהם אַ לעפעל וואַרימע וואַסער... סענדער... ווי קענסטו אַזוי זיצען? גאַנצע נעכט הוסטו אָב פון די נאַסע ווענט, קענסט ניט דערכאַפּען דעם אָטעם...

פרידא.

מאַמע, כ'וועל זיך מעהר ביי איהם ניט בעטען. כ'ווייס, אַז ס'וועט ניט העלפען... וואו איז דיין שאַל, די פאַטשיילע? דאַרפסט פון דאַנען קיין זאַך ניט נעהמען. דיין פאַטשיילע וואו'ז? (זי זוכט מיט די אויגען, דערזעהט.) נאַ, נעהם אַרויף אויף די פּלייצעס. (די אַלטע שטעהט פאַרגליווערט. פרידא שפּריט אַרויף די פאַטשיילע אויף איהר מאַמע'ס פּלייצעס, נעהמט אָן איהר אָרעם.) קום, מאַמע!

פייגע.

(רעדט שוואַך.)

אַריבער פערציג יאָהר... סענדער...

פרידא.

(עפענט איהר האַנד־בייטעל, נעהמט אַרויס אַ קאַרטעל, לעגט אַוועק אויפ'ן טיש.)

דאָס איז אונזער אַדרעס, טאָמער ווערסטו אַמאָל וועלען וויסען וואָס די מאַמע מאַכט... די קאַר געהט פון דעלענסי סטריט בריק... קום, מאַמע! (זי שטופּט צערטליך צו דער מאַמען צו די טרעפּ. העלפט איהר אַרויפגעהן. זיי געהען ביידע אַרויס. דער אַלטער בלייבט אַליין. עס איז אַ שטומע, אָבער אַ העכסט דראַ־מאַטישע סצענע. ער זיצט אַ פּאָר מינוט ביים טיש מיט'ן קאָפּ אָנגעשפּאַרט אויף ביידע הענד. אַריבער פערציג יאָהר האָט ער אָב־געלעבט מיט זיין אַלטער, און עס איז קיין איינציגען מאָל ניט אויסגעקומען, אַז זיי זאָלען ביידע ניט נעכטיגען אונטער איין דאַך, און קיין איינציגער מאָל האָט ניט פּאַסירט, זיי זאָלען זיך אויף אַן אמת צוקריגען, ווי דאָס קומט פּאָר צווישען מאַן און

ווייב. און דאָ האָט מיט אַמאָל פּאַסירט אַזאַ זאַך... ער איז ניט אין בעס אויף זיין ווייב. פערקעהרט, איהר טהאָט, איהר אַוועקגעהן מיט דער טאָכטער און איהם איבערלאָזען אַליין, האָט אין אַלטען דערוועקט אַ שטאַרקע רחמנות צו איהר: ער האָט זיך פאָרגעשטעלט, ווי איהר איז נעבעך אויפ'ן האַרצען, ווי שרעקליך זי ליידט אין דער מינוט, און ווי שלעכט עס איז געוועזן דער לעבען איהרער אין אַזאַ אָרימקייט, אין בּייסמענט... ער שטעלט זיך אויף, פערלעגט די הענד אויפ'ן רוקען, נעהמט אַרומגעהן הין און צוריק... ער בלייבט שטעהן, דעם קאָפּ אַראָבגעלאָזט, גלעט די באָרד, נעהמט אָן די שפּיצען פון באָרד און בעטראַכט עס זעהר אויפמערקזאַם... עס ווערט ביי איהם געבאָרען א געדאַנק, אַז ער וועט זיין ווייב ניט לאָזען בלייבען אַוועק היינטיגע נאַכט... זי מוז קומען צוריק... זי וועט דאָס אפשר ניט איבערלעבען... ער וועט פאָהרען איהר ברענגען צו־ריק... און אויב די טאָכטער וועט דער מאַמען ניט אַבלאָזען... וועט ער זעהן וואָס ער האָט צו טהאָן... וועט ער היינטיגע נאַכט איבער־נעכטיגען ביי זיין טאָכטער, און מאָרגען פריה וועט ער שוין זעהן... ער נעהמט זיין ראָק אין האַנד, נעהמט די קאַרטעל פון טיש. די סצענע האַלט אָן אונגעפעהר פיער־פינף מינוטען. ר' זלמן קומט אַריין.)

ר' זלמן.

אין פּאַרק ז'אַ מחיה. איהר זיינט גאַר אַליין? לאָזען די לויפערס מיט אַן אויג ניט צו טהאָן. מ'קלאַפּט, מ'שרייט, אויפ'ן קאָפּ קריכען זיי אַרויף.

סענדער.

(ווייזט איהם די קאַרטעל.)

איהר קענט לייענען? וואָס שטעהט דאָ אויפ'ן קאַרטעל?

ר' זלמן.

(בעקוקט די קאַרטעל.)

פון וואַנען זאָל איך קענען? ס'איז מסתמא אַן אַדרעס.

סענדער.

ס׳איז מיין טאָכטער׳ס אדרעס אין ברוקלין. ווי קען מען אויסגעפינען צו קומען אהין?

ר׳ זלמן.

(פערשטעהט, אַז דאָ האָט עפּעס וויכטיגעס פּאַסירט, רעדט פאָרשענדיג.)

אייער טאָכטער איז דאָך פריהער געווען דאָ... וואו׳ז די אַלטע אייערע?

סענדער.

כ׳האָב מורא, ר׳ זלמן, איהר וועט דאָ היינט אפשר מוזען נעכטיגען אַליין. גיט אכטונג צו פערשפּאַרען גוט די טיהר.

ר׳ זלמן.

איהר געהט ערגעץ אַוועק? איהר׳ט ניט קומען נעכטיגען און אייער אַלטע אויך ניט?... אודאי וועגען אייער טאָכטער... כ׳בין דאָך אַ פרעמדער, האָט קיין פּאַראיבעל ניט, זאָג איך גלאָט אַזוי... אַז גאָט וואָלט מיר געגעבען אַזאַ טאָכטער מיט אַזאַ איידעם... אַז מיינע אַלע קינדער וואָלטען זיך געקענט צוזאַמענלייגען פאַר מיר כאָטש פיער טאָלער אַ וואָך...

סענדער.

אי, אי, ר׳ זלמן... כ׳קען ניט ריידען... (ער שטעקט אַריין די קאַרטעל צווישען די ציינער, טהוט אָן דעם ראָק, טהוט אויס די יאַרמולקע און טהוט אָן די הוטעל.) כ׳דאַרף געהן צו דעלענסי סטריט בריק... כ׳וועל זיך דאָרט נאָכפרעגען. פערגעסט ניט גוט צושפּאַרען די טיהר. אַ גוטע נאַכט. (ער נעהמט געהן אויף די טרעפּ. די טיהר עפענט זיך. פייגע קומט אַרונטער. פרידאַ נאָך איהר. פייגע זעצט זיך אַוועק, אָטהעמט שווער, ווישט די אויגען.)

פרידא.

טאַטע, דו האַלסט די קאַרטעל אין האַנד. וואוהין האָסטו

געוואָלט געהן? דו ביזט געגאַנגען צו מיר, צו דער מאַמע'ן!... איך ווייס, דו קענסט ניט איבערנעכטיגען אַ נאַכט אָהן דער מאַמען און די מאַמע אָהן דיר אויך ניט... זי האָט ניט געקענט אַרויפגעהן אויפ'ן קאַר... זי איז געקומען צוריק צו דיר! טאַטע, ווי קענסטו זיין אַזוי? די מאַמע וועט דאָ לאַנג ניט לעבען! (זי נעהמט די מאַמען מיט איין האַנד און דעם טאַטען מיט דער צווייטער.) איך וועל אייך ביידע ניט אַבלאָזען, איהר מוזט געהן מיט מיר! (זי וויינט. דער אַלטער איז שטאַרק געריהרט פון זיין ווייב'ס האַנדלונג... און אויך איז דערוויי'ל זיין האַרץ געוואָרען ווייכער פאַר זיין טאָכטער... פויזע.) מיר זיינען אַלע אין דיינע הענד: די מאַמע און איך און מיינע קינדער... אַ יאָהר איז גענוג...

סענדער.

זעץ זיך אַוועק, מיין טאָכטער, אַ ווײַלע; רוה זיך אָב, ביזט אַזוי פערמאַטערט.

פרידא.

כ'וועל זיך ניט זעצען. זאָג מיר, טאַטע, רייד, דו קימערסט זיך ניט פאַר קיינעם פון אונז און פאַר דיר אַליין אויך ניט?

סענדער.

זעץ זיך, מיין קינד, וועל איך מיט דיר ריידען. לאָמיר זיך זעצען. (ער זעצט זיך.) זעהסטאָך, מיין טאָכטער, איך בין אַ גזלן, אַן אמת'ער גזלן; האָסט אַ טאַטען אַ גזלן. דיין מאַמע האָט אָבגעלעבט איבער פערציג יאָהר אונטער איין דאַך מיט אַ גזלן. אָט איז זי, זי וועט דיר אַליין דערצעהלען. קום אַהער, מיין טאָכטער, זעץ זיך לעבען מיר. (פרידא זעצט זיך. ער גלעט איהרע באַקען.) און דו ביזט נאָך אַ גרעסערע גזלנ'טע פון דיין טאַטען. דו ביזט מיר בייגעקומען, דו האָסט ביי מיר אויסגעפיהרט.

פרידא.

(מיט אַן אויסגעשריי פון שמחה.)

מאַמע, דו הערסט?! (פרידא שפּרינגט אויף.) קומט!
וואָס זיצט איהר נאָך? (די אַלטע שטעלט זיך אויף.)

סענדער.

(צו זיין ווייב.)

זעץ זיך נאָר אַוועק אַ ווײַלע. (צו פרידאַ׳ן, ווייך און צערטליך.) וואַרט אויס. אויסגעפיהרט האָסטו דאָך שוין, טו זעץ זיך, רוה זיך אָב אַ ווײַלע און געה אַהיים. מאָרגען, אם־ירצה־השם, וועסטו קומען אַהער, וועלען מיר זיך דורכריידען וועגען די איבעריגע זאַכען.

פרידא.

(מיט אַ געמאַכטער שטרענגקייט.)

ניין, טאַטע, דאָס וועט ביי מיר ניט געהן. האָסטאָך איצט אַליין געזאָגט, אַז איך בין אַ גרעסערע גזלנ׳טע פון דיר. איך בין דיין טאָכטער, געראָטען אין טאַטען. איך בין אויך אַן עקשנ׳טע און אַן איינגעשפּאַרטע און אַ גזלנ׳טע. אַז איך האָב געזאָגט היינט, מוז זיין היינט. דו וועסט ביי מיר ניט אויס־פיהרען.

סענדער.

(מיט ווייכען שפּאָט.)

כ׳האָב גאָרניט געוואוסט, אַז דו ביזט אַזאַ.

פרידא.

ריכטיג געראָטען אין דיר.

סענדער.

נו, גוט, מאָרגען וועסטו דאָ קומען; איך וועל זיך דערווייל דורכריידען מיט דער מאַמען.

פרידא.

איהר וועט דאָך וואוינען מיט אונז, האַ?

סענדער.

איך וויל ניט, דו זאָלסט דאָס פערלאַנגען פון מיר.

פרידא.

וועגען דעם וועל איך ניט זיין איינגעשפּאַרט. ווי דו ווילסט. איהר ווילט זיך וואוינען בעזונדער אין רומס, בין איך אויך צופריעדען.

סענדער.

אודאי וויל איך אזוי בעסער.

פרידא.

גוט, דאַרפסט מעהר ניט ריידען וועגען דעם. איך וועל אייך קיין זאך ניט לאָזען מיטנעהמען פון בייסמענט. איהר וועט אַלצדינג פערקויפען אָדער אַוועקשענקען. מיר וועלען קויפען נייע זאכען.

פייגע.

די בעטגעוואַנט!

פרידא.

וועסטו מיטנעהמען.

פייגע.

די טישטיכער מיט די האַנטיכער!

פרידא.

גוט.

פייגע.

דער קופּערנעם טשיינוק!

פרידא.

(שמייכעלט.)

גוט.

פייגע.

די שטויסעל מיט די מיעדניצע!

פרידא.

(לאַכט.)

אויך גוט.

פייגע.

די צינענע טעלער מיט די לעפעל מיט די סקאוואראדע!

פרידא.

מיר וועלען אַלצדינג איבערקוקען. וואָס דו וועסט וועלען, וועסטו מיטנעהמען. אָבער וואָס ועט דאָ זיין מיט אייך היינטיגע נאַכט?

סענדער.

וואָס קען מען שוין היינט טהאָן? געה דו אהיים און מיר וועלען בלייבען דאָ.

פרידא.

דאָס וועט ניט געהן. אָה, נאָו, ניט ביי מיר, ניט ביי מיין טאַטענס טאָכטער.

סענדער.

(גוטמוטהיג.)

ערגער פון דיין טאַטען דאַרפסטו ניט זיין. לאָז אונז היינט אָב. אַלץ האָסטו שוין אויסגעפיהרט... כ'קען ניט געהן היינט צו שפּעט. וואָס מיינסטו, מיר זיינען דו? עלטערע מענשען...

פרידא.

איך זעה, טאַטע, דו ווילסט שוין ווידער עפּעס אויספיהרען ביי מיר — וועל איך דערפאַר מוזען עפּעס אויספיהרען ביי דיר אויך. איך וועל אייך דאָ לאָזען איבערנעכטיגען מיט איין בעדינגונג.

סענדער.

וואס האסטו זיך שוין ווידער אויסגעטראכט?

פרידא.

איך וויל ניט, איהר זאלט נעכטיגען מיט די פושקארט אונ־טער איין דאך.

סענדער.

(שמייכעלט.)

אזא מרשעת! וואס זאל איך היינט טהאן מיט דער פוש־קארט?

פרידא.

ארויסווארפען דרויסען!

סענדער.

געוואלד, וואס טהוט זיך מיט איהר? ס'קאסט מיר אב אן אוצר מיט געלד! האסט שוין געזעהן א סך פושקארטס מיט סחורה זיך וואלגערען דרויסען? מארגען, אם־ירצה־השם, וועל איך פערקויפען די פושקארט מיט די סחורה.

פרידא.

ניין, היינט! די פושקארט וועט דא ניט נעכטיגען.

סענדער.

וואו קען איך איצט, א שטיק אין דער נאכט, קריגען א קאסטאמער אויף א פושקארט מיט סחורה?

פרידא.

(שטעלט זיך אויף.)

איך וועל שוין קריגען. ווארט נור אויף א ווײלע, העססטער סטריט איז ניט ווייט פון דאנען. (זי לויפט ארויף די טרעפ און פערשווינדט.)

ר' זלמן.

(וועלכער האָט זיך די גאַנצע צייט אומעטיג צוגעקוקט צו דער סצענע.)

אַ כוואַטסקע טאָכטער אייערע, קיין עין הרע; אַז גאָט וואָלט מיר געגעבען אַזאַ טאָכטער... וואָס איז דאַ געוועז, אַז איך בין אַרויסגעגאַנגען?

פייגע.

כ'האָב מורא, ר' זלמן, איהר וועט דאָ איבערבלייבען אַליין אין די רומס.

ר' זלמן.

איהר'ט טאַקע אוועקמופען?

פייגע.

איהר'ט זיך דאָך מסתמא צוגעהערט. מיין טאָכטער נעהמט פאַר אונז אַנדערע רומס.

ר' זלמן.

(מיט קנאה.)

שעהנע, גוטע רומס מסתמא... און אייך וועט שוין אַזוי אויך ניט פעהלען... אַז מיינע אַלע קינדער וואָלטען זיך גע־קענט צוזאַמענלעגען פאַר מיר כאָטש פיער טאָלער אַ וואָך...

פייגע.

(מיט עטוואָס שטאָלץ.)

קיין שלעכטע רומס וועט מיין טאָכטער פאַר אונז ניט נעה־מען.

ר' זלמן.

אַז גאָט גיט לייטישע קינדער... אויף די עלטערע יאָהרען... מ'מוז לעבען אליין און האָרעוועז... אַרומשלעפּען זיך מיט'ן מאַשינדעל... ס'פינפטע מאָל פון חנוכה אָן... כאָטש פיער טאָלער אַ וואָך...

סענדער.

(שטוואַס שפּאָטיש.)

איצט, מיין ווייב, וועסטו ווערען א רייכע באַלעבאָסטע אין אמת'ע רומס, מיר'ן לעבען פון פּאַרטיגען... ווער וועט זיך קע־נען צו אונז גלייכען? אמת'ע שררות...

פייגע.

(ווי זיך פערענטפערענדיג.)

האָסט א סך כח פאַר'ן פּושקאַרט און אָבהוסטען גאַנצע נעכט פון די נאַסע ווענט?... אז כ'בין צוגעקומען צום קאַר, האָב איך געמיינט, איך חלש אָוועק...

סענדער.

כ'האָב ניט צו דיר, מיין ווייב... האָב איך דיר דען געזאָגט א וואָרט, זאָלסט ניט געהן? בעשערט אונז מסתמא צו לעבען אויף דער עלטער פון גרייטען... (פרידא קומט אַריין. נאָך איהר קומט אַ איד פון העסטער סטריט. פרידאַ שטופט אַרויף די פּוש־קאַרט אויפ'ן מיטען צימער.)

פרידא.

(צום אידען.)

קויפט דאָס אָב.

דער איד.

וואָס?

פרידא.

די פּושקאַרט מיט די סחורה.

דער איד.

וואָס דאַרף איך נאָך א פּושקאַרט? כ'האָב אַן אייגענע פּושקאַרט?

פרידא.

וואָס גיט איהר פאַר אַלצדינג צוזאַמען?

דער איד.

אז די פושקארט דארף איך ניט.

פרידא.

איך דארף אויך ניט די פושקארט.

דער איד.

די סחורה וועל איך אָבקויפען, אַז איהר'ט מיר אוועקגעבען אין גלייכען געלד. די „פינעגעס" זעהט אויס אַ ביסעל צוגע־לעגען. (ער בעטאַפט, קוקט איבער.)

פרידא.

וויפיעל גיט איהר פאַר די סחורה?

דער איד.

(בעקוקט, בעטאַפּט פאָרזיכטיג.)

וואָס האָט איהר מורא צו זאָגען, וויפיעל איהר ווילט?

פרידא.

זאָגט, וויפיעל איהר גיט, כ'האָב קיין צייט ניט, ס'ווערט שפעט.

דער איד.

פאַר מיר איז דאָס מעהר ניט ווערטה ווי — — — (ער זאָגט ניט אַרויס, ישוב'ט זיך.) כ'קען אייך געבען אַנדערהאַלבען טאַ־לער... די „פינעגעס" אַ ביסעל צוגעלעגען.

פרידא.

אַנדערהאַלבען טאַלער פאַר די סחורה, וויפיעל גיט איהר צוזאַמען מיט'ן פושקארט?

דער איד.

אַ פושקארט האָב איך אַן אייגענע. וויפיעל פושקארטס דארף איך?

פרידא.

פון וואנען זאל איך וויסען וויפיעל איהר דארפט? גיט אהער דריי טאלער פאר די סחורה מיט'ן פושקארט.

דער איד.

(שטעלט אויס אויף פרידא'ן די אויגען, בעטראכט די אי־בעריגע מענשען, ס'גלויבט זיך איהם ניט, אז ער האט ריכטיג געהערט.)

וויפיעל'ט איהר געזאגט?

פרידא.

איהר דארפט זיך ניט שרעקען, ס'איז ניט קיין גע'גנב'עטע. מיר זיינען דא אלע עהרליכע מענשען. איך מאך א „סייל". מיר געהען ארויס פון די ביזנעס. גיט אהער א דרייערעל!

(דער איד נעהמט ארויס א לאנגע לייוועגטענע בייטעל פון בוזעם־קעשענע, נעהמט ארויס געלד, צעהלט אב דריי דאלאר, דערלאנגט פרידא'ן, כאפט די פושקארט און לויפט צום טיהר. פרידא לאכט.)

איהר דארפט ניט לויפען אזוי, א סייל איז א סייל, כ'וועל קיין חרטה ניט האבען; אויב איהר ווילט, קען איך זיך מיט אייך אבשרייבען.

דער איד.

(א צוטומעלטער.)

ווער לויפט? כ'אייל זיך גארניט, מעהר ניט ס'ווערט שפעטלעך א ביסעל. (ער מאטערט זיך ארויפשטופען די פושקארט אויף די טרעפ.)

סענדער.

(שטעלט זיך אויף.)

ווארט אויס, כ'וועל אייך העלפען.

דער איד.

אז איהר ווילט זיך מטריח זיין.

פרידא.

(נעהמט דעם טאַטען פאַר די פּלייצעס און זעצט איהם אַוועק.)

ניין, ניט דו, טאַטע. דו וועסט זיך מעהר ניט צוריהרען, און איך וויל אַליין פערדיענען די מצוה פּטור צו ווערען פון דער פּושקאַרט. (זי העלפט דעם אידען אַרויפשלעפּען די פּושקאַרט אויף די טרעפּ. דער איד פערשווינדט מיט׳ן פּושקאַרט.)

סענדער.

(צו פרידאַ׳ן.)

ביזט אַ טהייערע ביזנעס-ליידי; מ׳קען געהן אין גאָלד פון אַזעלכע ביזנעס.

פרידא.

(דערלאַנגט איהם די דריי דאָלאר.)

אָבער דריי דאָלאר האָב איך פערדיענט אין אַ מינוט?

סענדער.

יאָ, ריינער פּראָפיט. ביי מיר נעהמט אַ האַלבע וואָך ביז איך פאַרדיען אַזוי פיעל.

פרידא.

איצט וועל איך געהן. כ׳וועל דאָ זיין מאָרגען בייטאָג, ווע־לען מיר ביידע, מאַמע, אַרויסגעהן זוכען רומס. אפשר זאָלען מיר נעהמען די רומס לעבען מיר, אין ברוקלין. וואָס זאָגסטו, טאַטע?

סענדער.

ניין, איך וויל דאָ, אין דעם געגענד.

פרידא.

וועסט געהן מיט מיר, מאַמע? זאָל איך אפשר אַליין געהן? וואָס דאַרפסטו קריכען אויף די טרעפּ?

פייגע.

כ׳וועל מיטגעהן מיט דיר, קום דאָ צוגעהן.

פרידא.

וואס איז היינט? היינט איז מאנטאג — מארגען נעהמען מיר די רומס, די פארניטשור מיט די איבעריגע זאכען קויף איך אויך מארגען, וועט נאך מסתמא נעהמען א פאר טעג, וועט אויסקומען צו מופען דאנערשטאג. א גוטע נאכט, זייט געזונד. (זי קושט דער מאמען, דערנאך דעם טאטען.)

ר' זלמן.

(ווי צו זיך.)

וואס וועט זיין מיט מיר... כ'האב בעצאהלט ביז'ן ערשטען, כ'האב נאך קנאפע דריי וואכען דא צו זיין, דער מופען האט געקאסט... פון חנוכה אן ס'פינפטע מאל...

פרידא.

(א ביסעל שפאסיג.)

דאס איז א שלעכטע מעשה. (צו ר' זלמנ'ען.) מופט ניט אוועק פון דאנען, מיר וועלען אייך דא איבערלאזען אן אויסגעפארנישטען פלעט, נעהמט אייך א ווייב און בלייבט דא זיצען.

סענדער.

(ערנסט.)

דארפסט ניט אבלאכען, מיין טאכטער.

פרידא.

(עטוואס אין פערלעגענהייט.)

טאטע, איך לאך ניט. איהר וועט קיין זאך ניט מיטנעהמען פון דאנען.

סענדער.

קענסט געהן, מיין טאכטער, מיר וועלען שוין דא דורכקומען צווישען זיך אהן דיינע עצות.

פרידא.

גוד נייט, מאָרגען בייטאָג, מאַמע, אַ זייגער צוויי. (זי געהט אַוועק.)

סענדער.

(צו זלמנ'ען.)

איהר וועט גאָרניט דאַרפען ליידען. איך האָט געקאָסט דער אַריינמופען און איצט ווידער. איהר'ט זאָגען וויפיעל איך קומט.

ר' זלמן.

כ'האָב קיין מורא ניט... אייער טאָכטער האָט דאַ געזאָגט, כ'זאָל נעהמען אַ ווייב... מיט וואָס?... מיט די פינף טאָלער אַ וואָך פערדיענסטען מיינע?... כ'רייד שוין ניט פון דעם... אַ שטיקעל אייגען ווינקעלע, דעם קאָפּ אָנצושפּאַרען...

סענדער.

(צו זיין ווייב.)

אַריבער פערציג יאָהר אונטער איין דאַך. (ווייך, צערטליך.) האָסט ניט געקענט אַרויפגעהן אויפ'ן קאַר, האַ? ניט געקענט?...

פייגע.

כ'האָב געמיינט, איך לאָז זיך אַראָב... כ'האָב געהאַלטען ביים פאַלען אין חלשות.

ר' זלמן.

(עלענד און דערשלאָגען.)

פיער טאָלער אַ וואָך... מיינע אַלע קינדער וואָלטען זיך געקענט צוזאַמענלייגען פאַר מיר פיער טאָלער אַ וואָך...

(פאָרהאַנג.)

אַ שטרענגע באַלעבאָסטע

אַ שטרענגע באַלעבאָסטע

פּערזאָנען:

דער באַלעבעסיל, 25 יאָהר אַלט — אַ פּעטינקער, נידריגער בלאָנדער מענשעל, מיט אַ ניש'קשה'־דיגען אָנפאַנג פון אַ פליך.

די ווייבעלע, 22 — אין איין הויך מיט איהר מאַן, נור אַ דינע ברונעטקע.

דער זינגער־אַגענט, אַ הויכער איד מיט גרויע וואָנסעס.

דער טרעגער, אַן איירישמאַן.

עס קומט פאָר אין אַ האַרלעמער דירה: אַ קיך, בעד־רום און פראָנט־רום. עס איז די ערשטע וואָך פון זייער חתונה. די יונגע ווייבעל שטעהט ביים געז־אויוועלע מיט'ן קאָך־לעפעל אין האַנד, שעפּט זופּ פון טאָפּ און גיסט אין די צוויי טעלער אויפ'ן טיש. אַלצדינג אין הויז איז ניי, ציכטיג און אויפ'ן פּלאַץ. דער באַלע־בעסיל קומט אַריין, אָהן אַ ראָק און אַ העט, ברענגט מיט זיך אַ פּיינט ביער אין אַ נייעם, שפּיגעלדיגען „בלעך", שטעלט עס אויפ'ן טיש.

די ווייבעלע.

(שרייט אויס.)

שוין ווידער! שטעל ניט! ס'בלעך מוז זיין נאַס. וועסט פערנעצען ס'טייבעל־קלאָטה!

דער באַלעבעסיל.

(טהוט האַסטיג אַ הויב ס'בלעך.)

כ'האָב גאָר פערגעסען. וואו זאָל איך אוועקשטעלען? (ער שטעלט אויפ'ן „וואַש־טאַב".)

די ווייבעלע.

שטעל ניט! וועסט מיר נאָם מאַכען ס'אויל־קלאָטה!

דער באַלעבעסיל.

(כאַפּט אַוועק ס'בלעך פון וואַש־טאַב.)

וואו זאָל איך שטעלען?

די ווייבעלע.

וויש גוט אַרום ס'בלעך. (ער נעהמט דעם האַנדטוך און וויל ווישען.) ניט מיט'ן „טאָל"! אוי, ביזטו אַ באַלעבאָם אין אַ הויז! ווען וועסטו שוין פּאָרט ווערען אַ שטיקעל מענש?!

דער באַלעבעסיל.

(בעט זיך מיט אַ שמייכעל.)

עס זיך ניט ס'הערצעלע. וועסט שוין מסתמא מאַכען פון מיר אַ מאָל אַ לייט. טייק יור טיים. (ער נעהמט אַרויס זיין טאַשענטוך פון דער הינטערשטער הויזען־קעשענע און וויל ווישען).

די ווייבעלע.

(מיט אַ קוויטש.)

מיט די „הענקעצע"!! ביי וואָס'ער „מיסעס" דיינע האָסטו דאָס געזעהן?

דער באַלעבעסיל.

(בלייבט מיט'ן טאַשענטוך אין האַנד.)

מיט וואָ'דען זאָל איך ווישען?

די ווייבעלע.

נעהם אַ שמאַטקע. (זי קוקט זיך אַרום, זוכט מיט די אויגען.)

וואַרט! (זי נעהמט אַ טעלער פון כלים־אַלמער, שטעלט אַוועק אויפ'ן טיש.) זעהסט, מ'דאַרף נאַר האָבען אַביסעל שכל.

דער באַלעבעסיל.

(שמייכעלט אַלץ.)

ווער קען דאָס זיין אַזוי קלוג ווי דו?

די ווייבעלע.

די סינגעל־לייט זיינען אָסור ניט ווערטה וואָס זיי געהען אויף דער וועלט. ס'איז דאָך דיין הויז, דיין אייגענע הויז, דיי־נע אייגענע זאַכען, דאַרפסטו דאָך דאָס אָבהיטען, ווי אַ מענש, ניט אַנכליאַפּען וואו מ'שטעהט און וואו מ'געהט.

דער באַלעבעסיל.

כ'האָב דיר דאָך צוגעזאָגט, אַז מעהר ניט—קענסט מיר דאָך גלויבען.

די ווייבעלע.

כ'קען דיר טאַקע אַ סך גלויבען אין די זאַכען!

דער באַלעבעסיל.

ווייסטאָך, אַז איך האַלט וואָרט.

די ווייבעלע.

כ'דאַרף זיך ביי דיר בעטען? (מיט געמאַכטען כעס.) געה, כ'האָב דיך פיינט! (ער ווייס, אַז זי שפּאַסט מיט די לעצטע ווערטער, נעהמט ער זיך דאָס ניט צום האַרצען. זיי זעצטען זיך עסען. דער באַלעבעסעל איז הונגעריג, עסט ער שנעל.) אוי, כ'קען ניט זעהן ווי דו כאַפּסט. וואָס האָסטו צו כאַפּען? דער הערינג וועט פון דיר ניט אַנטלויפען, און ביי אַ „מיסעס" זיצטו איצט אויך ניט, קיינער וועט פון דיר ניט אַוועקנעהמען.

דער באַלעבעסיל.

(מיט אַ פולען מויל.)

וואו זעהסטו מיר כאַפּענדיג? כ'וויל עסען.

די ווייבעלע.

אז מ'עסט ניט אזוי גיך, האט מען מעהר הנאה און ס'געהט בעסער אין קרעפטען. אוועקגעהן דארפסטו דאך אויך ניט נאך סאפער, קענסטו דאך עסען ווי א מענש.

דער באלעבעסיל.

(קײענדיג אויף בײדע באקען.)

כ'האב פון דינער אן ניט געגעסען, וויל איך עסען.

די ווייבעלע.

עס, ווער לאזט דיר ניט? כ'וויל, דו זאלסט וויסען, אז דו ביזט ביי זיך אין דער אייגענער הויז.

דער באלעבעסיל.

געוויס. וואו דען בין איך? עס שוין דו אויך אמאל. עס ווערט קאלט.

די ווייבעלע.

כ'וועל נאך געננוג האבען פון דיר, ביז דו'סט ווערען א מענש און וויסען, אז דו ביזט ביי זיך אין דער היים און דו דארפסט אלצדינג אבהיטען. ער קומט אריין מיט א פיינט ביער, שטעלט ער דאס אויפ'ן קלארינקען טישטוך, ווי דאס וואלט גאר ניט געוועזן זיינס!

דער באלעבעסיל.

נעקסטען מאל וועל איך שוין ניט שטעלען. נעהם עס. אז דו עסט ניט, קען איך אויך ניט עסען.

די ווייבעלע.

אז מ'וואלגערט זיך אב ביי מיסעסען, ווייס מען דערנאך ניט ווי צו האלטען, אז מ'האט אן אייגענע הויז.

דער באלעבעסיל.

עס שוין אמאל! דער סאפער איז געשמאק א מאכל,

ווילסטו כ'זאָל קיין הנאה ניט האָבען און דו אויך ניט? מעהר וועט דאָס שוין ניט זיין. אַז דו ווילסט, וועל איך דיר שווערען.

די ווייבעלע.

וועל איך דיר אַלץ ניט גלויבען!

דער באַלעבעסיל.

(בעט זיך.)

סטאָפּ שוין, הער אויף. (ער גלעט איהר באַק, טהוט אַ קוש איהר האַנד.) נעהם עס.

די ווייבעלע.

(שוין איבערגעבעטען.)

אָלרייט, דעם מאָל וועל איך דיר עקסקיוזען, נעקסטען מאָל וועסטו זעהן וואָס ס'וועט זיין. (זי נעהמט עסען. ס'קלינגט. דער באַלעבעסיל הויבט זיך אויף, דריקט ס'קנעפּעל, עפענט די טיהר און בלייבט וואַרטען. ס'קומט אַריין דער זינגער־אַגענט.)

דער אַגענט.

גוד־איווניננ. מ'טראָגט אַרויף די מאַשין. (ער האַלט זיך ביים ברוסט, אָטהעמט שווער פון קריכען אויף טרעפּ.) שווער צו קריכען אויף טרעפּ. יונגע מענשען איז גוט, ביי זיי איז דאָס גאָרניט. פרעגט, אויף וויפיעל פלאָרס בין איך שוין היינט גע־קראָכען. (אין דער אָפענער טיהר בעווייזט זיך אַ נעה־מאַשין אויף אַ טרעגער. דער אַגענט טרעט אָב אַן אַ זייט. דער טרעגער לאָזט אַראָב די מאַשין אויפ'ן פלאָר, נעהמט אַרוים אַ פּאַפּיערעל פון היטעל, דערלאַנגט דעם באַלעבעסעל אונטערצושרייבען. דער לעצטער שרייבט אונטער, דערלאַנגט צוריק דעם טרעגער. דער טרעגער דערזעהט דעם בלעך אויפ'ן טיש און בלייבט שטעהן. קוקט זשעדנע אויפ'ן ביער.)

„נאַשענט" איהם אַ גלאָז „פּיווע", ס'אַ רחמנות. אין אַזאַ היץ געשלעפּט אויף די טרעפּ. (דער באַלעבעסעל גיסט אָן אַ גאָלז ביער און דערלאַנגט דעם טרעגער, וועלכער טרינקט עס אוים מיט איין ציה און לעקט אַרום די ליפּען.)

דער טרעגער.

טהענק יו. גוד נאַיט. (ער געהט אַרויס.)

דער אַגענט.

איהר וועט מיר מוזען עקסקיוזען, ס'איז ביי מיר אזא נאַטור פון אייביג אַן, אַז כ'זעה הערינג, קען איך ניט אויסהאַלטען און מוז פערזוכען אַ שטיקעל, כאַטש אַ לעק טהאַן. איהר האָט נאָך אַ גאָפּעל ערגעץ? (ער זוכט מיט די אויגען.) מיינע קאָמ־טאָמער, וואו כ'קום, קענען מיר שוין. (די ווייבעלע דערלאַנגט איהם אַ גאָפּעל. ער שטעכט אַרויף אַ שטיקעל הערינג און עסט מיט גרויס אַפּעטיט.)

דער באַלעבעסיל.

נעהמט אַ שטיקעל ברויט.

דער אַגענט.

ניין, אַ דאַנק. באַלד וועל איך עסען סאַפּער. אַז איך דער־זעה הערינג, קען איך ניט אויסהאַלטען. (ער ווישט אַרום די וואָנ־סעס.) וועלל, גוט־נאַיט. ניצט די מאַשין געזונטערהייט. קאָ־לעקטען וועל איך קומען פון היינט אַ וואָך, סיידען איהר ווילט מיר פערשפּאָרען אַ גאַנג. (ער וויל געהן.)

די ווייבעלע.

(שפּרינגט אויף.)

וואַרט אַ מינוט! (צום באַלעבעסעל.) וואו וועלען מיר שטעלען די מאַשין?

דער באַלעבעסיל.

זאָל זי בלייבען שטעהן אין קיטשען.

די ווייבעלע.

אין קיטשען? וואו'סטו געזעהן אַ מאַשין זאָל שטעהן אין אַ קיטשען? ביי אַ מיסעס דיינע? זעהסטאָך, אַז מ'קען אפילו ניט צומאַכען די טיהר!

דער אַגענט.

לאַזט מיר, וועל איך שוין געפינען אַן אָרט. כ'האָב שוין אַוועקגעשטעלט גענוג מאַשינען. האָב איך די טויזענדער, כאַטש די הונדערטער. (ער קוקט זיך אַרום, טהוט אַ רוק דעם טיש.) אַט האָט איהר אַ גוטען פּליים פאַר'ן מאַשין. נאָר ניט געזאָרגט זיך.

די ווייבעלע.

(מיט שפּאַט.)

ווי די קיטשען וועט מיר אויסזעהן! און ווי וועל איך צו־קומען צום אייווען?

דער אַגענט.

איהר זייט גערעכט. אַזוי טויג טאַקע ניט. וועלען מיר געבען אַ ביסעלע אַ רוק דעם טיש אויף יענער זייט. (ער וויל זיך נעהמען צו דער אַרבייט.)

די ווייבעלע און דער באַלעבעסיל.

(אין איין קול.)

ווי וועלען מיר קענען אַריינגעהן אין בעד־רום?!!

דער אַגענט.

איז טאַקע ווידער ניט גוט. וועט איהר שוין מוזען האַל־טען די מאַשין אין בעד־רום.

די ווייבעלע.

אין בעד־רום?! וואו האָב איך אַ פּליים אין בעד־רום? כ'קען דאָך אפילו קיין טשער ניט אַוועקשטעלען! אַז כ'דאַרף עפענען אַ „דראָר“ פון „דרעסער“, מוז איך אַברוקען די בעט. מיר קענען ניט נעהמען די מאַשין.

דער אַגענט.

וועגען דעם האָט איהר ניט וואָס צו ריידען. אַזוי ביליג ווי ביי מיר וועט איהר ביי קיינעם ניט קריגען. וואָס איז מיר איבערגעבליבען פון מיין גאַנצען „ק'מיש'ן“?

די ווייבעלע.

אז כ'האָב ניט וואו צו האַלטען! מיר'ן מופען אפשר אין פיער רומס, וועל איך ביי אייך נעהמען די מאַשין.

דער אַגענט.

(קוקט זיך אַרום.)

שאַ! איהר'ט אוועקשטעלען די מאַשין אין פראָנט־רום.

די ווייבעלע.

(מיט אַן אויסגעשריי.)

אין פראָנט־רום! דאָרט איז דאָך מיין „לייבערי סעט"! אין פראָנט־רום אַ נייה־מאַשין!

דער אַגענט.

(רוקט פונאַנדער די „פּאָרטיערס" און קוקט אַריין אין פראָנט־רום.)

ס'פּאַראַן פּלענטי פּליים!

די ווייבעלע.

(צום באַלעבעסעל, וועלכער עסט דערוויילע.)

הערסט, איזי, אין פראָנט־רום זאָל איך אוועקשטעלען אַ נעה־מאַשין! וואָס וויל ער פון מיין לעבען?

דער אַגענט.

ס'וועט גאָרניט שאַטען. אין די שעהנסטע פּלעטס שטעהט אַ ניי־מאַשין אין פראָנט־רום.

די ווייבעלע.

איך קוק ניט אויף די אַנדערע „יאַכנעס" מיט די „קאַיקס"! אַ מאָדנער איך דאָס איז! ווי קען איך „ספּאָילען" מיין „לייבערי סעט"? (מיט צאָרן.) איך דאַרף ניט קיין מאַ־שינען! לאָזט מיר צורוה!

דער אַגענט.

פאַר וואָס זאָלט איהר ניט וועלען צוהערען וואָס אַן על־

טערער פון אייך זאָגט? זאָלען מיר ביידע האָבען די טויזענטער, אין וויפיעל פראָנט־רומס ס׳שטעהען מאַשינען, וואָס איך האָב אליין מיט מיינע אייגענע הענד פערקויפט, וואָלט איך פער־שפּאָרט צו זיין אַן איידזשענט און זיך אויסעסען די גאַל מיט יעדערען בעזונדער. קומט איהר צוגעהן און מאַכט אַ גוואַלד, ווי מ׳וואָלט אייך דאָ געוואָלט אַבקוילען. אַי, לאָזט מיר צורוה!

די ווייבעלע.

(אונגעדולדיג און מיט כעס.)

כ׳האָב אייך געזאָגט, אַז איכ׳ל ניט שטעלען קיין מאַשינען ביי מיר אין פראָנט־רום. (בעקוקט גוט די מאַשין, מיט אַ ביטע־רען שמייכעל.) אַ שעהנער „מעטש" וועט דאָס טאַקע זיין! מיין „לייבערי סעט" איז „מאַהאָגאַני" און די מאַשין איז „אוק"! וואָס וויל ער האָבען פון מיין לעבען מיט זיינע מאַ־שינען?

דער אַגענט.

אַז איהר ווילט ניט הערען, בין א י ך ניט שולדיג. איך שטעה אַ הונגעריגער און די פאַמיליע מיינע וואַרט אויף מיר מיט׳ן סאַפּער. כ׳בין אויך אַ מענש. גוד־נאַיט! (ער וויל געהן.)

די ווייבעלע.

(שרייט אוים.)

נעהמט צו די מאַשין!

דער אַגענט.

שפּעטער וועט אייך קאָסטען מיט צעהן טאָלער טהייערער.

די ווייבעלע.

כ׳קעהר ניט, אַז אפילו מיט הונדערט.

דער אַגענט.

ווי וואָלט געווען, אַז איהר וואָלט געקויפט ביי אַן אַנדער

איידזשענט און איהר וואָלט געמוזט געבען פינף טאָלער דע־פאזיט און ס'וואָלט געווען פערפאַלען די פינף טאָלער?

דער ווייבעלע.

כ'קעהר ניט, אז אפילו צוואַנציג! נעהמט צו די מאַ־שין פון מיין הויז, כ'וועל אייך אַ סענט ניט צאָהלען.

דער אַגענט.

(דערשלאָגען.)

אַזאַ יאָהר מיט אַזאַ טאָג אויף זינגער'ן וואָס'ערע קאָסטאָ־מער איך קריעג! אַ מענש רעדט זיך אָב: „נעהמט צו די מאַשין!" איהר זעהט דאָך, אַז דער „דרייווער" איז שוין אַוועק, וואו זאָל איך לייגען די מאַשין, אין פּאַקעט אַריינגעה־מען? אַזעלכע ביזנעס טהו איך!

די ווייבעלע.

כ'קעהר ניט, כ'וועל אַרויסוואַרפען די מאַשין דורכ'ן ווינדע.

דער אַגענט.

טהוט, וואָס איהר ווילט! (ער געהט אַרויס.)

די ווייבעלע.

(בלייבט שטעהן פערצווייפעלט, מיט פערבראָכענע הענד.)

ער זיצט און עסט סאַפּער, ווי ער וואָלט דאָ געווען אַ פרעמ־דער! וואָס וועלען מיר איצט טהאָן?

דער באַלעבעסיל.

(מיט אָנגעשטאָפּטע באַקען.)

מ'וועט מוזען זאָגען אין אָפיס, זיי זאָלען קומען צונעהמען די מאַשין. ס'אויף בראָדוויי לעבען דער ניינטער סטריט. כ'געה פאַרביי דעם אָפיס אַלע טאָג.

די ווייבעלע.

אָבער וואו וועלען מיר'ס דערווייל האַלטען?

דער באַלעבעסיל.

ס׳וועט שטעהן איבער נאַכט אין פראָנט־רום.

די ווייבעלע.

(האַלט ביים וויינען.)

ביזט דען בעסער פון איהם? ! וואָס ווילען זיי פון מיין לעבען האָבען? כ׳וועל צוהאַקען די מאַשין אין שטיקער!...

דער באַלעבעסיל.

דערווייל דאַרף מען צומאַכען די טיהר. (ער רוקט אַביסעלע אַוועק דעם טיש, שטופּט אַריין די מאַשין און פערמאַכט די טיהר.) סילינקע, נעהם זיך ניט אַזוי צום הארצען. עס פריהער אַב סאַפּער, דערנאָך וועלען מיר זעהן.

די ווייבעלע.

(מיט וועהטאָג).

מיר ליעגט איצט ניט אין זינען קיין סאַפּער. דיר אַרט אַ סך פאַר די הויז... כ׳פרעג דיר, ווי קענסטו אַרויסברענגען פון דיין מויל, כ׳זאָל אַוועקשטעלען די מאַשין אין פראָנט־רום? מיינסט מסתמא, אז דו וואוינסט נאָך ביי אַ „מיסעס“.

דער באַלעבעסיל.

עקסקיוז מי, כ׳האָב דאָס געלאַכט; מעהר וועל איך דאָס שוין ניט זאָגען! מאָרגען, באַלד אין דער פריה, וועל איך זיין אין אָפּיס און הייסען צונעהמען די מאַשין. זאָל זי היינט אי־בערנעכטיגען אין פראָנט־רום. וואָס אַרט דיר?

די ווייבעלע.

ער הויבט שוין ווידער אַן מיט׳ן פראָנט־רום! מיט וואָס האָט זיך דאָס דער פראָנט־רום ביי דיר אַזוי פערזינדיגט, וואָלט איך געוואָלט וויסען.

דער באַלעבעסיל.

אויף איין נאַכט. מעהר ניט ווי היינט.

די ווייבעלע.

נייז, כ'טאָר קיין וועג ניט ווייזען. אפילו אויף אַ מינוט אויך ניט.

דער באַלעבעסיל.

וואָס זאָל מען אָבער דערווייל טהאָן? זעהסטאָך, אַז מ'קען זיך אין קיטשען ניט איבערדרעהען אפילו.

די ווייבעלע.

(קוקט אַרום זיך פערצווייפעלט. איהר פנים לייכט אויף. זי טהוט זיך אַ כאַפּ.)

איך האָב אַ פּלאַן! (זי פערשפּריוט דעם וואש־טאָב מיט אַ ציימונג און שטעלט אַרויף דעם געז־אויוועלע.) די מאַשין וועט איבער נאַכט שטעהן אויפ'ן אויווען.) נעהם, איזי, לאָמיר אַרויפשטעלען די מאַשין.

דער באַלעבעסיל.

עס פריהער אָב. מיר'ן אַרויפשטעלען דערנאָך.

די ווייבעלע.

נייז, שוין; כ'וועל ניט קענען עסען. (זיי הויבען אַרויף די מאַשין אויפ'ן אויוועז.)

דער באַלעבעסיל.

זעץ זיך שוין אַ מאָל עסען.

די ווייבעלע.

ס'איז מיר שוין פערגאַנגען דער גאַנצער אַפּעטיט. איצט זעה איך, אַז די מאַנסבילען זיינען ניט ווערטה וואָס זיי געהען אַרום אויף דער וועלט.

דער באַלעבעסיל.

וואָס איז שוין ווייטער?

די ווייבעלע.

און דו האָסט דאָס טאַקע געמיינט מיט אַן אמת, אַז די מאַשין זאָל בלייבען שטעהן אין פראָנט־רום?

דער באַלעבעסיל.

געה, נאַר איינע, האָסט ניט געזעהן, אַז כ׳האָב דאָס געלאַכט?

די ווייבעלע.

וויסטאָך, אַז כ׳האָב פיינט אַזעלכע געלעכטערס. (זי זעצט זיך ביים טיש, דעם קאָפּ אָנגעשפּאַרט אויפ׳ן האַנד, אומעטיג, פערטראַכט.)

דער באַלעבעסיל.

(בעט זיך.)

איך פּראָמיס דיר, אַז איך וועל דאָס שוין מעהר קיינמאָל ניט זאָגען. נעהם עס, טרינק פריהער אַ גלאָז ביער.

די ווייבעלע.

(פערפּיעסטעט און פער׳עקשנ׳ט.)

ניין, איכ׳ל ניט עסען און ניט טרינקען... אַז דו קענסט רייי־דען אַזעלכע רייד, זעה איך דאָך, אַז ביי דיר איז די הויז גאָר־ניט. דו קעהרסט ניט. ווי דו וואָלסט געווען ביי אַ מיסעם.

דער באַלעבעסיל.

איך שווער דיר, אַז איך וועל דאָס מעהר ניט זאָגען; איך האָב דאָס געלאַכט. (ער לאָזט זיך אַראָב פאַר איהר אויף די קניע און דעקלאַמירט שפּאַסיג.) איך שווער דיר „ביי אַלעם היילינגען“, אַז קיינמאָל אין מיין גאַנצען לעבען וועל איך ניט זאָגען, אַז אַ נעה־מאַשין זאָל שטעהן אין פראָנט־רום לעבען „לייבערי סעט“. פערצייה מיר!

די ווייבעלע.

(לאַכט.)

הויב זיך אויף, משוגע׳נער. אוי, ס׳איז מיר אַזוי טרוקען אין האַלז. (זי טרינקט אַ גלאָז ביער.)

(פאָרהאַנג.)

„פרייע“ מענשען

„פֿרייע“ מענשען

פּ ע ר ז אָ נ ע ן:

לאַנגמאַן, אַן אַפּטייקער, 28 יאָהר אַלט.
עטעל, 21 יאָהר אַלט.

לאַנגמאַן׳ס צימער. אַן אייזערנע „ס י נ ג ע ל־ב ע ט ע ל“; אַ טישעל אָנגעוואָרפען מיט ביכער, ציימונגען, אַ „וועקער“; אַ שטוהל; קליידער אויפ׳ן וואַנד. אויף די קליידער אַ שוואַרצע העט, אַ שטרוי הוט. אַן אָמברעלאַ אין אַ ווינקעל. אויפ׳ן געז־רעהר הענגען צווי נעק־טיס, אַ שוואַרצער שלייף און אַ ווייסער „פאָר־אין העגד“. ל אַ נ ג־מ אַ ן, אַ פּריש־געגאָלטער, פערקאַמט, אָהן אַ ראָק, אין אַ ווייסע געפּרעסטע העמד, שטעהט אַנטקעגען שפּיגעלע, וואָס הענגט אויפ׳ן וואַנד, און טהוט אָן אַ הויכען קאָלנער. ער נעהמט אַראָב די ווייסע נעקטיי פון געז־רעהר און בינט אוים אויפ׳ן האַלז. עס געפעהלט איהם ניט, טהוט אוים און נעהמט ווידער אויסבינדען. עס הערט זיך אַ לייכטער קלאַפּ אין טיהר. ער עפענט די טיהר, בלייבט שטעהן איבעראַשט, די נעקטיי האַלב אויסגעבונדען. ע ט ע ל קומט אַריין. (זי איז אָנגעטהאָן גאַנץ איינפאַך, אין אַ ווייסער זומערדיגער קלייד, מיט אַן איינפאַכע הוט און אַ לעדערנע „בעג“ אין האַנד.)

עטעל.

גוד־איווניג.

לאנגמאַן.

(צוטומעלט.)

גוד־איוונינג... פון וואַנען האָסטו... וואָס מאַכסטו? זעץ זיך... אַ צייט ניט געזעהן זיך... (ס'פעהלט איהם אויס רייד.)

עטעל.

(זעצט זיך אויפ'ן שטוהל.)

יעס, אַ צייט שוין ניט געזעהן זיך.

לאַנגמאַן.

(פערענטפערט זיך, רעדט ניט דערררעדענדיג.)

כ'ווייס אַליין ניט פאַרוואָס... עפּעס ניט אויסגעקומען... כ'האָב, אויף נאמנות, גערעכענט די טעג... (זעצט זיך אויפ'ן בעטעל, קנאַקט די פינגער.)

עטעל.

כ'האָב גאָרניט געוואוסט וואָס צו טראַכטען. דו נעהמסט און מופסט אַרויס און דו לאָזט מיר אפילו ניט וויסען, וואו דו געפינסט זיך. נאָר, זעהסטו, איך האָב דיר אויסגעזוכט. וואָס מאַכסטו עפּעס? אַ שעהנער מענש, אויפגעהערט זיך צו ווייזען און גאָר אַוועקגעמופט.

לאַנגמאַן.

דאָס איז אמת...

עטעל.

געוויס איז דאָס אמת. וואָס דען, איך האָב דאָס אויסגע־טראַכט? וואָס איז דער מעהר? ביזט עפּעס צוטומעלט. נאָר זאָל זיין גענוג ריידען פערשטעלט. כ'בין געקומען דיר אָב־געבען מזל־טוב: כ'האָב געהערט, היינט איז אַ שמחה ביי דיר; ביי דיר איז תנאים היינט, געהסט ווערען ענגיידזשט.

לאַנגמאַן.

(קוקט זי אָן און לאָזט באַלד אַראָב די אויגען.)

יעס, דו ווייסט...

עטעל.

כ׳האב געהערט. מזל־טוב דיר!

לאנגמאן.

(מאַטערט זיך שמייכלען.)

אַ דאַנק.

עטעל.

און איך בין דאָס געקומען צו פערשטאַרקען דיר די שמחה. איך וויל דיר, איידער דו געהסט פער׳קנס׳ט ווערען, פערזיכע־רען, אַז דו ביזט אין גאַנצען פּטור געוואָרען פון מיר; דו זאָלסט זיין אינגאַנצען פריי פון מיר אויף אייביג.

לאנגמאן.

וואָס מיינסטו? (קוקט איהר אָן.)

עטעל,

אַט וועסטו באַלד זעהן. (עפענט דעם האַנד־בעג און נעהמט אַרויס אַ פלעשעלע.) אַט דאָס וועט דיר פון מיר בעפרייען. און געקומען בין איך דאָס טהאָן ביי דיר אין רום, דו זאָלסט זעהן מיט דיינע אויגען, דו זאָלסט זיין זיכער, דו זאָלסט קענען גאַנץ רוהיג זעצען זיך ביי דיין ענגיידזשמענט.

לאנגמאן.

(צושראָקען, געהט צו צו איהר.)

וואָס ווילסטו טהאָן?

עטעל.

באַלד, באַלד וועסטו זעהן. איך האָב איבערגעלאָזען אַ בריעף און מאָרגען וועט די גאַנצע וועלט וויסען, וואָס דאָ איז געווען און פאַרוואָס דאָס איז געווען, און דיין כלה מיט די מחותנים דיינע וועלען שטאַלצירען מיט דיר. (זי הויבט דאָס פלעשעלע צום מויל, ציהענדיג דעם קאָריק. ער כאַפּט אָן איהר האַנד, זי וויל זיך אַרויסרייסען און ער לאָזט ניט. זיי ראַנגלען זיך און

פאַלען אַרויף אויפ׳ן בעטעל. ער רייסט ארויס פון איהר דאָס פלעשעל און בעהאַלט אין קעשענע.)

לאַנגמאַן.

(פערמאַטערט, דישעט.)

דאָ קומט זי... דאָ...

עטעל.

(מיט געלעכטער, גלייכט אויס די קליידער, די האָר, די העט.)

נאַר איינער דו, און דו האָסט געגלויבט, אַז איך וועל טהאָן אַזאַ זאַך? איך האָב געוואָלט אַביסעלע דיר דערשרעקען. קוק זיך איין, דאָס פלעשעלע איז דאָך אַ ליידיגע. (לאַנגמאַן נעהמט אַרויס דאָס פלעשעלע פון קעשענע, קוקט זיך גוט איין און טהוט עס אַ שליידער אויפ׳ן טיש. נעהמט איהר צוריק אין האַנד און בעקוקט דעם צעטעלע אויפ׳ן פלעשעל.)

לאַנגמאַן.

איך האָב פיינט אַזעלכע שטיק. (זעצט זיך אויפ׳ן בעטעל.)

עטעל.

איך האָב אָבער צוגעגרייט פאַר דיר אַ בעסערע זאַך, אַ גוטע מתנה פאַר דיין ענגיידזשמענט, אַן ענגיידזשמענט פּרעזענט.

לאַנגמאַן.

וואָס ווילסטו?

עטעל.

הער: געלאַדען צו דיין שמחה האָסטו מיר ניט; אָבער עס מאַכט ניט אויס, אַזאַ נאָהענטער פריינד דיינער, ווי איך, מעג קומען, און איך וועל קומען ניט געבעטענערהייט...

לאַנגמאַן.

דו... וואָס רעדסטו!...

עטעל.

וואס ביזטו אזוי איבערראשט און וואס האסטו זיך אזוי דערשראקען? הערסט, מיינער אזא נאהענטער פריינד געהט ווערען „ענגיידזשט“, ווי אזוי זאל איך דאס ניט זיין אויף זיין שמחה?

לאנגמאן.

(הויבט זיך אויף פון בעטעל.)

וואס הייסט... וואס רעדסטו?... וואס ווילסטו דארטען טהאן?...

עטעל.

וואס ווארפט דיר אזוי? איך רעכען, אז דיין כלה מיט דיינע מחותנים וויסען געוויס פון מיר.

לאנגמאן.

ניין... ווי אזוי?...

עטעל.

ווי אזוי? דו האסט זיי געוויס דערצעהלט. אזא מאן ווי דו, דו האס זיך געוויס ניט געשעהמט מיט מיר; האסט זיי געוויס דערצעהלט, וואס מיר זיינען זיך ביידע.

לאנגמאן.

(זעצט זיך אויפ'ן בעטעל.)

זיי וויסען ניט פון די זאכען, אז אנדער סארט מענשען...

עטעל.

(אויפגערעגט.)

אז אנדער סארט מענשען! וואס הייסט דאס? אלע זיינען גלייכע מענשען! דאס האב איך אליין פון דיר געהערט! זיי וויסען ניט פון די זאכען, זאגסטו! פארוואס האסטו זיי ניט אויסגעלערענט? און איך האב יא געוואוסט פון די זאכען? דיין כלה לערענסטו גארניט, ווי דו האסט מיר געלערענט, אז

מען מעג האַנדלען, מען מעג טהאָן וואָס מען וויל? אַז מען מוז אַזוי האַנדלען! איך גלויב דאָס גאַר ניט אויף דיר...

לאַנגמאַן.

זי איז כמעט נאָך גאַר אַ קינד... ווייסט נאָך פון גאַרנישט...

עטעל.

(געהט צו האַרט צו איהם און רעדט איהם אין פּנים אַריין.)

און איך האָב געוואוסט? איך האָב אויך ניט געוואוסט, איידער דו האָסט זיך צוגעטשעפּעט... איך האָב ניט געוואוסט און איך האָב ניט געוואָלט וויסען... דו האָסט מיר ניט אָבּ־געלאָזען. און עס איז דיין פליכט, האָסטו מיר געזאָגט, צו מאַ־כען פון מיר אַ פרייען מענשען, צו האַנדלען פריי. און דו האָסט אויסגעפיהרט וואָס דו האָסט געוואָלט. „זי ווייסט ניט פון די זאַכען", און איך פערשטעה, דו ווילסט גאַרניט, זי זאָל דערפון וויסען!... ווייל זי וועט זיין דיין ווייב, וועט זיין פאַר דיר געזינ־טער, זי זאָל פון גאַרניט וויסען. מיך האָסטו אָבער אויסגע־לערענט דיין תורה, כדי דו זאָלסט קענען קומען צו מיר ווען דו ווילסט. זי וועט אָבער וויסען, היינט, צו דיין ענגיידזשמענט וועט זי זיך פון אַלעם דערוויסען... (זי נעהמט געהן צום טיהר. ער שטעלט זיך איהר אין וועג, וויל אָננעהמען איהר אָרעם; זי ציהט זיך פון איהם אַוועק.) דו האָסט געוויס קיין צייט ניט... (זי וויל אָננעהמען די הענטעל פון טיהר, ער שטעהט אין וועג.)

לאַנגמאַן.

(מיט געמאַכטען קוראַזש.)

דו האָסט קיין רעכט ניט!... מיט וואָס פאַר אַ רעכט...

עטעל.

(לאַכט ביטער און איראָניש.)

דו רעדסט פון ר ע כ ט...

לאַנגמאַן.

איך מיין וועגען איהר... וואָס האָסטו צו איהר?... (מיט

געמאַכטער פעסטקייט.) הער זיך איין, דו ווייסט גאַנץ גוט אליין, קיין קאָנטראַקט האָבען מיר ניט געמאַכט; ס׳איז גע־ווען אַלעס מיט אונזער ביידענס פרייען ווילען... וואָס וואָלט איך דיר געטהאָן, ווען דו...

עטעל.

(שלאָגט איהם איבער, אויפגערעגט, מיט צאָרן.)

ניין! ס׳איז אַ ליגען! ס׳איז ניט געווען מיט מיין פרייען ווילען! דו האָסט דיין ווילען אַרויפגעצוואונגען אויף מיר. איך האָב דיר ניט געוואָלט הערען און דו האָסט מיך ניט אָב־געלאָזט מיט דיינע רייד, מיט דיינע ערקלעהרונגען. ביי מיר איז אַלץ איינס, צי איינער צווינגט מיט אַ שטעקען אָדער מיט אַ בייטש, אָדער מיט זיסע רייד, מיט פאַלשע רייד. דו האָסט מיך געצוואונגען... (זי זעצט זיך שוואַך אויפ׳ן שטוהל, טרעהרען פערשטיקען איהר, רעדט דורך טרעהרען.) דו האָסט געזאָגט, אַז דו ליעבסט מיך... איך בין געווען יונג... ביז דיר האָב איך פון קיינעם אַזעלכע רייד ניט געהערט... דו האָסט מיר פערזי־כערט און געשוואָרען, אַז קיינמאָל האָסטו נאָך אַזאַ ווי איך ניט געטראָפען... איך האָב דיר אַזוי געליעבט... (זי בעהאַלט דעם פנים אין די הענד. וויינט. פויזע.) איך האָב זיך איין גאַנצען איבערגעגעבען צו דיר. איך האָב זיך צוליעב דיר צו־קריעגט מיט מיינע שוועסטער און ברידער, מיט אַלע מיינע פריינד... איך האָב פון דיר ניט געפאָדערט קיינע קאָנטראַקטען און קיינע פערבינדונגען... איך האָב דאָס אפשר געוואָלט... איך האָב אָבער געוואָלט גלויבען אין אַלץ, אַזוי ווי דו... (שטעלט זיך אויף פעסט, ווישט אויס די אויגען, דאָס פנים. ער שטעלט זיך מיט׳ן רוקען פעסט צום טיהר. זי נעהמט וויעדער ריידען, קאַלט, מיט אַ קלאָהרער שטימע.) די אַלע רייד דיינע האָבען אָבער ביי מיר היינט קיין שום ווערטה ניט; איך וויל ניט וויסען, וואָס דו האָסט אין מיר אַריינגערעדט; איך וויים וואָס דו האָסט גע־טהאָן און וואָס דו געהסט טהאָן היינט: געהסט מאַכען אַ קאָנ־

טראַקט... געהסט זיך פערזאָרגען מיט אַ תכלית... ז י ך האָסטו גוט געהאַט אין זינען, און דו ביזט אַנטלאָפען...

לאַנגמאַן.

אַנטלאָפען... מיר געהען זיך פונאַנדער...

עטעל.

(לאַכט ביטער, קרימט איהם איבער.)

„מיר געהען זיך פונאַנדער“... (מיט צאָרן.) לאָז מיך געהן!

לאַנגמאַן.

זאָלסט ניט קומען מאַכען קיינע ביזנעס דאָרטען...

עטעל,

דו וועסט שוין שפּעטער זעהן.

לאַנגמאַן.

זאָג מיר צו, אַז דו וועסט אַהין ניט קומען.

עטעל.

(קאַלט און געלאַסען.)

און איצט וועל איך דיר ערקלעהרען, פּאַר וואָס איך וועל דאָרטען זיין און וועל זאָגען, וואָס איך וועל דאַרפען.

לאַנגמאַן.

(מיט כעס.)

און איך זאָג דיר, אַז דו וועסט דאָרטען ניט זיין.

עטעל.

דאָס וועלען מיר זעהן. אַלזאָ, הער, מיך קרענקט דיין ני־דעריגע האַנדלונג געגען מיר. וואָלסטו מיר ערקלעהרט, ווי אַ מאַן, אַז דו ווילסט מיך ניט מעהר, אָדער אַז דו האָסט דערזעהן אַ שעהנערע, מיט מעהר תכלית, אָדער וואָלסט אויסגעזוכט וויים איך וואָס פאַר אַ תירוץ, וואָלט איך אפשר זיך געבעטען ביי דיר, איך וואָלט געוויינט אין דער שטיל. איך וואָלט זיך ביי

דיר געבעטען מיט גוטען און אפשר מיט בייזען, און איך וואָלט דיך געלאָזט געהן, וואוהין דו ווילסט. ווי האָסטו אָבער געהאַנדעלט? שטילינקערהייט האָסטו זיך געטהאָן אַ שדוך, און פּלוצלונג אויפגעהערט צו ווייזען זיך פאַר מיר, בעהאַלטען זיך, און זיך גאָר אַרויסגעמופט! ווי האָב איך גאַנצע נעכט געוויינט, געריסען זיך די האָר פון קאָפּ... וואָס פאַר אַ ווערדע האָב איך געהאַט ביי זיך?... איך האָב זיך דערוואוסט, וואָס דו האָסט געטהאָן, און ביי מיר אין הארצען האָט זיך אָנגעצונדען אַ פלאַקער נאָך נקמה... פאַר דיין אַנטלויפען, פאַר דיין נידריגער האַנדלונג... היינט וועל איך האָבען מיין נקמה. דאָס איז די בעסטע נקמה, וואָס איך קען נעהמען פון אַזאַ מענשעלע, ווי דו... און מיר וועלען זיין קוויט. (זי נעהמט זיך עפענען די טיהר.)

לאַנגמאַן.

(צוקאָכט.)

דו וועסט דאָרטען ניט זיין, מען וועט דיך ניט לאָזען!

עטעל.

(לאַכט.)

דאָס, זעהסטו, איז אַ גוטער וויץ. אויב עס וועט נויטיג זיין, וועל איך ניט קומען אַליין. איך ווייס, ווי מען איז זיך נוהג אין אמעריקא אין אַזעלכע זאַכען. מען נעהמט צו דעם חתן פון דער חופּה אויך, אַז מען דאַרף...

לאַנגמאַן.

(קוקט איהר אָן.)

דו רעדסט דאָס? וואָס איז דאָס פאַר אַ רייד?

עטעל.

לאָז מיך געהן!

לאנגמאן.

(ניעדערגעשלאָגען.)

וואס ווילסטו? (זי שטופּט איהם אַוועק פון טיהר און געהט אַרויס. די טיהר בלייבט אַביסעלע אָפען. ער נעהמט נערוועז און צוטראָגען אַרומגעהן הין און צוריק איבער׳ן צימער; שטעקט די הענד אין די האָר, אין די קעשענעס, זעצט זיך אויפ׳ן בעטעל מיט׳ן פּנים אין ביידע הענד, הויבט זיך אויף און נעהמט וויעדער אַרומ־זעהן, רייבט מעטשעס, פערסמוקט אַ סיגאַרעט, וואַרפט אַוועק; לעגט זיך אַוועק איבער׳ן בעטעל מיט׳ן קאָפּ אויפ׳ן וואַנד. הויבט זיך אויף, געהט אַרום. ער זעצט זיך אַוועק אויפ׳ן בעטעל, זיין קאָפּ זינקט אַראָב אין ביידע הענד, מיט די פינגער אין די האָר. פּויזע.)

עטעל.

(בעוויייזט זיך אין דער אָפענער טיהר. ער הערט ניט. זי קוקט אויף איהם. אַ שמייכעל צושפּרייט זיך איבער איהר פּנים. זי צולאַכט זיך. ער שפּרינגט אויף אַ דערשראָקענער.)

גוט איבערגעשראָקען דיר, האַ? קענסט געהן צו דיין ענגיידזשמענט. מיין נקמה האָב איך שוין געהאַט דאָ אין רום. איך דענק, דו האָסט שוין געהאַט גענוג. איך האָב שוין גענוג אויפגעטרייסעלט דיין קליינינקע נשמה׳לע. נאָר איינער דו, האָסט דען געגלויבט, אַז איך וועל געהן דערצעהלען, אַז דו ביזט געוועזן מיינער אַ חבר? איך האָב געקלעהרט און גע־קלעהרט, ווי מיט דיר זיך אָבצורעכענען און מיין עהרע זאָל דערביי ניט ליידען, און איך דענק, אַז איך האָב גוט דערקלעהרט. מיך פערדריסט נור, וואָס איך פערשאַף דיר איצט דעם פּלע־זשור און לאָז דיר וויסען, אַז דו קענסט זיך גאַנץ פריי געהן צו דיין ענגיידזשמענט. איך האָב אָבער געמוזט אריינקומען צוריק דיר דאָס זאָגען; איך האָב זיך ניט געקענט איינהאַל־טען. איך האָב נאָך אַ ביסעלע געוואָלט זעהן, ווי דיין נשמה פּרעגעלט זיך אין יסורים. מיר זיינען קוויט אויף אייביג.

לאנגמאַן.

(צוקאָכט פון שמחה.)

וועסט דאָרט ניט זיין... (ער וויל אָננעהמען איהר אָרעם. זי שטופט איהם אַוועק און געהט אַרויס.) ער לויפט צו צום שפּיעגעלע און נעהמט אויף גיך אויסבינדען די נעקטיי.)

(פאָרהאַנג.)

פון דור צו דור

פון דור צו דור.

פ ע ר ז אָ נ ע ן:

הערריס הענקין, עטליכע און פופציג יאָהר אַלט,
א מאַנופעקטשורער פון „שוה־
לייסעס“.
זיין ווייב, אַ פּאָר יאָהר אינגער.
סעמי, זיין זוהן, עטליכע און צוואַנציג יאָהר אַלט,
אַ סיילסמאַן אין זיין פאָטער׳ס געשעפט.
מינע, סעמי׳ס ווייב, אין די זעלבע יאָהרען.

ביי סעמי הענקין אין הויז, אין די בראָנקס. די דיינינג־רום. אַ נישקשה׳דיגע היים, וואו דער מאַן פערדיענט ניט שלעכטע וויי־דזשעס. צווישען 9 און 10 אַזייגער אין אָבענד. סעמי הענקין ליעגט אויסגעצויגען אויפ׳ן סאָפע און לייענט אַ ציימונג. זיין ווייב, מינע, זיצט ביים טיש און פאַרריכט עפּעס אַ קינדעריש קליידעל. פויזע אַ פּאָר מינוט. סעמי טהוט אַ שמיץ פון זיך די ציימונג, זעצט זיך אַוועק און נעהמט זיך אויסטהאָן די שיך. ער נעהמט אַראָב אַ שוך און טהוט עס נאַכלעסיג אַ וואָרף אויפ׳ן פלאָר.

מינע.

קלאַפּ ניט אַזוי מיט די שיך, וועסט אויפוועקען די בייבים.

סעמי.

מ׳פרעגט ביי דיר קיין עצות ניט. (ער טהוט אויס די צווייטע שוך, לאָזט עס אַראָב מיט נאָך אַ שטאַרקערען קלאַפּ.)

מינע.

(אויפגערעגט).

משוגע'נער! קענסט ניט אויסטהאָן די שיך ווי א מענש?!

סעמי.

כ'האָב געהערט פריהער. (ער טהוט אַ בריק די צייטונג, וועל־
כע פליהט אַראָפּ מיט אַ געררויש אויפ'ן טיש אויף מינע'ס אַרבייט).

מינע.

(מיט אַ כאַפּ, דערשרעקט זיך, טהוט אַ וואָרף איהר אַרבייט).

אוי! דער משוגע'נער האָט שוין אָנגעהויבען! וואָס
טהוסטו היינט אין דער היים? פאַרוואָס געהסטו ניט ערגעץ?

סעמי.

אַז דו ווערסט זאָגען נאָך אַמאָל, וועל איך טאַקע געהן.

מינע.

(נעהמט זיך צוריק צו דער אַרבייט).

מעגסט געהן.

סעמי.

איך בין אַ גוטער מאַן און פאָלג. (ער זעצט זיך אויפ'ן זאָפע
און נעהמט זיך אָנטהאָן די שיך. פויזע).

מינע.

(רעדט, ווי בעקלאָגענדיג זיך פאַר זיך אַליין).

קיין זאַך טהוט דאָס ניט ווי אַ מענש. טהוט ער אויס די
שיך, האַקט ער און קלאַפּט... די בייבים שלאָפען... וואָס ער
טהוט, איז דאָס מיט צו־להכעיס... אַלץ אויסצוועסען די גאַל...

סעמי.

וואָס נאָך? זעהסט דאָך אַז איך פאָלג.

מינע.

אַ משוגע'נער... אַ ווילדע חיה...

סעמי.

(שטעלט זיך אויף מיט די שיך אויף די פיס).

וואו האָב איך געלעגט מיין קאָלער מיט'ן טאַי?

מינע.

כ'ווייס ניט; געה זוך.

סעמי.

(זוכט מיט די אויגען איבער'ן הויז).

זוך מיר אויס דעם קאָלער מיט'ן טאַי.

מינע.

איך זאָל דיר זוכען? געה זוך!

סעמי.

האָסט שוין מסתמא בעהאַלטען, כ'זאָל ניט קענען אוועק־געהן. (מינע לאַכט חלשות'דיג). וואָס לאַכסטו? איך ווייס ניט דיינע טריקס? (מינע ענטפערט ניט. סעמי דערמאָנט זיך: ער שטעקט אַריין די האַנד צווישען זאָפע און וואַנד און נעהמט אַרויס „קאָלער און טאַי". ער שטעהט ביים שפיגעל און טהוט זיך אָן. מינע וואַרפט אויף איהם אַ קרומען קוק. ער טהוט אָן אַ ראָק און הוט. עס הערט זיך אַ קלונג. ער בלייבט שטעהן. מינע שטעלט זיך אויף און געהט צום טיר. די אַלטע מיסעס הענקין קומט אַריין מיט אַ פּאַטשיילע אויפ'ן קאָפּ).

די אַלטע.

גוטען אָבענד. וואו געהסטו דאָס איצט, סעמי?

סעמי.

פרעג ביי איהר, וועט זי דיר זאָגען. (ער געהט אַרויס, נאָר קומט באַלד צוריק אַריין און פרעגט) דער טאַטע איז אין הויז?

די אַלטע.

ער איז דאָ. (סעמי געהט אַרויס. די אַלטע זעצט זיך.) שוין

געוועזן עפּעס דאָ ביי אייך? פאַר וואָס זאָלען אַזעלכע צוויי, ווי איהר, ניט קענען אויסקומען צווישען זיך און לעבען ווי אַלע מענשען?

מינע.

(לעגט אַוועק איהר אַרבייט און רעדט מיט ביטערניש).

ווי קען מען מיט איהם אויסקומען! ווי קען מען מיט איהם לעבען, אַז ס'איז אַ ווילדע חיה און ניט קיין מענש?!

די אַלטע.

דו זינדיגסט. גלויב מיר, דו זינדיגסט. געגען דעם טאַטען זיינעם איז ער דאָך אַ שטיק גאָלד. פרעג, ווי קום איך אהער? צו וואָס בין איך איצט געקומען?

מינע.

ווען איהר קומט, זייט איהר ביי מיר אַ גוטער גאַסט. איהר'ט טרינקען אַ גלאָז טהע?

די אַלטע.

ניין, זיי זיך ניט מטריח. אין דער פריה איז ער אַוועקגע־גאַנגען שילטענדיג און בריקענדיג, וואָס ס'איז איהם נאָר גע־קומען אונטער די פּיס. זאָגט מיר ניט, צי ער קומט צו סאַפּער, צי ניט. ווייס איך דאָך שוין, אַז ער געהט אַזוי אַוועק, קומט ער ניט אַזוי פריה אַהיים, און דערצו איז נאָך היינט מיטוואָך, דאַרף ער דאָך אַבזיצען ביי די קאָרטען ביז פיער אַזייגער פאַר־טאָג — האָב איך קיין סאַפּער ניט געקאָכט אַרויסצוגיסען, און גראָד אויף צו־להכעיס קומט ער און וויל סאַפּער, מיט געפּרייטע טשיקען, מיט העלזלאך און הויבט ווידער אָן שילטען און ברי־קען מיט די פּיס, וואָס ער כאַפּט. האָב איך גענומען די פּאַטשיי־לע און אַנטלאָפען פון הויז. אַזאַ וועלט פיהר איך מיט איהם שוין באַלד איין און דרייסיג יאָהר, קומסטו צוגעהן און דו זינ־דיגסט, אַז עס קומט ביי אייך אַמאָל פאַר אַן איבערררייד.

מינע.

(מיט ביטערניס און וועהטאָג).

אַן איבעררייד! דאָס איז דאָך קיין מענש ניט! רעדט ער דען ווי אַ מענש? בענעהמט ער זיך ווי אַ מענש?

די אַלטע.

(מיט אַ וועהטאָג־שמייכעל).

אַז דו וואָלסט געהאַט מיינעם, וואָלסטו דאַמאָלס געוואוסט.

מינע.

וואָס דאַרף איך אייערען, אַז איך האָב מיינעם! הערט זיך איין, שוויגער, ביי אייך איז שוין און־און־דרייסיג יאָהר. איך וועל דאָס אַזוי לאַנג ניט דערלעבען. אויף דעם קען איך אייך שווערען. וואָס טויג מיר מיין לעבען, אַז דאָס איז ניט קיין לע־בען! אַז איך מוז לעבען מיט אַ ווילדע־חיה! כ'פערשלעפּער קאָם די בייבים, הויבט ער אַן האַקען און קלאַפּען מיט די שיך און טהוט צו־להכעיס און קלאַפּט ווייטער; אַז כ'רייד איהם אויס אַ וואָרט, נעהמט ער לויפען. איהר'טאָך געזעהן, ווי ער איז אַנטלאָפען געוואָרען. פרעגט איהם, וואו לויפט ער? דאָס סטראַשעט ער מיך אָב, אַז ער אַנטלויפט, דרעהט זיך אַרום אויפ'ן בלאָק, צי ער שפּיעלט ערגעץ מיט די לאַנגע שטעקענס — ביליאַרד, פּול, כ'וויים זעהר ווי מ'רופט דאָס — זאָל איך אַזוי וויסען פון א י ה ם. דערנאָך, אַז ער קומט צוריק, הויבט ער ווידער אָן האַקען און קלאַפּען, אַרומרוקען די טשערס מיט'ן לאָנדזש, אַז די בייבים דערשרעקען זיך אין שלאָף און הויבען אָן וויינען.

די אַלטע.

וואָס וויל ער? ער מוז דאָך עפּעס וועלען.

מינע.

אויף א י ה ם פרעגט זי וואָס ער וויל. (זי מאַכט אַ פּערזוך

צו לאכען). איהר ווייסט וואס ער וויל? ער וויל, כ'זאל ארויס־קומען און איהם איבערבעטען, וועט ער געהן אין בעט אריין.

די אלטע.

אזוי ווי דער טאטע זיינער, ס'זאל פעהלען א האר! כ'האב דיר, דאכט זיך מיר, שוין אמאל דערעהלט. אין לאמזע איז דאס נאך געווען, ס'איז שוין אין דעם גוטע עטליכע און צוואנציג יאהר, אפשר שוין דרייסיג, כאפט איהם אמאל אן דער משוגעת פאר ליכט־בענשען און ער לאזט אוים די רציחה צו א פאלומע־שאק מיט פיש, א שליידער געטהאן דעם פאלומעשאק אויף דר'ערד און די פיש צוטראטען אויף מעהל. אז ער איז דערנאך געקומען פון שוהל, האט ער זיך ניט געזעצט צום טיש מאכען קידוש, אז איך וועל פריהער איהם ניט צוגעהן איבערבעטען.

מינע.

(נייגעריג).

און איהר האט דאס געטהאן?

די אלטע.

ווי דען? כ'האב ניט געוואלט אנמאכען קיין פערשטער־טען שבת.

מינע.

ביי מיר קען ער אזעלכע זאכען ניט אויספיהרען. כ'האב פיינט איבערצובעטען.

די אלטע.

ער צוברעכט עפעס א מאל, ווען ער ווערט אין כעס?

מינע.

(שטרענג).

מעהר וואלט איהם ניט געפעהלט! א מאל, באלד נאך דער חתונה, האט ער יא געכאפט עפעס אין האנד אריין, כ'געדענק שוין ניט, א גלאז, צי וואס־עס־איז און געוואלט שליידערען

אויפ'ן פלאָר, האָב איך אַ נעהם געטהאָן דעם „פיטשער“ און כ'וואָלט דאָס אַראָבגעלאָזען אויף זיין קאָפּ, אַז ער סטאָפּט ניט. האָב איך איהם דאַמאָלס אַנגעזאָגט, אַז ער וועט זיך נאָר דער־וועגען צו פערמעסטען עפּעס צוברעכען, וועל איך איהם וואַר־פען אין קאָפּ, וואָס איך וועל כאַפּען. געדענקט ער דאָס פון דאַ־מאָלס אָן. כ'דאַרף טאַקע נויטיג, אַז די טענענטס זאָלען הערען ווי מ'ברעכט דאָ דישעס! און איבערבעטען איהם האָב איך איהם אויך ניט איינגעוואוינט.

די אַלטע.

הלואי וואָלט איך אַזוי געטהאָן באַלד אין אָנהויב. ער'ט מיר נאָכאַנאַנד געמאַכט דעם טויט און איך האָב איהם אַלץ איבערגעבעטען, ביז כ'בין געקומען צום שכל!

מינע.

ווי אַזוי?

די אַלטע.

אַ פּאָר מאָל האָב איך זיך איינגע'עקשנ'ט, ביז ס'איז איהם מיאוס געוואָרען וואַרטענדיג, איז ער צוגעקומען און מ י ר אי־בערגעבעטען. ער קען ניט לאַנג זיין ברוגז.

מינע.

(לאַכט).

מיר זיינעןביידע אַ פּאָר. מיינעם האָב איך בעסער קיינמאָל ניט געוויזען דעם וועג אביערצובעטען, האָט ער זיך אויסגעלע־רענט און בעט מ י ר איבער. אָבער יעדען מאָל פערגעסט ער זיך און וואַרט, כ'זאָל צוקומען איהם איבערבעטען — —

די אַלטע.

כ'פּאָל דיר אַריין אין די רייד — דערנאָך בין איך געוואָ־רען נאָך קליגער — צרות לערנט אויס — כ'האָב דאָך געוואוסט, אַז ברוגז קען ער ניט זיין, האָב איך זיך ניט געלאָזט אַזוי גיך

איבערבעטען — זאָל איהם אָנקומען שווערער, וועט ער וויסען אויף נאָך אַ מאָל. אַז ער זעהט, ס׳געהט ניט, ווערט ער גאָר צוקער־זיס. איינמאָל האָט ער מיר פאָר גוטסקייט, כ׳זאָל זיך לאָזען איבערבעטען, געבראַכט צוטראָגען אַ נייעם פעלץ.

מינע.

(שטעלט זיך אויף).

איהר׳ט באַלד עפּעס זעהן. (זי געהט אַריין אין שלאָף־צימער און קומט באַלד אַרויס מיט עפּעס אַזאַ מין העמדעל אין די הענד). איהר זעהט, שווינגער, אָט דעם „קאָמבינייישאָן סילק אָנדערוועער" האָט ער מיר געבראַכט פאַראַכטאָגען, כ׳זאָל מיט איהם אָנהויבען ריידען. (זי טהוט אַ וואָרף דאָס העמדעל אויפ׳ן זאָפע). אָבער וואָס טויג מיר די אַלע זאַכען מיט די סילק אָנדערוועער, אַז מ׳קען מיט איהם ניט אויסקומען! אַז דאָס איז קיין ברעקעל מענש ניט! עס געהט ניט אַוועק אַ ווייל, אַז ער איז דאָ אין הויז, אָהן צו־להכעיס׳ן מיט משוגעת׳ן. וואו זאָל איך נעהמען כח דאָס אַלעס פון איהם אויסצוהאַלטען? (אויפגערעגט). איכ׳ל מאַכען אַ סוף! איכ׳ל איהם איבערלאָזען מיט׳ן הויז, מיט אַלץ וואָס דאָ טהוט זיך און אַנטלויפען וואו מיינע אויגען וועלען מיר טראָגען.

די אַלטע.

וואָס רעדסטו נאַרישקייטען? האָסטאָך צוויי פּיצלעך קינדער!

מינע.

וואָס זאָל איך אָבער טהאָן? ווי קען איך זיך אַנדערש העלפען?

די אַלטע.

אפשר וועט ער זיך בעסערען. ער׳ט עלטער ווערען, קריגען מעהר שכל.

מינע.

איהר ווייסטאָך שוין, ווי זיי בעסערען זיך! ער'ט מסתמא ווערען ערגער, ניט בעסער. אייערער האָט זיך עפּעס אַ סך געבעסערט זינט איהר קענט איהם?

די אַלטע.

פון מיינעם איז אָבגערעדט.

מינע.

פון מיינעם איז אויך אָבגערעדט.

די אַלטע.

פון אַוועקגעהן פון איהם זאָלסטו בעסער גאָרניט טראַכטען. דאָס איז שוין די משפּחה אַזאַ זייערע. ווער האָט זיי אין לאָמזע ניט געקענט מיט זייערע משוגעת'ן? גערופען האָט מען זיי אַלעמען „די צודרעהטע" — — —

מינע.

איז דאָס מיר בעשערט געווען איינצוקויפען זיך אין דער טהייערער משפּחה!

די אַלטע.

מיינסט אפשר, זיי האָבען ניט געטאָן די בעסטע שדוכים? די גאַנצע משפּחה געווען הענדלער, סוחרים אויפ'ן מאַרק. די ווייבער זייערע האָט גאָרנישט געפעהלט, אַלע האָבען זיי געהאָט די בעסטע קליידער מיט ציערונג. אָבי גלאַט אַזוי געמאַכט דעם טויט פאַר אומזיסט און אומנישט און דערנאָך איבערגעבעטען און געבראַכט צוטראָגען מתנות. באַלד נאָך דער חתונה האָבען די יונגע ווייבלעך אַלע געוואָלט אַנטלויפען — און מ'איז געבליבען זיצען. ס'איז גרינג זיך אָבצוזאָגען — אַנטלויפען. דערנאָך, אַז ס'ווערט געבאָרען אַ קינד און דערנאָך נאָך איינס, איז דאָך שוין ניטאָ וואָס צו טראַכטען פון אַנטלויפען. וואו לויפט מען? אויב דו ווילסט זיך בעמיהען, שטעל אַרויף אַ גלאָז טהע.

מינע.

שוין גען איך. אָבער מעהר פון אַלץ קרענקט מיר איין זאַך: מ׳צוקריעגט זיך, גוט, זיי כאָטש ברוגז אַ פּאָר טעג און לאָמיך אַ ווײַלע אָברוהען, רייד ניט צו מיר און טשעפּע ניט. איך׳ל דיר ניט אָנקוקען און דו קוק מיר ניט אָן, לאָמיר האָבען כאָטש אַ ווײַלע רוה.

די אַלטע.

פון די זאַכען ווייסען זיי קיינער ניט, די גאַנצע משפּחה, זיי קענען ניט זיין ברוגז. פריהער ווארטען זיי, מ׳זאָל זיי אי־בערבעטען, און אַז זיי זעהען ס׳געהט ניט, בעטען זיי ד י ר איבער, ווערען גוט, כאָטש נעהם און לעג זיי צו צו אַ מכה.

מינע.

איהרטאַך פריהער געזעהן, ווי ער איז באַלד צוריק אַריינ־געקומען פרעגען, אויב זיין טאַטע איז דאָ אין הויז — דאָס האָט ער שוין געוואָלט צוריק גוט ווערען.

די אַלטע.

וועגען דעם ווייס איך ניט. ער איז טאַקע מסתמא אַוועק צום טאַטען. וואָס האָב איך פריהער געזאָגט — — ווערען גוט, ווייך ווי קאַשע — —

מינע.

אָבער ווי לאַנג האַלט דאָס אָן? אין אַ מינוט אַרום פער־געסט ער און הויבט ווידער אָן. אָט גען איך אַרויסשטעלען טהע. (זי שטעלט זיך אויף און געהט אַריין אין קיך. פּויזע. זי קומט באַלד צוריק און זעצט זיך ביים טיש).

די אַלטע.

דערצעהל מיר, זאָג מיר, איבער וואָס קומט ביי אייך אַרום די קריגערייען?

מינע.

אויף איהם פרעגט איהר פון וואס מען קריעגט זיך! איבער גארנישט. געפינט ער צום סאפער טאמייטאס, וויל ער פיקעלס; געפינט ער פיקעלס — וויל ער טאמייטאס. הויבט ער זיך אן בריקען און זידלען. פאר'ן שלאפען געהן פערוואַרפט ער ערגעץ די שיך און אין דער פריה בין איך שולדיג, אז ער געפינט ניט. איז דא א האַרטער קאלער — וויל ער א ווייכען. אז שוין גאַר־נישט, קומט ער גלאַט צו און קנייפט אוים א שטיק פלייש — דאס איז ביי איהם א דושאָוק — ס'איז מיר א שאַנדע פון איהם צו דערצעהלען — — (ס'קלינגט) — אט קומט ער שוין. קומט, שוויגער, מיר'ן טרינקען טהע אין קיטשען. (ביידע הויבען זיך אויף און געהען אַריין אין קיך. דער אַלטער הענקין און סעמי קומען אַריין. זיי קוקען זיך אַרום, קוקען אַריין אין קיך דורך דער אָפענער טיר. ביידע שווייגען שטיל. מען זעהט, אַז זיי איז ניט פרעהליך אויפ'ן האַרצען — עפּעס דריקט זיי, קוועטשט זיי. זיי געהען אַרום בעזונדער איבער'ן צימער, בלייבען שטעהען, געהען ווידער, קומען זיך איינער דעם אַנדערען אין וועג, כאַפּען א קוק אין קיך. דער אַלטער דערזעהט די ווייבערשע העמדעל אויפ'ן לאָנדזש, נעהמט עס אין די הענד און בעטראַכט עס).

דער אַלטער.

וואס איז דאס? וואס ליגט עס עפּעס אזוי?

סעמי.

(נעהמט אַוועק פון איהם דאס העמדעל).

ווי דו דערזעהסט דאס באַלד! (ער געהט אַריין מיט דער העמדעל אין שלאָף־צימער, לאָזט עס דאָרט איבער און קומט אַרויס צוריק).

דער אַלטער.

וואס זיצט עפּעס דיין ווייבעל אין קיטשען און קומט ניט אַריין?

סעמי.

(פלאָנטערט זיך).

ניין... גאָרנישט... זי זיצט דאָרט גלאַט אַזוי. די מאַמע איז דאָך דאָרטען מיט איהר... זיי טרינקען טהע... וואָס טהוט דאָ איצט די מאַמע אַזוי שפּעט?...

דער אַלטער.

איך ווייס וואָס?... כ'וואָלט אויך געטרונקען אַ גלאָז טהע... זאָג זיי דאָרטען...

סעמי.

(געהט צו צום טיך־טיר און בלייבט שטעהן... געהט צוריק).

שפּעטער... מינע וועט אַריינקומען, וועסטו איהר זאָגען...

דער אַלטער.

(בעטראַכט סעמי'ן פערדעכטיג).

גיב אַהער די קאָרטען מיט'ן „סלייט", מיר'ן מאַכען אַ ווײַלע אַ פּינאָקעל. (דער אַלטער זעצט זיך ביים טיש. סעמי ברענגט די קאָרטען מיט'ן „סלייט" מיט אַ לאַנגע שטיקעל קרייד און זעצט זיך אַנטקעגען טאַטען).

סעמי.

אויף וויפיעל וועלען מיר שפּיעלען?

דער אַלטער.

זאָל זיין אויף אַ האַלבען טאָלער.

סעמי.

איינלעגען די געלט.

דער אַלטער.

כ'טרוי דיר, מ'דאַרף ניט איינלעגען.

סעמי.

איך טרוי דיר אויך, אָבער ס'איז בעסער, אַז מ'לעגט איין. דערנאָך, אַז דו פערליערסט, הויבסטו אָן מיט תירוצים.

דער אַלטער.

גוט, לעג אײַן בײַ מיר אַ האַלבען טאַלער.

סעמי.

בײַ דיר טויג ניט אײַנצולעגען.

דער אַלטער.

בײַ וועמען דען וועסטו אײַנלעגען?

סעמי.

לעג אײַן בײַ מיר.

דער אַלטער.

ס'טויג ניט. בײַם שפּיעלער איז ניט מזל'דיג אײַנצולעגען. מיר'ן אַוועקלעגען אונטער'ן „סלייט". (ער נעהמט אַרויס אַ מטבע פון קעשענע, הויבט אויף דעם „סלייט").

סעמי.

לאָז מיר אַ קוק טהאָן וואָס דו לעגסט דאָרטען. (ער נעהמט די מטבע, בעקוקט). גוט, לעג אַוועק. (ער נעהמט אַרויס אַ האַלבען דאָלאַר און וויל אַוועקלעגען).

דער אַלטער.

לאָז מיר נור אַ קוק טהאָן. (ער נעהמט די מטבע און וואַרפט אויפ'ן „סלייט" און הערט זיך אײַן צום קלונג, לעגט אַוועק אונטער'ן „סלייט". זיי שפּיעלען, אָבער אָהן אַ „געפיהל", אָהן דעם ריכטיגען קאָרטען־ברען. ביידע קוקען אונרוהיג צום קיך... ביידע הוסטען...)

סעמי.

(לעגט אַרויס צוויי קאָרטען).

פערשרייב מיר אַ פערציג־טרומף. (דער אַלטער פערשרייבט. זיי שפּיעלען ווייטער. סעמי בויגט זיך אײַן אויפ'ן „סלייט"). כ'האָב געמאָלדען פערציג־טרומף, פאַרוואָס האסטו מיר פערשרייבען צוואַנציג?

דער אַלטער.

וואו?

סעמי.

זעהסט ניט? אויפ׳ן טיש!

דער אַלטער.

(קוקט זיך צו).

ביזט גערעכט. געמאַכט אַ מיסטייק. ביינאַכט איז ביי מיר די אויגען עפּעס ניט אַזוי. כ׳וועל מוזען זעהן וועגען ברילען. (ער פּיקסט דעם ציפּער).

סעמי.

וויסטו גאָר וואָס, גיב מיר אַהער דעם „סלייט“, וועסט מאַכען צופּיעל מיסטייקס. (סעמי נעהמט דעם „סלייט“ צו זיך און זיי שפּיעלען ווייטער).

דער אַלטער.

(לעגט אַרויף קאָרטען אויפ׳ן טיש).

פערשרייב מיר פערציג פּינאָקעל. (סעמי פערשרייבט און זיי שפּיעלען ווייטער).

סעמי.

(מיט אַ כאַפּ).

וואָס פאַר אַ פערציג פּינאָקעל האָסטו דאָרטען געמאָלדען? פערציג פּינאָקעל איז דאָס ביי דיר? מיט אַ קווין קלאָבס מעלד־סטו פערציג פּינאָקעל? אָט האָב איך דאָך איצט געקויפט די צווייטע קווין שיפּע! נעהם אַריין צוריק די צוויי קאָרטען.

דער אַלטער.

(נעהמט אַריין צוריק די צוויי קאָרטען).

אַז ס׳קומט ביינאַכט איז ביי מיר עפּעס די אויגען...

סעמי.

איך דענק, כ׳וועל באַלד גאַר איינפּאַקען, דו׳סט נאָכאַנאַנד מאַכען דיינע מיסטייקס...

דער אַלטער.

ס׳טרעפט זיך אַמאָל... (זיי שפּיעלען ווייטער. די שפּיעל האַלט אָן אַ פינף מינוט. די אַלטע קומט שמיל אַריין. זי נעהמט די פּאַטשיילע. דער אַלטער קוקט שטאַרק אויף איהר.)

דער אַלטער.

(צו זיין ווייב).

געה ניט אַליין, כ׳געה אויך באַלד. (סעמי לעגט אַוועק די קאָרטען און געהט אַריין אין קיך).

די אַלטע.

(קוקט ניט אויף איהם).

כ׳וועל טרעפען דעם וועג אָהן דיר.

דער אַלטער.

(שטעלט זיך אויף און קומט צו צו איהר).

וואַרט אויס אַ ווייל, מיר׳ן ענדיגען די גיים. זעץ זיך און עס דערוויילע. (ער נעהמט אַרויס פון קעשענע אַ קליין פּעקעלע). גלייכסטאָך פייגען. אַ טהייערע באָקסעל פייגען, אימפּאָרטירט פון קאַליפאָרניא. יענע וואָך געווען חמשה עשר.

די אַלטע.

(נעהמט ניט).

האָסט מיר שוין געגעבען גענוג פייגען צייט איך קען דיר.
(זי געהט צום טיר).

דער אַלטער.

זעץ זיך אַוועק און עס ביז מיר׳ן ענדיגען די גיים. (ער טהוט אָן די הוט). געה ניט אַליין שפּעט ביינאַכט. (ער שטעלט זיך איהר אין וועג).

די אַלטע.

קיינער וועט מיר ניט כאַפּען. לאָז ! (זי געהט צו צום קיך־טיר און זאָגט) אַ גוטע נאַכט ! (דער אַלטער הויבט אויף אויף גיך דעם „סלייט“, נעהמט ביידע האַלבע טאָלערס און לאָזט אַראָב אין קעשענע. זאָגט „גוט נייט“ אין קיך אַריין).

סעמי.

(לויפט אַריין, הויבט אויף דעם „סלייט“).

פּאַ ! וואָס׳טו גענומען מיין האַלבען טאָלער אויך ?

דער אַלטער.

(שטעקט אַריין די האַנד אין קעשענע, נעהמט אַרויס אַ האַלבען דאָלאַר, דערלאַנגט סעמי׳ן). ביינאַכט עפּעס די אויגען ביי מיר... (די אַלטע עפענט די טיהר) ס׳איז פינסטער אויף די טרעפּ... גיב אַכטונג. (ער נעהמט איהר אָרעם, ווי אַ וואַהרער קאַוואַליער. זיי געהען ביידע אַרויס. מינע קומט אַריין. זי נעהמט צו די קאָרטען מיט׳ן „סלייט“, גלייכט אויס דעם טישטוך, צושטעלט די שטולען — אַלץ ניט אָנקוקענדיג איהר מאַן. סעמי געפינט זיך קיין אָרט ניט. ער זעצט זיך און שטעלט זיך. קומט צו נאָהענט צו זיין ווייב, קומט איהר אין וועג, הוסט — ס׳בייסט איהם אין האַלז. מינע געהט אַריין אין קיך. ער געהט איהר נאָך. זי קומט צוריק אַריין — ער נאָך איהר).

מינע.

(שטעכעדיג).

וואָס געהסטו מיר נאָך ? אפשר ווילסטו, כ׳זאָל דיר אי־בערבעטען ?

סעמי.

(וויל לאַכען, אָבער לאַכט ניט).

יעס, פאר וואָס ניט ?

מינע.

וועסט דארפען ווארטען א רעכטע ווײלע. ווײסטאך, ווי איך בעט דיך אלע מאל איבער.

סעמי.

(נעהמט ארויס פון קעשענע א קלײן פעקעלע).

נא, עס א גוטע שטיקעל טשאקאלאד. (ער שטעלט זיך איהר אין וועג).

מינע.

(נעהמט ניט, שטופט אוועק זײן האנד מיט'ן טשאקאלאד).

לאז מיר געהן, איך דארף נאך צוואוואשען די דישעס. (זי שטופט איהם אוועק און געהט ארײן אין קיך. סעמי בלײבט שטעהן ווי א פער'משפט'ער, לעגט ארײן ס'פעקעל טשאקאלאד אין קעשענע. פויזע. ער געהט צו צום קיך־טיהר).

סעמי.

(מיטגעבעטט).

ווײסטו וואס, מינעלע, דו'סט וואשען די דישעס און איכ'ל אויסווישען.... (מינע'ס ענטפער הערט זיך ניט. ווי עס איז אבער צו זעהן אויף סעמי'ן, איז עס א גוטער ענטפער. מיט א פנים פול גליק טהוט ער אויס דעם ראק און הענגט אויף אויפ'ן רוקען פון א שטול, און געהט ארײן אין קיך. פויזע. ער קומט ארײן פון קיך מיט א האנדטוך אויפ'ן פלײצע. ער איז מונטער און אויפגע־ראמט. ער נעהמט ארויס פון זײן ראק־קעשענע ס'פעקעל טשאקאלאד, עפענט עס געהענדיג און געהט ארײן אין קיך).

(פארהאנג).

פונקט אין צייט

פונקט אין צייט.

פערזאָנען:

הײמאַן דזשײקאָבסאָן, אַ פּרעסער ביי „טשילדרענס אַרבייט“, 33 יאָהר אַלט.

בעקי, 8 יאָהר.
בעני, 6 יאָהר.
פייגעלע, 4 יאָהר.
דייווי, 15 מאָנאַטען.
} זיינע קינדער.

אַ רעפאָרמערקע.
אַ מעסענדזשער־באָי.

ביי היימאַן דזשייקאָבסאָן אין קיך. — אַ זעהר אָרימע דירה אויף דער צווייטער סטריט, ביי דער ערשטער עוועניו. פאַרנאַכט. די אינגערע דריי קינדערלעך, אָבגעריסענע און אויסגעשמירטע, מיט צושויבערטע קעפּלעך, זיצען אויפ׳ן נאַקעטען פלאָר און שפּיעלען זיך מיט שטיקלעך פון אַ צייטונג. די עלטסטע, בעקי, אַ דאַרינקע, שוואַר־צינקע מיידעלע, מיט אַן ערנסט פּנים, ווי ביי אַ גרויסען מענשען אין זאָרג, זיצט אויף אַ שטוהל מיט אַ בלעכענע שיסעל אויף די קניע און שיילט פּאָטייטאָס. זי קען ניט גוט אַרבייטען: איהר שוים איז ניט גרוים גענוג צו האַלטען די שיסעל; גליטשט זיך די שיסעל אַלע ווײַלע אַראָפּ און זי דערכאַפּט עס. ענדליך שטעלט זי זיך אויף און שטעלט אַוועק די שיסעל אויפ׳ן שטוהל. זי ענ־דיגט שיילען, וואַשט איבער די פּאָטייטאָס אין סינק און וואַרפט זיי אַריין אין טעפּעל, וועלכער שטעהט אויף אַ ברענענדיגען געז־

אויווועלע. ד ע ר ט אַ ט ע קומט אַריין פון דער אַרבייט, מיט־ברענגגענדיג אונטער ביידע אָרעמס פּאַפּיערענע פּעקלעך. ער איז אַן אויסגעדאַרט מענשעל, מיט אַ צוכראַשקעט ברוין־בערדעל, מיט אַ ניש'קשה'דיגען הערבעל אויף דער לינקער פּלייצע. ער טראָגט אַ האַרטען שוואַרצען קאַפּעלוש, וועלכער איז אַזש גרוי פון שטויב. ער געהט גלייך צו צום טעפּעל, הויבט אויף ס'דעקעל און קוקט אַריין.

היימאַן.

(צו בעקי'ן.)

ווען ס'טו צוגעשטעלט?

בעקי.

פריהער.

היימאַן.

די פּאָטייטאָס קאָכט זיך שוין לאַנג?

בעקי.

ניט לאַנג. (ער לעגט אַוועק די פּעקלעך אויפ'ן טיש, טהוט אויס ס'רעקעל, פערררוקט דעם קאַפּעלוש אויפ'ן פּאָטילניצע און פערבינדט אַרום זיך אַ ווייבערשען פאַרטוך.)

בעני.

געבראכט קענדי?

היימאַן.

מ'דאַרף איצט ניט קיין קענדי, מ'עט באַלד עסען סאַפּער. (בעטראַכט בעני'ס פּנים.) וואָס איז ביי איהם בלוי לעבען אַן אויג?

בעקי.

ר'איז געפאַלען פ'א'טשער.

היימאַן.

ס׳געדאַרפֿט צולייגען קאַלטען וואַסער.

בעקי.

כ׳אַ צוגעלייגט.

היימאַן.

נעהם גרייט צום טיש. (ער נעהמט אַרויס אַ שטיק פליש פון פאַפּיער און וואַרפט אַריין אין טאָפּ; דערנאָך שיט ער אַריין בעבלעך.)

בעקי.

(קוקט אונצופריעדען אויף זיין אַרבייט.)

די מאַמע ט׳אַגעוואַשען פאַר׳ן קאָכען.

היימאַן.

איצט ז׳שוין פערפאַלען. זאַלץ ס׳טו אריינגעשאָטען?

בעקי.

נאָך ניט.

היימאַן.

(שיט אַריין אַ הויפען זאַלץ אין טאָפּ.)

ס׳ט׳עפּעס געגעבען די קינדער בייטאָג? וואס׳טו זיי געגעבען?

בעקי.

כ׳אַ זיי געגעבען ברויט מיט דזשעלי.

היימאַן.

נעהם גרייט צום טיש.

בעקי.

ס׳איז נאָך ניט פאַרטיג דער סאַפּער. כ׳על זיי געהן אָ׳וואַשען די פייסעס.

הײמאַן.

מ׳דאַרף ניט, זײ געהען שױן באַלד שלאָפען ענעװײ. נעהם צושטעל די טעלער אויפ׳ן טיש. ס׳געקויפט אַ פיקעל?

בעקי.

זי׳ט געבעטען צװײ סענט.

הײמאַן.

נאַ, לױף אַראָב נאָך אַ פיקעל. האָסט נאָך די פּעניע?

בעקי.

יעס.

הײמאַן.

נאַ דיר נאָך אַ פעני. (בעקי נעהמט פון איהם די צװײ סענט, געהט אַרויס. הײמאַן זעצט אַװעק די עלטערע צװײ קינדער אויף שטוהלען בײם טיש, נעהמט די בײבי אויף אַן אָרעם. ער קוקט אַרײן אין טאָפּ, מישט מיט׳ן גרויסען הילצערנעם לעפעל, פערזוכט אַביסעלע, „הערט זיך אײן״, אויב ס׳איז גענוג זאַלץ, גיסט צוריק אַרײן די איבערגעבליבענע, דעקט צוריק צו ס׳טעפּעל. בעקי קומט אַרײן מיט׳ן פיקעל אין אַ שטיקעל צײטונג.) לאָ׳נאָר אַ קוק טהאָן, װאָס דו׳ס׳געבראַכט. (זי דערלאַנגט איהם. ער נעהט פון איהר, װאַרפט אַװעק די שטיקעל צײטונג, בעטראַכט ס׳פיקעל פון אַלע זײטען, מיט אַ קוק פון אַ ספּעציאַליסט.) ס׳ט׳ניט אַזױ גוט גע־טראָפען מיט׳ן פיקעל. װאָס איז דאָס פאַר אַ פיקעל? נאָך אַמאָל װעל איך זיך שױן אויף דיר ניט פערלאָזען.

בעקי.

זי׳ט׳ניט געלאָזט קלײבען.

הײמאַן.

בײ מיר צי׳שױן לאָזען. שטעל אױס די טעלער. (בעקי נעהמט אַ שטוהל, שטעלט אַװעק בײם כלים־אַלמער, קריכט אַרויף, נעהמט אַראָב אַ טעלער. קריכט אַראָב און שטעלט אַװעק אויפ׳ן

טיש, קריכט צוריק אויפ'ן שטוהל — אַזוי כסדר, ביז זי שטעלט אוים אַלע טעלער. דערנאָך לעגט זי אוים לעפעל, גאָפּעל, מעסער. עס הערט זיך אַ קלאַפּ אין טיהר.) קאַם אין! (עס קומט אַריין אַן אונבעקאַנטע פרוי פון אַ יאָהר עטליכע און דרייסיג. זי איז פון מיטעלען וואוקס, ניט דיק און ניט דין, מיט אַ בלאַסען איידעלען פּנים. זי איז אָנגעטהאָן אין אַן איינפאַכען „טיילאָר־מייד“ שוואַר־צען סוט. אין האַנד, אויף אַ רימענדעל, האַלט זי אַ לעדערנעם די־נעם פּאָרטפעל, ווי דאָס טראָגען געוועהנליך מיט זיך אָפיס־לייט. לאָיערס, שרייבער.)

די פרוי.

גוד־איווניגג.

הײמאַן.

גוד־איווניגג. (ער געפינט זיך אין אַ פערלעגענהייט: די בייבי אויפ'ן האַנד, די קאָכלעפעל אין דער אַנדער'ער האַנד, דער ווייבערשער פאַרטוך... בעקי קוקט אויף דער אונבעקאַנטער מיט רעספעקט און נייגעריגקייט; די קלענערע קינדער — מיט שרעק.)

די פרוי.

(זעהר ווייך.)

ווי איך פערשטעה, איז אייער פרוי ניטאָ אין דערהיים.

הײמאַן.

זי'ז אין האָספּיטאַל. כ'האָב איהר נעכטען אָוועקגעפיהרט.

די פרוי.

(געריהרט.)

אַזוי... שעהנע קינדערלעך אייערע. ווער גיט אַכטונג אויף זיי?

הײמאַן.

דערוויילע זי. (ווייזט אַן אויף בעקי'ן.) כ'לאָז איהר ניט ניט געהן אין סקול, ביז מיין ווייב וועט קומען צוריק. (צו

בעקי׳ן) : לאָז די לײדי זיך זעצען. (בעקי הויבט זיך אויף, טרעט אָב אָן אַ זייט.)

די פרוי.

טהענקס. (זעצט זיך.) איך בין פון דער „עוועניו סי סים־טערם סוירקעל״. אונזער אויפגאַבע איז צו העלפען און אויפ־קלעהרען. שעהנינקע קינדערלעך אײערע. ווי אַלט איז די עלסטע? (זי נעהמט אַרויס אַ נאָטיץ־ביכעלע און בלײפעדער פון פּאָרטפעל.)

היימאַן.

אכט יאָהר.

די פרוי.

(איבערקוקענדיג די קינדער.)

דער נעקסטער? (פערצײכענט אין ביכעלע.)

היימאַן.

זעקס יאָהר.

די פרוי.

און די נעקסטע? (פערצײכענט.)

היימאַן.

פיער יאָהר.

די פרוי.

די בייבי? (פערצײכענט.)

היימאַן.

אַ יאָהר מיט אַ פערטעל.

די פרוי.

(מיט אַ פריינדליכען שמײכעל.)

אַלע צוויי־יעהריגע, אויסער די בייבי. (פערצײכענט.)

הײמאַן.

מײַן װײַב איז געװען קראַנק. זי׳ט געהאַט אַביסעל „אַזמע“, איז זי געװען אַריבער דרײַ פערטעל יאָהר בײַ אַ שװעסטער איהרע אין „קאַנעדיקע“ פ׳אַ „משיקען פאָם“.

די פרױ.

(נאָכדענקענד.)

אַזױ... װי לאַנג זײַנט איהר פערהײַראַט?

הײמאַן.

ס׳עט װערען נײַן יאָהר.

די פרױ.

אַזױ! (פערצײַכענט.) אונזער סאָסײַעטי האָט די אױפגאַבע צו ערקלעהרען די עלטערען פון דער נײַבאָרהוד, װעגען די ערציהונג פון זײַערע קינדער. אונזערע סטאַטיסטישע אונטערזוכונגען האָבען בעװיזען, אַז די עלטערען װאָס האָבען װעניגער קינדער, גיבען די קינדער אַ בעסערע אױפפּאַסונג און ערציהונג װי די, װאָס האָבען אַ סך קינדער. די „עװעניו סי סיסטערס סוירקעל“ האָט זיך דארום געשטעלט אַלס איהר פליכט בעקאַנט צו מאַכען דעם פאַקט אין אונזער נײַבאָרהוד.

הײמאַן.

מיר דוכט, כ׳האָ׳ געלײענט אַנומעלט אין פּײפּער פון די זאַכען. װי רופט מען דאָס אַנ׳עט מיט אַזאַ מאָדנעם נאָמען?

די פרױ.

„בוירטה קאָנטראָל“. דאָס מײנט: די עלטערען זאָלען קאָנטראָלירען די געבורט פון זײַערע קינדער. מענשען זאָלען האָבען אַזױ פיעל קינדער, װיפיעל זײ זײַנען אימשטאַנד גוט אױפצופּאַסען און געבען אַ גוטע ערציהונג.

הײמאַן.

ב׳דערמאָן זיך איצט.

די פרוי.

ס'איז בעוויזען געוואָרען מיט סטאַטיסטיק, אַז די רייכע לייטע האָבען וועניגער קינדער פון די אָרימע, און דאָס דאַרף ניט אַזוי זיין. אַ סך קינדער ביי אָרימע עלטערען זיינען אַ לאַסט אויף די עלטערען און אויף זיך אַליין.

הײמאַן.

(אַזוי ווי ער וואָלט זיך פערענטפערען.)

אַלע קינדער זיינען ביי מיר טהייער.

די פרוי.

(זעהר עדעל.)

אָה, געוויס. זעהר שעהנע קינדער אייערע. איך רייד אין אַלגעמיין. איהר קענט דאָך ניט בעשטרייטען, אַז פינף קינדער קענען ניט געשפייזט ווערען פאַר דיזעלביגע ביסעל געלד, ווי צוויי קינדער.

הײמאַן.

(פערענטפערט זיך.)

מיינע קינדער פעהלט גאָרניט.

די פרוי.

(ווייך.)

ענטשולדיגט. איך רייד ניט וועגען אייערע קינדער. איך רייד אין אַלגעמיין וועגען אָרימע מענשען. איין קינד אָדער צוויי קען קריגען אַ פיעל בעסערע ערציהונג ביי אָרימע עלטערען, ווי פינף אָדער זעקס. איך בין ניט קיין רייכע פרוי. איך בין פערהייראַט שוין באַלד צוועלף יאָהר און איך האָב איין זוהן. ווען איך וואָלט געהאַט עטליכע קינדער, ווי וואָלט איך זיי אַלע געקענט בילדען און געבען זיי אַ גוטע ערציהונג? מיין איין זוהן וועל איך קענען מאַכען פאַר אַ דאָקטאָר, אָדער צו וואָס ער וועט זיין פעהיג. אַזוי דאַרפען טהאָן אַלע ניט רייכע עלטערען.

היימאַן.

אַז ס'וועט זיין באַשערט, וועלען מיינע קינדער זיין דאָק־טוירים. (עס הערט זיך אַ קלאַפּ אין טיהר.) קאָם אין! (עס קומט אַריין אַ מעסענדזשער־באָי, מיט אַ געלען קאָנווערט אין האַנד.)

מעסענדזשער באָי.

אייטש דזשייקאָבסאָן?

היימאַן.

יעס. (דער באָי דערלאַנגט איהם דעם קאָנווערט און בלייבט וואַרטען אויף אַ ניקעל אַ „טיפּ“. היימאַן רייסט אויף דעם קאָנ־ווערט): ס'מוז זיין פון האָספּיטאַל, כ'האָב איבערגעלאָזט אַ קוואָדער אויף אַ טעלעגראַמע. (ער קוקט אויפ'ן געלען פּאַפּיערעל.) אויב איהר ווילט אַזוי גוט זיין...

די פרוי.

(פערשטעהט אַז ער קען ניט לעזען):

געוויס. (זי קוקט אַריין.) אַזוי... וועגען ד ע ם איז אייער פרוי אין האָספּיטאַל... זי האָט געהאַט אַ צווילינג, אַ באָי מיט אַ מיידעל. (זי שטעלט זיך אויף.)

היימאַן.

(מיט אַ ליכטיגען פּנים.)

אוי, גאָט צו דאַנקען! וואָס מאַכצי?

די פרוי.

(ביים טיהר.)

זי איז מסתמא אַלרייט. (זי געהט אַרויס אָהן אַ גוד־באַי. דער מעסענדזשער־באָי, איינזעהענדיג, אַז זיין וואַרטען איז אומ־זיסט, געהט אויך אַרויס, מיט ניט קיין פרעהליכערען האַרצען פון דער ליידי. דער טאַטע און די קינדער ווערען פרייער און פרעה־ליכער.)

היימאַן.

(אַ צופלאַמטער.)

בעקי, די מאַמע האָט געהאַט אַ באָי מיט אַ מיידעל! מיר'ן האָבען אַ ברית מיט אַ מזל־טוב! (ער שלעפּט אַרויס פון אונ־טער'ן וואַש־טאָב אַ געפלאָכטענע פלאַש.) כ'האָב אין גאַנצען אָנגע־גרייט אַ האַלבען גאַלאָן, כ'ל'מוזען צוקויפען. דערווייל מעג איך נעהמען אַ ביסעלע. בעקי, דערלאַנג מיר אַ גלעזעל! (בעקי שטעלט זיך אויף אַ שטוהל ביים אַלמער, דערלאַנגט איהם אַ גלעזעל. גיסט אָן.) בעקי, טהו אַ קוק אין טאָפּ. נאָך סאַפּער וועלען מיר זיך ביידע שטעלען אויסוואַשען די וועש. (ער טרינקט.)

(פאָרהאַנג.)

אַ מאַן אַ „חכם“

אַ מאַן אַ „חכם“.

פערזאָנען:

מאַקס, אַ בלאָנדער, גוט־אויסגעפילטער יונגערמאַן, מיט גראָבע ליפּען, וואָס זיינען שטענדיג אַ ביסעל אָפּען. איבער דרייסיג יאָהר אַלט. אַ סיילסמען פון „נעקווער“.

בערטהאַ, זיין פרוי, אַ ברונעטע, דינע ווייבעל, מיט אַ קליין פּנימ׳ל און גרויסע אויגען. קנאַפּע דרייסיג יאָהר אַלט.

נאָך אַכט אַזייגער אין אָבענד. דער טיש איז געגרייט צום סאַפּער. אַ באַלעבאַטיש צוגעקליבענער צימער. דער מאַן האָט זיך היינט עטוואָס פערשפּעטיגט, טהוט בערטהאַ דערווייל עפּעס אַן אַר־בייט: זי שטעלט איבער די כלים אין אַלמער, ווישט אויס דעם ברויט־באַקס, שיט אָן זאַלץ אין זאַלצמעסטעל, פעפער אין פעפערמעסטעל, גיט אַכטונג אויף די טעפּלעך אויפ׳ן אויוועז. מאַקס קומט אַריין. ער איז מונטער און אויפגעלעגט, מיט אַ טשעמאָדאַנטשיק אין האַנד.

מאַקס.

וואַרטסט שוין, האַ? פערשפּעטיגט, כ׳האָב ניט געקענט העלפען. נאַ דיר, (ער עפענט דעם טשעמאָדאַנטשיק) דאָס האָב איך דיר געבראַכט פאַר דיין וואַרטען. (ער דערלאַנגט איהר אַ לאַנג־ליכען פּאַפּירענעם פּעקעל).

בערטהא.

(וויקעלט אויף, דערזעהט א באקס קענדי, בעטראכט עס).

פארק און טילפארד; וויפיעל האסטו שוין דערפאר בע־צאהלט?

מאקס.

(טהוט אויס הוט און ראק).

א דאגה דיינע. כ׳האב דיר געבראכט נאך עפעס, כ׳וועל דיר ווייזען נאך סאפער. אייבי שלאפט שוין?

בערטהא.

כ׳האב איהם געלעגט שלאפען. ס׳האט זיך דאך שוין אנ־געהויבען סקול. אויף וואס האסטו שוין ווידער געספענדט?

מאקס.

וועסט זעהר נאך סאפער.

בערטהא.

לאז מיר א קוק טהאן.

מאקס.

כ׳האב דיר געזאגט נאך סאפער. וועסט דאך שוין מסתמא ניט לאזען צורוה. (ער נעהמט ארויס פון בוזעם־קעשענע פון זיין ראק א קליין קעסטעלע, עפענט און נעהמט ארויס א דאמען־זייגערעל מיט א דימענטעל וואס מען טהוט אן אויפ׳ן האנד).

בערטהא.

וואס עפעס אין מיטען דערינען נאך א וואטש? כ׳האב דאך א וואטש. נעקסטע וואך איז רענט. ס׳איז סאליד גאלד?

מאקס.

געפלייטעט, אבער ס׳איז די לייטעסט סטייל. כ׳האב גע־זעהן אין א ווינדאו פון א דזשולערי סטאר אויף דער דריי און צוואנציגסטער סטריט, האב איך זיך ניט געקענט איינהאלטען און דאס געמוזט פאר דיר קויפען.

בערטהאַ.

(קוקט איהם שטאַרק אָן).

א באָקס קענדי מיט אַ וואַטש? וואָס איז עפּעס דער מעהר מיט אַמאָל? זעהסט זיך אָן ווענינ וואַטשעס אַלע טאָג אין די ווינדאָוס?

מאַקס.

כ'האָב דאָך דיר געזאָגט, ס'איז די לייטעסט סטייל, האָב איך זיך ניט געקענט איינהאַלטען.

בערטהאַ.

קום אַהער, זעץ זיך אַוועק ביים טיש. וואָס האָסטו זיך דאָרט פערשטעקט אין אַ ווינקעל? (ער זעצט זיך. זיין מונטערקייט איז דערווייל אַראָבגעשלאָגען געוואָרען. בערטהאַ קוקט איהם אין די אויגען אַריין): ביזט עפּעס היינט געווען ביזי דעם גאַנצען טאָג?

מאַקס.

יעס, געוועזן ביזי.

בערטהאַ.

פערקויפט אַ סך נעקטיים?

מאַקס.

אַ רעכט ביסעל.

בערטהאַ.

און וואָס נאָך האָסטו געטהאָן היינט?

מאַקס.

וואָס זאָל איך טהאָן? גאָרנישט.

בערטהאַ.

איך מיין, וואו ביזטו געווען, ווי אַזוי האָסטו פערבראַכט?

מאקס.

ווי אלע טאג.

בערטהא.

וואס ווי אלע טאג?

מאקס.

גארנים.

בערטהא.

וואס הייסט גארנים?

מאקס.

גארנים.

בערטהא.

גארנים?

מאקס.

יעס.

בערטהא.

איך פארשטעה דאס נים.

מאקס.

וואס איז דא נים צו פארשטעהן?

בערטהא.

מיר דוכט זיך, אז איך פארשטעה עפעס יא. וויפיעל אזיי־
גער ביזטו היינט ארוים פון הויז מיט די סעמפעלס?

מאקס.

ס'איז געווען פאר ניין אזייגער.

בערטהא.

אויף וואס'ער סטיישאן ביזטו אראפ?

מאַקס.

הונדערט ניין און פערציג.

בערטהאַ.

ביזט געפאָהרען „סטרייט“ אין די בראָנקס?

מאַקס.

וואו דען בין איך געפאָהרען?

בערטהאַ.

פרעגסט מ י ר? וואָס האָסטו געטהאָן?

מאַקס.

כ׳בין אריין אין אַ סטאָר צו אַ קאָסטאָמער.

בערטהאַ.

ווי הייסט די סטאָר? וואָס׳ער סטאָר איז דאָס געווען?

מאַקס.

(שטאַמעלט אונטער.)

די סטאָר רופט זיך אָן מיט אַ נאָמען דזשאַנסאָן.

בערטהאַ.

דזשאַנסאָן? האָסט מיר גאָר קיינמאָל ניט דערצעהלט פון דיינעם אַ קאָסטאָמער מיט אַזאַ נאָמען.

מאַקס.

אַ נייער קאָסטאָמער.

בערטהאַ.

האָסט איהם פערקויפט אַ סך נעקטיים?

מאַקס.

אַ רעכט ביסעל.

בערטהאַ.

וויפיעל בעטרעפט דער אָרדער?

מאַקס.

ס׳כאַפּט אַרום פערציג טאַלער. כ׳געדענק שוין ניט.

בערטהאַ.

אַלע מאָל געדענקסטו קלאָר אַלע סיילס, פאַר וואָס געדענקסטו היינט עפּעס ניט?

מאַקס.

כ׳האָב פאַרגעסען.

בערטהאַ.

זאָל זיין אַזוי. אַז דו ביזט אַרויס פון דזשאַנסאָנ׳ען, וואו ביזטו אַוועק?

מאַקס.

כ׳בין אַוועק אין סטאָרס צו קאַסטאָמערס.

בערטהאַ.

אין די בראָנקס?

מאַקס.

יעס, געווים אין די בראָנקס.

בערטהאַ.

דעם גאַנצען טאָג אין די בראָנקס?

מאַקס.

שור, וואו דען?

בערטהאַ.

ביז איצט?

מאַקס.

שור, איך קום איצט פון דאָרטען.

בערטהאַ.

טאָ ווי אַזוי האָסטו געקענט דערזעהן די וואָטש אין אַ ווינדאָו אין די דריי און צוואַנציגסטע סטריט?

מאַקס.

(צודרומשקעט.)

כ'האָב געזעהן פאַרבייגעהענדיג.

בערטהאַ.

פאַרבייגעהענדיג אין די בראָנקס האָסטו דערזעהן די וואַטש אין אַ דזשועלערי־סטאָר אין די דריי און צוואַנציגסטע סטריט? ביזט דאָך אַ רעגעלער קונצענמאַכער.

מאַקס.

(נאָך מעהר צודרומשקעט).

כ'מיין נעכטען.

בערטהאַ.

אָה, דו האָסט די וואַטש געקויפט נעכטען, און דו האָסט מיר גאָרניט דערצעהלט דערפון. וואו האָסטו געהאַלטען די וואַטש ביז היינט?

מאַקס.

(שוין אַביסעל פרייער.)

אין פאַקעט.

בערטהאַ.

אין פאַקעט? דו מוזט מאַכען אַ מיסטייק. נעכטען ביי נאַכט האָב איך ניט געפונען קיין וואַטש ביי דיר אין פאַקעט.

מאַקס.

כ'האָב געהאַלטען אין דעם אַנדער פאַקעט, אין די הויזען.

בערטהאַ.

כ'זאָג דיר, אַז דו האָסט אַ מיסטייק. אין דיינע הויזען־פאַקעטס האָב איך ניט געפונען קיין וואַטש.

מאַקס.

איך זאָג דיר, ס'איז יא געווען.

בערטהאַ,

וואָס ווילסטו מיר איינריידען? כ׳ווייס ניט וואָס ביי דיר אין די פּאַקעטעס טהוט זיך אַלע נאַכט?

מאַקס.

(ווייס ניט וואָס צו זאָגען).

אַל־רייט, האָב איך געמאַכט אַ מיסטייק.

בערטהאַ.

דו האָסט היינט געמאַכט נאָך אַ מיסטייק, דוכט זיך מיר אָב: מיט דזשאַנסאַנ׳ען און מיט די גאַנצע בראַנקס.

מאַקס.

ווי אזוי?

בערטהאַ,

מוזט מאַכען אַ מיסטייק, אַז דו ביזט געווען דעם גאַנצען טאָג אין די בראַנקס.

מאַקס.

וואו דען בין איך געווען? לאָמיר עסען סאַפּער און אַ סוף!

בערטהאַ.

מיר׳ן נאָך עסען סאַפּער אויך. דערווייל לאָמיר סעטלען וועגען די וואַטש מיט די בראַנקס.

מאַקס.

וואָס איז דאָ צו סעטלען? כ׳האָב דאָך שוין געקויפט און פערפאַלען. לאָמיר עסען סאַפּער.

בערטהאַ.

וואָס ביזטו מיט אַמאָל געוואָרען אזוי הונגעריג. האָסט גאָר היינט קיין דינער ניט געגעסען? וואו האָסטו געגעסען דינער? אויך אין די בראַנקס?

מאַקס.

וואו דען האָב איך געגעסען? שור, אין בראָנקס, אין טשיילדס, וואו מ'נעהמט זיך אַלצדינג אַליין און מ'עסט אויף א טשער.

בערטהאַ,

האָסט שוין אָנגעמאַכט נייע מיסטייקס. אין די בראָנקס איז ניטאָ קיין טשיילדס און ביי טשיילדס נעהמט מען זיך ניט אַליין און מ'עסט ניט אויף א טשער.

מאַקס.

מיר דוכט זיך, אַז ס'איז געווען שור אין טשיילדס.

בערטהאַ,

ס'דוכט זיך דיר טאַקע. דערמאָן זיך אַקאָרשט, וואו דו האָסט היינט געגעסען דינער... (זי שטעכט איהם דורך מיט איהרע אויגען. ער קען ניט פערטראָגען איהר קוק און לאָזט אַראָב דעם קאָפּ. פויזע). נו, האָסט זיך שוין דערמאָנט?

מאַקס.

(מיט געמאַכטען קוראַזש).

וואָס מאַכט דיר אוים? וואָס ווילסטו היינט האָבען?

בערטהאַ.

(רעדט מיט וועהטאָג).

דו האָסט היינט געגעסען דינער ביי דער שוואַרצער אידי־אָטקע... זי איז שוין דאָ פון דער קאָונטרי, האָסטו זיך דאַרמען ביי איהר אַרומגעוואַלגערט היינט דעם גאַנצען טאָג.

מאַקס.

(אויפגעציטערט פון שרעק).

ווער איז געווען ביי איהר? הער אויף!

בערטהאַ.

באָקסעס קענדי מיט וואַטשקעס ברענגט ער מיר אין מי־

טען מיטוואָך!... ווי כ'האָב דאָס דערזעהן, האָב איך שוין פער־שטאַנען, אַז דער קלאַג איז פאַרטיג... איהר מעגטביידע די כפּרה ווערען, דו מיט איהר און זי מיט דיר — — וואָס דאַרפסטו נאָך קומען אויפרייסען מיר די אויגען? אַ מאַן זאָל זיין אַזאַ'ן אָקס, אַ פערד, אַ בהמה! דאָס קרענקט מיך מעהר פון אַלץ... כ'וואָלט אַנטלאָפען, אַז כ'וואָלט געהאַט וואו צו געהן מיט'ן קינד...

מאַקס.

(וויל ריידען).

ע־ע־ע־ע־ע...

בערטהאַ.

ווילסט זיך שוין נעהמען שווערען מסתמא, אַז דו'סט מעהר צו איהר ניט געהן — וועל איך דיר גלויבען, ווי כ'גלויב דיר אַלע מאָל. ווי קען מען גלויבען אַזאַ אָקס, אַ פערד, אַ בהמה — אַזוי ווי אַ הונט בילט. (שטעלט זיך אויף) זאָלסט זיך ניט דער־וועגען אַריינקומען צו מיר, זאָג איך דיר! (זי געהט אַריין אין פראָנט־רום. ער בלייבט זיצען דערשראָקען און דערשלאָגען! פויזע. דערנאָך הויבט ער זיך אויף, געהט צו צום פראָנט־רום־טיר, וואַגט ניט אַריינצוגעהן).

מאַקס.

בערטעלע... איך פראַמיס דיר... איך שווער... זאָל איך ניט דערלעבען צו זעהן אייבי'ן... זאָל איך ניט זעהן אויף מיינע אויגען... איכ'ל צו איהר מעהר ניט — — — —

(פאָרהאַנג).

פּאָעזיע און פּראָזע

פּאָעזיע און פּראָזע

פּערזאָנען:

גרובין, אַ פּאָעט, 22 יאָהר אַלט.
אננאַ, אַ ווייבעל, 28 יאָהר אַלט.

גרובין'ס רום אויף איסט בראָדוויי. די געוועהנליכע „סעפּרעט־רום" אין אַ טענעמענט הויז אויף דער איסט־סייד. אַן אייזערנע בעטעל, אַ שטוהל, אַ קליין טישעל, אָנגעוואָרפען מיט צייטונגען און ביכלעך. דער צימער איז גאַנץ קליין. מען קען דאָרט זיצען, ליעגען, נאָר טאָמער וויל מען אָפּצעהלען דריי טריט, איז ניטאָ וואו.

ווען דער פאָרהאַנג הויבט זיך אויף, איז די ביהנע ליידיג. עס הערט זיך אַ שוואַכער קלאַפּען אויף יענער זייט טיהר. פּויזע. ווי־דער אַ קלאַפּען. פּויזע. די הענטעל פון טיהר בעוועגט זיך. די טיהר עפענט זיך. אננאַ קומט אַריין.

אננאַ איז אַ שוואַרץ־חנ'עוודיג ווייבעל, אָנגעטהאַן גאַנץ זומער־דיג, אין אַ ווייסען זומער־אַנצוג, אַ ברייטע, ווייסע שטרויענע הוט. זי ברענגט מיט זיך אַ פּאַר פּאַפּיערענע זעקלעך (בעגס) צוזאַמען מיט איהר לעדערנעם האַנד־בייטעל. זי לעגט אַוועק די דאָזיגע זאַכען אויפ'ן טישעל. זי זעצט זיך, נעהמט אַ ביכעל פון טיש, עפענט, קוקט אַריין. פּויזע אַ פּאַר מינוט.

גרובין.

(קומט האַסטיג אַריין. ער איז אַ שעהן בחור'ל, אַ קאָפּ גע־דיכטע, בלאָנדע, ניט פערקאַמטע האָר, אויף וועלכע עס

זיצט אַ געקעסטעלטע היטעלע. אַ ליולקע אין מויל. עס איז אַ הייסער אָבענד, געהט ער אָהן אַ קאָלנער און האַלז־טוך. אַ שטעקעל אין האַנד. פוןביידע קעשענעס פון זיין רעקעל סטאַרטשען אַרויס ציטונגען, זשורנאַלען, פּאַפּיערען).

דו זיצט שוין לאַנג?

אננאַ.

איך בין געקומען פּונקט צום מינוט. ווי אַזוי געהסטו דאָס אוועק און לאָזט אָפען די טיהר?

גרובין.

כ'בין אַרויס אויף אַ מינוט. (ער טהוט אויס ס'רעקעל און היטעל און טהוט עס אַ שמיץ אויפ'ן בעטעל; ער טהוט אַ קוק אין שפּיעגעלע אויפ'ן וואַנד און פאָהרט דורך מיט אַ האַנד צושפּרייטע פינגער דורך זיינע האָר אויף אַרויף, ווי מיט אַ קאַם). כ'האָב דאָ פריהער אָנגעשריבען אַ זאַך, האָב איך געמוזט אַראָבלויפען אין רעסטאָראַנט פאַרלעזען פאַר אַ פּאָר חברים. (ער זעצט זיך אויפ'ן רעקעל און היטעל).

אננאַ.

אימיצער האָט דאָך געקענט אַהער אַריינקומען און אַלץ אַרויסטראָגען פון דאַנען?!

גרובין.

וואָס קען מען דאָ ביי מיר נעהמען? מיינע אַלע געדרוקטע און געשריבענע זאַכען טראָג איך דאָך אַרום מיט זיך, כ'לאָז עס קיינמאָל ניט איבער אַליין אין רום. וואָס איז דאָס? (ער נעהמט אַ „פּייפּער־בעג" פון טישעל, נעהמט אַרויס אַן עפּעל און טהוט אַ ביס מיט גרויס אַפּעטיט) און וואָס איז דאָרטען? (ער נעהמט אַרויס פון צווייטען „בעג" אַ שטיינגעל וויינטרויבען) האָסטו טאַקע גוט געטהאָן וואָס דו האָסט עס געבראַכט. (ער עסט שנעל אויף דעם עפּעל, פערשלינגט די וויינטרויבען. דערנאָך

ציהט ער זיך אויס אויף זיין רעקעל און היטעל. ער נעהמט אַן אַננאַ'ס האַנד). זעץ זיך דאָ אויפ'ן בעטעל לעבען מיר. (זי זעצט זיך). האָסט שטאַרק געבענקט נאָך מיר, מיין אננא?

אַננאַ.

(צערטליך).

יא. (זי שטעקט אַריין אַ האַנד פינגערס אין זיינע געדיכטע האָר.)

גרובין.

(טהוט אַ קוש אַננאַ'ס צווייטע האַנד. ער נעהמט ריידען פּאָעטיש. פערטראַכט.)

נעהם מיך אַרום מיט דיינע מלאך־פליעגלען און זאָל מיין פלאַטערענדע נשמה ווערען אַרומגעוועבט מיט אַ נעץ פון ציטעריגען געגוס. (ער נעהמט איהרע ביידע הענד און פערדעקט מיט זיי זיין פּנים.)

אַננאַ.

(בעט.)

לעז מיר פאַר די זאַך, וואָס דו האָסט היינט געשאַפען.

גרובין.

(פייערליך.)

ניין, ניט איצט! די שעהנסטע שטיק דיכט־קונסט, דער ערהאַבענסטער בוקעט פּאָעזיע וועט אויסזעהן קליין און נישטיג און הבל'דיג געגען דיר. געגען דיין צעדער־געשטאַלט, געגען דיינע אויגען צוויי, וואָס זעהען אויס ווי צוויי מלאכים־עופה'לעך, אַרויסקוקענדיג דורך גאָלדענע צוויי שויבען פון אַ סוכה, געפלאָכטען פון רעגענבויגען. בעדעק מיך מיט דעם סכך פון דער צויבערליכער סוכה... (ער נעהמט זיך צו איהרע האָר.) בעהעפט זיך נעהענטער צו מיר און בעדעק מיך מיט דעם סכך פון זייד!... (אַננאַ'ס האָר לאָזען זיך אַראָב; גרובין קושט היים די ברעגען.)

אננאַ.

(נעהמט אָוועק די האָר פון זיינע חענד).

ניין, ניט איצט. (זי זעצט זיך צוריק אויפ'ן שטוהל.)

גרובין.

(דעקלאַמאַטאָריש.)

און וואָרום האָסטו זיך דערווייטערט פון מיר?

אננאַ.

דאָס איז נור אויף אַ קורצע ווײַלע. מיר וועלען פריהער אביסעל ריידען.

גרובין.

זיי אַזוי גוט, דערלאַנג מיר די ליולקע פון טישעל. (זי דער־לאַנגט איהם.) דערלאַנג מיר, זיי אַזוי גוט, אַ שטיקעל פּאַפּיער און דעם פּענסיל פון טיש. (אננאַ זוכט אויפ'ן טישעל, געפינט פּאַפּיער און פּענסיל.)

אננאַ.

מיר ריידען דאָך איצט, צו וואָס דאַרפסטו דאָס?

גרובין.

ס'טאָר ניט פערגעסען ווערען... ווי האָב איך געזאָגט... צוויי גאָלדענע שויבען... פון אַ סוכה פון רעגענבויגען... זיי אַזוי גוט, נעהם אַרויס פון מיין רעקעל דעם טאַבאַק... וואַרט, וואַרט... כ'האָב גאָר פערגעסען... אויסגעגאַנגען ביי מיר דער טאַבאַק... כ'האָב גאָרניט קיין טאַבאַק... כ'וועל מוזען אַראָב־געהן קויפען, אָהן טאַבאַק וועל איך דאָ ניט קענען זיין... (ער קריכט אַראָב פון בעטעל, טהוט אָן ס'רעקעל און היטעל, נעהמט דעם שטעקען אונטער'ן אָרעם, טרייסעלט דורך אַלע קעשענעס און בלייבט שטעהן אומעטיג. אננא פערשטעהט, אַז ער האָט קיין געלד ניט. זי עפענט איהר האַנד־בייטעל, דערלאַנגט איהם אַ פּאַפּיערענעם דאָלאַר.)

גרובין.

(נעהמט דעם דאלאר.)

וואס גיסטו מיר ווידער א טאלער? א ניקעל וועט זיין גענוג.

אננא.

האלט דעם טאלער, האסט דען געלד?

גרובין.

כ'דארף קריגען אין רעדאקציע.

אננא.

ביז דו וועסט ק ר י ג ע ן.... געה און קיים גלייך צוריק, פער־געה ניט איצט אין רעסטאראנט. שטעל אוועק דעם שטעקען. געהסט דאך אראב אויף א מינוט. (גרובין טהוט א ווארף ס'שטע־קעל, געהט האסטיג ארויס. אננא קוקט אריין אין ביכעל. (פויזע).

גרובין.

(קומט אריין פערסאפעט, מיט'ן ליולקע אין מויל, טהוט אויס דעם רעקעל און הוטעל און זעצט זיך אויפ'ן בע־טעל.)

איך בין געלאפען. (ער ציהט זיך אויס.) דערצעהל, נו, וואס האסטו צו זאגען?

אננא.

(ערנסט, האלב אומעטיג.)

איך האב געהאט א לאנגען געשפרעך מיט מיין מאן, מיט מאיער'ן... איך האב איהם אלץ אויסגעזאגט.

גרובין.

(זעצט זיך האסטיג אויף.)

וואס האסטו איהם אויסגעזאגט?

אננאָ.

(אין זעלביגען טאָן.)

איך האָב איהם דערצעהלט אַלץ, וואָס ביי אונז קומט פאָר.

גרובין.

(דערצאָרענט.)

ווער האָט דיר געהייסען? פאַרוואָס האָסטו זיך פריהער ניט דורכגערעדט מיט מיר וועגען דעם?

אננאָ.

(ענטווישט מיט וועהטאָג.)

אַזוי נעהמסטו דאָס אויף אַזאַ וויכטיגע נייעס? און איך האָב געמיינט, דו וועסט זיין גליקליך דאָס צו הערען... (קורצע פויזע.) ס'איז דאָך שוין פערפאַלען...

גרובין.

(ברוגז.)

וואָס האָסטו איהם דערצעהלט?

אננאָ.

(צערטליך, זאַנפט.)

איך האָב איהם דערצעהלט דעם גאַנצען אמת... איך האָב איהם אויסגעזאָגט, אַז איך האָב דיך ליעב... איך האָב פון איהם גאָרניט בעהאַלטען... און איך האָב איהם געזאָגט, אַז איך קען ווייטער אַזוי ניט לעבען... איך מוז זיך אין גאַנצען איבערגעבען צו דיר... איך מוז איהם פערלאָזען... איך מוז געהן מיט דיר, שטענדיג זיין מיט דיר...

גרובין.

(מונטערער, מיט אַ שטיקעל נצחון.)

און ווי האָט ער זיך געהאַלטען? געוועזן ווילד, האַ? אויסגעבראָכען אין אַ שטורם?

אננאַ.

גאָר! איך וואָלט דאָס קיינמאָל אויף איהם ניט געגלויבט.
ער איז געווען קאַלט און ער האָט געלאַכט.

גרובין.

(קוקט אָן אננאַ'ן.)

ער האָט געלאַכט? פון וועמען האָט ער געלאַכט?

אננאַ.

ער האָט געלאַכט פון מיר און פון דיר אויך.

גרובין.

(כמעט מיט אַן אויסגעשריי.)

פון מיר האָט ער געלאַכט?

אננאַ.

פון דיר האָט ער געלאַכט אַ ביסעל. דערהויפּט האָט ער געלאַכט פון מיר.

גרובין.

(מאַהנט שטרענג.)

פאַרוואָס האָט ער געלאַכט?!

אננאַ.

(אַזוי ווי זיך פערענטפערענדיג.)

דו קענסט דאָך מאיער'ן מיט זיינע ווערטלעך — — אַז ער האָט מיך אויסגעהערט ווער מיין געליעבטער איז און אַז איך וויל איהם פערלאָזען און אַוועקגעהן מיט דיר, האָט ער געלאַכט פון מיר, וואָס מיין געליעבטער וועגט הונדערט מיט דריי פונט און פערדיענט אַ קוואָדער אַ וואָך; און ער האָט געזעהן אַן דיר נקמה, וואָס אַז דו וועסט האָבען אַ ווייב, וועסטו שוין מוזען זעהן פערדיענען דרייסיג סענט אַ וואָך און וועסט קיין נייןֿאוןֿנייןציג פונט אויך ניט וועגען.

גרובין.

(אַן אָנגעצונדענער.)

ער האָט געלאַכט פון מיר? (ער שטעלט זיך אויף און וויל שפּרייזען איבער׳ן צימער, נאָר אַזוי ווי מעהר ווי איין טראָט איז ניטאָ וואו צו מאַכען, זעצט ער זיך צוריק.) ע ר האָט געלאַכט פון מ י ר! ע ר! און וואָס ה אָ ס ט ו געזאָגט?

אננאַ.

(מיט אַן אַראָבגעלאָזטען קאָפּ.)

איך האָב איהם געזאָגט וואָס איך פיהל.

גרובין.

אָבער וואָס האָסטו איהם ג ע ז אָ ג ט? ו ו אָ ס?

אננאַ.

איך האָב איהם געזאָגט, אַז איך ליעב דיין נשמה, די צאַרט־קייט פון דיין זעעלע.

גרובין.

(אַלץ אין כעס.)

און וואָס האָט ער אויף דעם געזאָגט?

אננאַ.

(פערענטפערט זיך.)

ער האָט געלאַכט דערפון און ער האָט געזאָגט, אַז ער האָט זיך אין מיר גענאַרט. ער האָט געמיינט, אַז איך בין אַ קלוגע, און צום סוף איז גאָר ביי מיר רעכט אוועקצוואווארפען אַ גאַנץ וואוילען מאַן מיט איבער פערציג דאָלאַר אַ וואָך סטעדי, מיט פיער רומס מיט אַלע אימפּרואוומענטס, סטים היט און הייסע וואַסער און שאָוער בעטה, און אוועקגעהן ליעבען אַ נשמה מיט די צאַרטקייט פון אַ ז ע־ל ע ל ע.

גרובין.

(שפּרינגט ווידער אויף.)

ז ע־ל ע ל ע האָט ער געזאָגט! (ער מאַכט ווידער איין שפּרייז און זעצט זיך צוריק.)

אננאַ.

(פערענטפערט זיך.)

קענסטאַך איהם מיט זיינע ווערטלאַך.

גרובין.

(שטרענג.)

און וואָס האָסטו איהם געזאָגט?

אננאַ.

(צאַרט.)

איך האָב איהם געזאָגט, אַז איך פיהל, אַז זיין געלד איז מיר טרייף, איך טאָר זיך צו דעם ניט צוריהרען, און אין די פיער רומס איז מיר ענג.

גרובין.

(געלאַסענער.)

און וואָס נ אָ ך האָסטו איהם געזאָגט??

אננאַ.

(אין זעלבען טאָן.)

איך האָב איהם געזאָגט און איהם ערקלעהרט, אַז איך קען ניט און וויל ניט זיין מעהר מיט איהם. איך געה צו דיר און גיב זיך אין גאַנצען אָב דיר. איך וויל זיין עהרליך צו איהם, צו דיר און צו זיך אַליין.

גרובין.

(מוטהלאָז.)

וואָס איז געבליבען?

אננאַ.

ס'איז געבליבען, מיר שיידען זיך. ער לאָזט מיר האָבען מיין אייגענעם ווילען.

גרובין.

(אונגעדולדיג.)

אָבער וואָס איז געוועזען דער סוף?

אננאַ.

ער האָט בלויז פון מיר פערלאַנגט, איך זאָל איהם געבען א צעהן טעג „נאָטים" — ער וויל טרייען, אפשר וועט ער דורך די עטליכע טעג זיך אויך קענען פערליעבען אין א נשמה מיט א זע־לעלע, וועט ער קענען אָנהאַלטען די רומס. ער וויל ניט אוועקשענקען אין אַ סעקאָנד־הענד סטאָר פיער רומס נאָך כמעט נייע פוירניטשור; היינט די וויקטראָלאַ איז נאָך אין גאַנצען אַ נייע, ערשט ניט לאַנג צוריק בעצאָהלט הונדערט מיט פינף מאָלער קעש, מיט אַזוי פיעל רעקאָרדס פון די גרעסטע סטאַרס, פון טעטראַזיני און גאַלי קוירטשי און טיטא רופא — וואָס קען ער איצט דערפאַר קריגען?

גרובין.

(אונגעדולדיג, שרייט.)

דאָס וויל איך ניט הערען! איך וויל וויסען, וואָס ביי אייך איז בעשלאָסען געוואָרען.

אננאַ.

איך האָב מעהר ניט געקענט הערען זיינע וויצען און בין אוועק פון הויז. מיין לעצטער וואָרט צו איהם איז געוועזען, אַז ביי אונז איז אויס, איך וועל מיט איהם מעהר ניט זיין, איך געה צו דיר. (גרובין לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ, פערטראַכט זיך. קורצע פויזע.) וואָס ביזטו אַזוי פערזאָרגט? (זי לאָזט אַריין אַ האַנד פינגערס אין זיינע האָר. גרובין שטופּט אַוועק איהר האַנד).

גרובין.

(ברוגז.)

האָסט געטהאָן ניט גוט. מיר געפעהלט עס ניט.

אננאַ.

(בעס.)

עס האָט דאָך געמוזט קומען דערצו... מיר האָבען דאָך אַלע מאָל געטרוימט פון דער צייט, ווען מיר וועלען זיין אין גאַנצען אייגע פאַר די אַנדערע... און איצט געפעהלט עס דיר ניט. און דו ביזט אומעטיג... פאַר וואָס?...

גרובין.

(פערצווייפעלט.)

דו האָסט זיך אַזוי גוט געלעבט... וואָס וועט זיין איצט?...

אננאַ.

(מיט געבעט, צערטליך).

ניין... איך האָב ניט געלעבט... דו זאָלסט אַזוי ריידען... דו ווייסט דאָך מיינע געפיהלען... מיט דיר וועל איך גאָרנישט דאַרפען... ד ו וועסט זיין מיט מיר...

גרובין.

(מיט רוגזה.)

אָבער ווי וועלען מיר לעבען?

אננאַ.

(טרייסט איהם.)

דאָס איז גאָרנישט. איך האָב דאָך אַמאָל געאַרבייט. קיין גרויסע פערדיענערקע בין איך ניט; אויף מיין „לעבען" וועל איך שוין מסתמא מאַכען ווי־עס־איז, און דו וועסט מסתמא אויך מוזען ווערען אַ פערדיענער. (די לעצטע ווערטער מיט אַ שמייכעל.)

גרובין.

(מיט אויסגעשטעלטע אויגען.)

איך ? ?

אננא.

(מיט א שטילען לאכען.)

וואס האסטו זיך אזוי דערשראקען ? ווערסט מיר אביסעלע אונטערהעלפען. מיר וועלען דאך קיין סך ניט דארפען, מיר וועלען זיך דאך האבען איינע די אנדערע. (גרובין לאזט אראב דעם קאפ און פערטראכט זיך. פויזע.)

גרובין.

(מיט האלב־פערמאכטע אויגען, פאעטיש.)

איך פיהל, ווי דער צויבער פערשווינדט, ווי די זאנפטע סא־מעטענע בין־השמשות'דיגע שאטענס, וואס ווערען פערשלונגען אין דעם שווארצען ריעזען־מויל פון דער פינסטערער נאכט.

אננא.

וועגען וואס זאגסטו דאס ?

גרובין.

(נאכלעסיג.)

דו פערשטעהסט עס ניט, ס'איז ניט פאר דיר, ווערסט עס ניט בענעהמען.

אננא.

(בעט.)

זאג מיר, ערקלעהר מיר.

גרובין.

אונזער ליעבע פערליערט דעם חן, דעם רייץ ; דער כשוף טהוט זיך אב פון אונזער ליעבע, מיר בלייבען וואכעדיגע.

אננאַ.

(בעט זיך.)

זאָג מיר, פאַר וואָס, ערקלעהר מיר... מיר וועלען דאָך פון איצט אָן זיין אַלע מאָל צוזאַמען, וועט דאָך אונז זיין אַ סך בעסער ווי פריהער.

גרובין.

(טהוט אַ מאַך מיט'ן האַנד.)

דו קענסט ניט פערשטעהן... עס וועט מעהר ביי מיר ניט זיין דער זיסער ציטער פון ערוואַרטונג, וואָס איך פלעג פיהלען אַבוואַרטענדיג דיך יעדען מאָל ביים סאַבוויי־סטיישאַן... און דער פאָהרען מיט דער אָפענער קאַר צו ניו ראָשעל... און דער שפּאַציער אויף באַסטאָן ראָוד און דערנאָך איין קראָטאָנאַ פּאַרק... אַז דו וואָלסט פערשטאַנען... (לאָזט אַראָב דעם קאָפּ.)

אננאַ.

(מונטער.)

איך דאָך שוין איצט ניטאָ וועגען וואָס זיך צו זאָרגען! מיר וועלען שוין מעהר ניט דאַרפען ציטערען און זיך שרעקען. מיר וועלען דאָך אַלע מאָל זיין צוזאַמען!...

גרובין.

(ווי מיט רחמנות.)

ווערסט ניט פערשטעהן... ס'איז פאַראַן אין דעם מענשענס נשמה אַזא סטרונע, וואָס פערשאַפט גרויס נחת־רוח, אַז מ'ווייס ביי זיך, אַז די פרוי געהט אַוועק פון יענעם מאַן און געהט צו דיר; זי לאָזט איבער יענעם מאַן, וואָס מיינט ביי זיך, אַז זי איז זיינע, און זי געהט צו דיר... דאָס מאַכט דיין נשמה אויפקוועלען, דיין קאָפּ הויבט זיך העכער און דיינע אויגען קוקען מיט שטאָלץ... דו פיהלסט ווי דיינע פּלייצעס ווערען ברייטער און דיין טראָט פעסטער... און דאָס וועל איך מעהר ניט דורכלעבען.

אננאַ.

דו ביזט אַ מאָדנער... נאָך מיין שכל נאָך, האָט דער היינ־טיגער טאָג געדאַרפט זיין ביי אונז דער גליקליכסטער! כ׳האָב דאָך היינט פערלאָזען יענעם מאַן אויף אַלע מאָל און בין גע־קומען צו דיר.

גרובין.

(העכסט אונגעדולדיג.)

כ׳האָב געוואוסט, אַז דו וועסט דאָס ניט בענעהמען! היינט האָסטו פון מיר געראויבט יענעם זיסען ציטער און געהויבענעם שטאָלץ, וואָס איך האָב ביז איצט געהאַט אַלע דיענסטאַג און פרייטאַג ביי אונזער צוזאַמענטרעפען זיך... מיר וועט פעהלען די פּאָעזיע פון ערוואַרטונג, דער צאַרטער פלאַטער פון מיין נשמה, די שטאָלצע אויפלעבונג פון מיין וועזען... איך בעט דיר, טהו מיר אַ טובה, לאָז מיך איבער אַ ווייל מיט מיינע גע־דאַנקען.

אננאַ.

(דערשלאָגען.)

אפשר פערשטעה איך טאַקע ניט... ס׳איז דאָך שוין אָבער פערפאַלען, ס׳איז דאָך אָבגעטהאָן געוואָרען און ס׳קען דאָך צוריק אַנדערש ניט ווערען.

גרובין.

(מיט פאָרוואורף.)

האָסט ניט גוט געטהאָן.

אננאַ.

אָבער איצט איז דאָך שוין ניטאָ וואָס צו ריידען. ס׳איז דאָך פערפאַלען.

גרובין.

(אָנגעבלאָזען, ברוגז.)

האָסט זיך ביי מיר ניט אָנגעפרעגט, אויב דו זאָלסט דאָס טהאָן.

אננאַ.

צו וואָס האָב איך דאָס געדאַרפט? כ'וויים דאָך פון דיין ליעבע פאַר מיר.

גרובין.

(קאַלט.)

איצט איז שוין אַנדערש, דו האָסט אונזער ליעבע אַליין אָבגעטויטעט.

אננאַ.

(מיט שרעק.)

וואָס מיינסטו אַנדערש? ס'קען דאָך אַנדערש שוין ניט זיין, מיר מוזען פון איצט אָן זיין צוזאַמען.

גרובין.

(קאַלט.)

דאָס איז ניט מיין בעגעהר און איך וועל מיך דערצו ניט צווינגען.

אננאַ.

אוי! ווי קענסטו ריידען צו מיר אַזוי גרויזאַם?

גרובין.

איך זאָג דיר, וואָס איך פיהל; צווינגען קען איך זיך ניט; טהו ווי דו פערשטעהסט.

אננאַ.

(מיט געבעט.)

דאָס קען ניט געשעהן, כ'מוז זיין מיט דיר.

גרובין.

דו רעדסט איבעריגע רייד.

אננאַ.

דו ליעבסט מיך ניט מעהר? זאָג מיר דאָס!

גרובין.

ס'איז איצט אַנדערש, ווי געווען.

אננאַ.

דו ליעבסט מיך ניט מעהר?

גרובין.

אז מ'וויל, קען מען דאָס אַזוי זאָגען...

אננאַ.

און דיך אַרט ניט, וואוהין איך וועל געהן און וואָס פון מיר וועט ווערען?

גרובין.

צו וואָס דאַרפסטו דאָס אַזוי אויסטייטשען? לאָז מיר צורוה אַ ווײַלע (ער פערטראַכט זיך.)

אננאַ.

ווי דען קען מען דאָס אַנרופען?

גרובין.

לאָז מיך צורוה!

אננאַ.

האָסט קיין געדולד ניט צו הערען מיינע רייד... גוט... (זי

שטעלט זיך אויף.) איך וועל זיך ניט מאַכען קליין און נאַריש... איך וועל געהן... בלייבט עס, אַז דו ווילסט מיך מעהר ניט זעהן.

גרובין.

(מיט רוגזה.)

איך האָב דאָס ניט געזאָגט. ווערסט מיר שיקען אַ פּאָסטאָל־קאַרד מיט דיין נייעם אַדרעס, וואו דו וועסט אריינמופען, וועל איך זעהן. (אַננאַ האָט זיך דערוויל אָנגעטהאָן איהר הוט, אריינגעשטעקט די שפּילקעס.)

אַננאַ.

בעטען זיך ביי דיר וועט מיר געוויס ניט העלפען, און איך וועל דאָס ניט טהאָן. ס'איז נאָך מיין גליק, וואָס איך האָב זיך פערזאָרגט, איידער איך בין צו דיר געקומען.

גרובין.

(הויבט אויף דעם קאָפּ, קוקט איהר אָן.)

מיט וואָס האָסטו זיך פערזאָרגט?

אַננאַ.

איך האָב זיך פערזאָרגט מיט אַ גוטע היים און מיט אַ גאַנץ פיינעם מאַן.

גרובין.

(זעהר נייגיעריג.)

ווי אזוי?

אַננאַ.

דאָס איז מיין היים, און מיין מאַן מאַיער.

גרובין.

דו געהסט צוריק?

אננא.

געווים געה איך צוריק.

גרובין.

מיינע רייד!

אננא.

יא, דיינע רייד, אָבער א ביסעל אַנדערש, ווי דו מיינסט.

גרובין.

וואָס מיינסטו?

אננא.

איך מיין, אז איך האָב פאַר דיר פערפאַסט אַ געשיכטע: איך האָב וועגען דיר מיט מיין מאַיער'ן ניט גערעדט. נו, ווי געפעהל איך דיר עפּעס אַלס פערפאַסערין? (זי צולאַכט זיך.)

גרובין.

(ערשטוינט.)

די גאַנצע געשיכטע האָסטו זיך אויסגעטראַכט?

אננא.

און וואָס האָסט ד ו געמיינט, איך וועל זיין אזוי נאַאיוו, נאַריש, הייסט עס, און אָבטהאָן אַזאַ אומגעלומפּערט שטיקעל אַרבייט? דו ווייסט דאָך, אַז איך בין ניט אַזאַ נאַר. (זי געהט צום טיר.)

גרובין.

געה נאָך ניט, זעץ זיך. צו וואָס האָסטו דאָס געטהאָן?

אַננאַ.

(נעהמט איהר האַנד־בײטעל פון טיש, זעצט זיך.)

מיר האָט זיך געוואָלט וויסען, מיר האָט זיך געוואָלט דער־געהן עפּעס מעהר וועגען דיר. איך האָב געוואָלט דערקענען דיך מעהר... איך האָב געוואָלט אַ ביסעלע טיעפער דערגרונ־טעווען דײן ליעבע צו מיר...

גרובין.

(מיט אַ מוסר־טאָן.)

האָסט עס ניט געדאַרפט טהאָן. נו, מילא, אַבי דײן פער־פאַסטע געשיכטע האָט אַ גוטען סוף. טהו אויס די העט. (ער שטעלט זיך אויף און נעהמט ציהען די שפּילקעס פון איהר הוט.)

אַננאַ.

ניין, ניין. ניט היינט. (זי שטופּט אַוועק זיין האַנד.) איך פיהל, אַז עס איז געוואָרען אַנדערש, מיין ליעבע איז עפּעס ניט מעהר יענע ליעבע.

גרובין.

(מיט שפּאָט.)

נאַרישקייט! רעדסט ווי אַ קינד!

אַננאַ.

שטעל דיך פאָר, אַז די געשיכטע איז טאַקע אמת — וואָס פאַר אַ פּנים וואָלט איך איצט געהאַט? מיך שווינדעלט! (זי שווינדעלט.)

גרובין.

הויבט זיך אָן אַ מעשה! רייד ניט מעהר פון דעם, אַ שפּאַס און אַ סוף, אַ דאגה, נו!

אננאַ.

דו ביזט פאַר מיר ניט מעהר וואָס געווען! בערעכען דיין האַנדלונג, אויב דו קענסט עס נור!

גרובין.

נאַרישקייטען! לאָמיר בעסער פערגעסען!

אננאַ.

איך קען ניט פערגעסען און איך וועל דאָס ניט פערגעסען. איך האָב קיין חרטה ניט וואָס מיר האָבען זיך בעקענט און איך האָב דיך ליעב געקראָגען. איך האָב אַלע מאָל געוואוסט, אַז דו ביזט אַ שוואַך אינגעל מיט מעהר פאַנטאַזיע איידער שכל. מעהר קינד איידער מאַן, און דאָס טאַקע האָב איך ליעב געהאַט אין דיר, און איך האָב געטהאָן, ווי מיר האָט זיך געוואָלט... אפשר האָב איך מיט דעם געזינדיגט, אַ דאגה מיינע, כ'האָב קיין חרטה ניט... מיין מאַיער איז אַלרייט, איך האָב צו איהם גאַרנישט... מיר איז אָבער געווען אַזוי לאַנגוויילינ, וואָכעדיג, ניט אינטערעסאַנט אַלעס אַרום... מיין לעבען האָט זיך געצויגען „רעגעלע", ווי אַן אָנגעדרעהטער זייגער — האָב איך מיך אַריינגעלאָזען אויף אַ ווײַלע אין דיין וועלטעל, כ'האָב דיך אמת ליעב געהאַט, ס'איז געווען אינטערעסאַנט. מיך פערדריסט ניט...

גרובין.

(בעט זיך.)

זאָל זיין ווי געווען...

אננאַ.

כ'פיהל, אַז ס'קען ניט זיין מעהר וואָס געווען! דו ביזט שוין מעהר ניט פאַר מיר קיין קליין שוואַך אינגעל, נאָר אַ קליין מענשעלע, אַ פיטשינקער מאַנעלע, און אַזאַ קען איך ניט

ליעב האָבען... בערעכען נור ווי דו האָסט מיר דאָ בעהאַנ־דעלט! (זי שטעלט זיך אויף, נעהמט אָן די הענטעל פון טיר. גרו־בין קומט צו נאָהענט צו איהר.)

גרובין.

(בעט זיך.)

געה ניט, מיר וועלען זעהן ס'זאָל פערגעסען ווערען.

אַננאַ.

כ'וועל ניט פערגעסען... איך בין זיך אָבער מודה, אַז מיך פערדריסט מיין גאַנצער אויפטהו... איך האָב עס ניט געדאַרפט טהאָן און ווייטער לעבען אין דיין פער'חלומ'ט וועלטעל... מיר איז דאָך דאָרט געווען אַזוי גוט... איצט קען איך ניט מעהר... איך בין געשטראָפט געוואָרען פאַר'ן וועלען צופיעל וויסען... פאַר מיין נייגיעריגקייט... מ'דאַרף ניט וועלען דערגרונטעווען... אָבער פערפאַלען... גוטע נאַכט!

גרובין.

(מיט אַן אויסגעשריי.)

וואַרט! איך וויל דיר עפּעס פרעגען: זאָג מיר, ווי וואָלט געווען, אַז איך נעהם אָן דיין פּלאַן און איך וויל, און איך בין גליקליך צו געהן מיט דיר, און צום סוף זאָגסטו מיר, אַז דו האָסט זיך בלויז געשפּיעלט — האָסטו איבערגעקלעהרט, ווי איך וואָלט דערפון געליטען?

אַננאַ.

ניין. איך בין מודה, אַז דאָס איז מיר גאָר אויפ'ן זינען ניט געקומען. זעהסט דאָך אָבער, ווי עס האָט זיך אויסגעלאָ־זען. אַ גוטע נאַכט, לאָז מיך עפענען די טיר.

גרובין.

(מיט אַ פערשטיקט געוויין.)

איך וועל אויף דיר וואַרטען דיענסטאג ביים סאָבוויי.

אַננאַ.

ניין, קום ניט, מיך ציהט ניט מעהר צו דיר. איך וועל דיר אפשר אַמאָל שיקען אַ פּאָסטאַל-קאַרד.

גרובין.

(בעטעלט.)

איך בעט דיך, קום, וועסט זעהן. ביז דיענסטאג וועט אַלץ פערגעסען ווערען...

אַננאַ.

(פעסט.)

דאָס קען ניט זיין און דאָס וועט ניט זיין.

גרובין.

(מיט געוויין.)

איך וועל קומען... (ער זעצט זיך אויפ׳ן בעטעל און ווײנט אין בײדע הענד. אַננאַ בעטראַכט איהם מיט רחמנות. פּויזע.)

אַננאַ.

גוט, קום, וועל איך דיר דאָרט זאָגען, אַז איך וויל דיך ניט מעהר, אויב דו מוזט עס נאָך אַ מאָל הערען.

גרובין.

(ווישט די אויגען.)

מיר וועלען פאָהרען אין פּאַרק, איך וועל דיר פאַרלעזען מיינע זאַכען, וועסט זעהן, וועסט זיין צוריק מיין אַננאַ... עס וועט פערגעסען ווערען...

אַננאַ.

(פּער'עקשנ'ט.)

ניין, דאָס ניט. איך וועל דיר דאָרט זאָגען, וואָס איך זאָג דיר איצט. גוטע נאַכט.

גרובין.

(לויפט צו איהר צו.)

געה ניט אַוועק אַזוי! גיב מיר אַ קוש!

אַננאַ.

(מיט שפּאַס, שטופּט איהם אַוועק.)

מאַך דיך ניט נאַריש.

גרובין.

(שטעהט צו צו אַננאַ'ן, ווי אַ קליינער אינגעל צו זיין מאַמע.)

איך וועל דיר ניט לאָזען געהן, מוזט מיר געבען אַ קוש.

אַננאַ.

(אונגעדולדיג.)

נו! זאָל זיין אַ סוף! איך וועל דאַ היינט מיט איהם ניט פאַרטיג ווערען. נאַ! (זי טהוט איהם אַ שוואַכען קוש אויפ'ן באַק.) טשעפּע זיך שוין אַמאָל אָב!

גרובין.

(כאַפּט איהר אָרום מיט ביידע אָרעמס.)

געה ניט!

אַננאַ.

(קעמפּפט שוואַך זיך צו בעפרייען פון איהם.)

וואָס טהוט זיך דאַ מיט מיר? לאָז מיך געהן... טשעפּע זיך אָב... לאָז מיך צורוה...

גרובין.

דו קענסט דאך גאר ניט זיין אין כעס, ביזט דאך אזא גוטע...

אננא.

(שוואך.)

לאז מיך אב! (גרובין נעהמט פון איהר האנד איהר בייטעל, ווארפט אויפ'ן טישעל. ער ציהט ארויס די שפילקעס פון איהר הוט, ווארפט אויפ'ן טישעל. ער ציהט זיך אויס אויפ'ן בעטעל. ער לאזט פונאנדער איהרע האר. זי וועהרט זיך ניט.)

גרובין.

(בעדעקט מיט איהרע האר זיין פנים. ער דעקלאמירט.)

בעדעק מיך מיט דעם סכך פון דער צויבערליכער סוכה...

(פארהאנג פאלט לאנגזאם.)

דעם דאָקטאָר'ס ערשטע אָפּעראַציע

דעם דאָקטאָר׳ס ערשטע אָפּעראַציע

פּערזאָנען:

סיימאָן גאָלד, אַ שניידער, אַריבער 50 יאָהר אַלט.
מיכלע, זיין ווייב.
לואי, זייער זוהן (אַ דאָקטאָר), 26 יאָהר אַלט.
עני, זייער אינגסטע קינד, 19 יאָהר אַלט.
גאָסי, זייער פערהייראַטע טאָכטער, 30 יאָהר אַלט.
מאַקס, גאָסי׳ס מאַן.
דער פעטער שלמה, מיכלע׳ס ברודער, אַן עלטערער איד.
דעם פעטער שלמה׳ס ווייב.
דער שכן.
אַן אונבעקאַנטע מיידעל.

אַן אָבענד אין מיטען וואָך, ביי סיימאָן גאָלד אין הויז, אויף דער איסט־סייד. — די „פראָנט־רום“. דער צימער זעהט אויס יום־טוב׳דיג. דער טיש איז פערשפּרייט מיט אַ ווייסען טישטוך, אָנגעשטעלט מיט טעלער, גלעזער, גלעזלעך, אַ פלאַש שנאַפּס, אַ פלאַש וויין, פרוכט, לעקעך. עס איז דאָ אַ גרויסער יום־טוב היינט. נעכטען האָט דער זוהן זייערער, לואי, געקראָגען זיין דאָקטאָר־דיפּלאָם, און היינט איז אַ „פּאַדע“ לכבוד די גרויסע פּאַסירונג. זעהר שווער איז אָנגעקומען דעם אָרימען שניידער צו מאַכען דעם זוהן פאַר אַ דאָקטאָר. מיט זיינע אייגענע כחות וואָלט ער דאָס געוויס ניט אויסגעפיהרט. אַלע האָבען אין דעם מיטגעהאָלפען: עני, די אינגסטע קינד זייערע, האָט געגעבען פון איהרע פערדיענסטען, ווען

מען האָט געדאַרפט איינצאָהלען אין קאָלעדזש און צו פערשאַפען דעם סטודענט אַלע נויטיגע זאַכען, וואָס ער האָט געמוזט האָבען. גאָסי, די פערהייראַטע טאָכטער, האָט מיטגעהאָלפען מיט אַלע איהרע כחות. דער פעטער שלמה, מיכלע׳ס ברודער, אַ קאָסטאָמער פעדלער, וועלכער האָט אַליין קיין קינדער ניט, האָט אָפט געגעבען פינפער־לעך, צעהנערלעך, אויך פינף־און־צוואַנציגערס און פופציגערס, און ער האָט דאָס פערשריבען אין אַ בעזונדער ביכעלע. אַלע אָבער האָ־בען זיי ביי זיך געוואוסט, אַז זייער געלד וועט ניט געהן פערפאַ־לען — לואי וועט זיין אַ דאָקטאָר! זיי וועלען קריגען צוריק אַלץ וואָס זיי קומט, — מיט נחת דערצו. ווען דער פאָרהאַנג הויבט זיך אויף, איז די ביהנע ליידיג. מיכלע קומט אַריין פון קיך מיט אַ טעלער קיכלעך און שטעלט עס אַוועק אויפ׳ן טיש. זי קוקט זיך אַרום איבער׳ן צימער, צו זעהן, אויב אַלץ איז אין אָרדנונג. זי גלעט אַביסעל צו די גאַרדינען אויף די פענסטער, גלייכט אויס די אָנגעשטעלטע חפצים אויפ׳ן „מענטעלפּיעס“. דערנאָך נעהמט זי זיך איבערשטעלען די טעלער און גלעזער אויפ׳ן טיש. זי דערמאָנט זיך אָן עפּעס, געהט צוריק אין קיך. איהר מאַן, סיימאַן גאָלד, קומט אַריין פון דער אַרבייט.)

מיכלע.

ס׳ווערט שפּעט. געה טהו זיך איבער. ס׳געדאַרפט זעהן צו קומען היינט אַ ביסעל פריהער.

סיימאָן.

אַלץ אַלרייט? אָנגעגרייט אַלץ וואָס מ׳דאַרף?

מיכלע.

(קוקט זיך אַרום.)

מיר דוכט, ס׳איז אַלצדינג דאָ. געה טהו זיך איבער. איכ׳ל אויך געהן עפּעס אַרויפנעהמען אויף זיך. וואָס, זאַגסטו, זאָל זיין מיט ביער — ווע סט קויפען באָטעלס, צי אַ פּאָר פּיינט?

סיימאָן.

בעסער באַטעלס, וועל איך שוין קענען ארויפנעהמען. (ער געהט.)

מיכלע.

קום אהער אויף א מינוט. ווייסט וואָס פאַר א מאַן דאָ איז היינט געוועז?

סיימאָן.

ווער איז געוועז?

מיכלע.

אַז איך וויל, קען איך זאָגען, אַז דו האָסט היינט פערדיענט א פאַר טויזענד טאָלער.

סיימאָן.

איך האָב היינט פערדיענט א פאַר טויזענד טאָלער?

מיכלע.

ביי דיר איז דאָך רעכט געוועזן פאַר א יאָהרען, אַז לואי זאָל חתונה האָבען מיט דער מיידעל מיט די צוויי טויזענד טאָלער.

סיימאָן.

וואָס האָט דאָס איינס צו די אַנדערע?

מיכלע.

(מיט נחת.)

נעכטען האָט לואי געבראַכט דעם דיפּלאָם אויף דאָקטאָר, איז שוין היינט דאָ געוועזן א מאַן מיט א שידוך מיט פיער טויזענד טאָלער.

סיימאן.

(מיט אַ ליכטיגען שמייכעל.)

וואו איז דער מאַן? האָסט געדאַרפט נעהמען דעם אדרעס.

מיכלע.

כ'דאַרף ניט אַזעלכע אַדרעסען! כ'האָב אויסגעהאָדעוועט אַ זוהן אַ דאָקטאָר — קומט מען מיר דאָ צוגעהן מיט פיער טויזענד טאָלאַרעס! דאָס איז ביי דיר געלט?

סיימאן.

כ'וואָלט שוין געוואָלט זעהן, ווי דאָס זעהט אויס.

מיכלע.

כ'האָב איהם געגעבען אַן ענטפער, אַז ער האָט ניט געטראָפען די טיהר אַרויסצוגעהן. געה נאָך די באָטעלם ביער און קום באַלד אַרויף. (סיימאן געהט אַרויס. מיכלע פערגעסט זיך, אַז זי האָט זיך פריהער עפּעס דערמאָנט און זי נעהמט זיך צוריק צו דער אַרבייט אין פראָנט־רום. זי רוקט צו דעם טיש מעהר צום וואנט — ס'געפעהלט איהר ניט — רוקט זי צוריק דעם טיש אויפ'ן פריהערדיגען פּלאַץ; שטעלט איבער די שטוהלען, שטעלט זיי צוריק — ענג! ענג! — ניטאָ וואוהין זיך אַ קעהר צו טהאָן. עס וועלען זיך, קיין עין הרע, צוזאַמענקומען אַ רעכט ביסעל מענשען, וואו וועלען זיי זיך אַלע אַהינטהאָן? זי קוקט זיך אַרום מיט פערצווייפלונג. זי שטעלט ווידער איבער די שטוהלען — נאָך ערגער. סיימאן בעווייזט זיך אין טיהר, אָנגעטהאָן אין יום־טוב'דיגע קליידער.)

סיימאן.

גענוג שוין אַרומרוקען די „פּאַרניטשע“, די פראָנט־רום קען גרעסער ניט ווערען.

מיכלע.

האָסט זיך שוין אָנגעטאָן? פאַר וואָס ביזטו ניט געגאַנגען נאָך ביער?

סיימאָן.

איך געה שוין.

מיכלע.

אַט אַזוי וועסטו דאָס אַראָבגעהן אין סטריט מיט'ן בלויען סוט און מיט די שטייפע העמד אין מיטען וואָך?

סיימאָן.

פאַר וועמען האָב איך מורא? ס'איז מיינע זאַכען, כ'בין קיינעם ניט שולדיג.

מיכלע.

זאָלען מיר דאָס פערמאָגען כאָטש אין פינף יאָהר אַרום וואָס דו ביזט שולדיג.

סיימאָן.

ניט איך, לואי איז שולדיג און ער וועט אַלעמען בעצאָה־לען.

מיכלע.

טו נעהם שוין און געה. וועה, ה'י דיינע שיך זעהען אויס! פאַר וואָס האָסטו ניט געלאָזט אָבפּוצען זיך די שיך?

סיימאָן.

(רייבט די נעזער פון די שיך אָן די הויזען.)

ווער וועט דאָ קוקען אויף די שיך?

מיכלע.

געה שוין אַמאָל! טהו נאָר אַ קוק, ווער איז דאָרטען אַריינ־געקומען. (עני קומט אַריין פון דער אַרבייט.)

עני.

דער טאַטע איז שוין געדרעסט?

מיכלע.

זעהסט, עני, אט אזוי א געהט ער דאס ארויפברענגען ביער. (סיימאָן געהט אַרויס.) קום אהער, מיין טאָכטער, לאָמיר זיך צוקושען. (מוטער און טאָכטער צוקושען זיך. זיי זעצען זיך אַוועק. מיט נחת און פרייד.) ווי גיך מ'דערוויסט זיך דאס... נעכטען האָט לואי געבראַכט אַהיים דעם דיפּלאָם אויף דאָק־טער, קומט שוין היינט א מאן מיט א שידוך מיט פיער טויזענד טאָלער, ווי געפעהלט דיר דאָס?

עני.

(נייגיעריג.)

ווער איז די מיידעל?

מיכלע.

פרעגסט מ י ך? איך קען איהר? דער מאַן האָט גע־זאָגט, אַז דער פאָטער איהרער האָט א סטאָר פון דרעסעס מיט ווייסטען אַפּטאון.

עני.

וואָס איז דאָס פאַר א מיידעל?

מיכלע.

דער מאַן האָט געזאָגט, אַז זי איז כמעט א היעגע געבאָ־רענע, זי איז אויסגעגאַנגען היי־סקול און זי איז זעהר א שעהנע. ער האָט ניט געטראָפען די טיר אַרויסצוגעהן. מיט פיער טוי־זענד טאָלער קומט מען דאָ צוגעהן אהער! זעה נאָר, וואָס האָב איך זיך אין מיטען דערינען גאָר אַוועקגעזעצט? אין קיטשען איז נאָך דאָ אזוי פיעל אַרבייט. (זי שטעלט זיך אויף און געהט אַוועק אין קיך. עני בעקוקט די פראָנט־רום מיט אַן אונצופריעדע־נעם פּנים. עס געפעהלט איהר ניט. זי וואָלט וועלען עס זאָל זיין גראַמער און שעהנער. זי גלעט צו די גאַרדינען, שטעלט איבער די חפצים אויפ'ן „מענטעלפיעס“. זי נעהמט אַ שטיקעל לעקעך פון טיש, בייסט אָפּ און זעצט זיך אַוועק פערטראַכט. מיכלע ברענגט

ווידער עפּעס אַריין פון קיך. הינטער איהר קומט דער פעטער שלמה מיט זיין ווייב. ער איז אַן עלטערער איד מיט אַ גרוי בערדעל. ער און זיין ווייב זיינען אָנגעטהאָן ווי צו אַ שמחה. די ווייבער צוקושען זיך). נעהם, עני, צוקוש זיך מיט'ן פעטער.

עני.

(שמייכעלט.)

מ'דאַרף נים.

דער פעטער שלמה.

מיינסט, איך פרעג ביי איהר? (ער נעהמט אַרום עני'ן און טהוט איהר אַ קוש. מיכלע געהט אַרויס און קעהרט זיך באַלד אום צוריק.)

מיכלע.

הערסט, שלמה, ס'איז מיר גאָר פון זינען אַרויס דיר צו דער־צעהלען. טרעף, ווער איז דאָ היינט געווען?

דער פעטער שלמה.

געה טרעף! זאָג, וועל איך וויסען! וואָס בין איך פאַר אַ טרעפער?

מיכלע.

כ'האַלט אַזוי אין האַקען די לעבער, קלאַפּט אַן אַ מאַן און פרעגט, אויב דאָ וואוינט אַ פאַמיליע גאָלד. זאָג איך יעס. פרעגט ער, אויב אונזער זוהן האָט דאָס נעכטען געקראָגען אַ דיפּלאָם אויף דאָקטאָר. זאָג איך יעס. ווער, מיינסטו, איז דאָס געווען? אַ שידוך פאַר לואי'ן מיט פיער טויזענד טאָלער.

דער פעטער שלמה.

אָט דאָס איז אַמעריקע! „אַלבעטשע", אַז די שדכנים וואַטשען אָב ווער ס'קריגט אַ דיפּלאָם און פערשרייבען ביי זיך אַלע דאָקטוירים. יעדערער איז זיך קלוג אין זיין ביזנעס. וואָס

פאַר אַ שידוך איז דאָס געוועזן? מיט פיער טויזענד טאָלער? וואָס עפּעס גראַד פיער טויזענד?

מיכלע.

(שטאָלץ.)

כ'האָב זיך אפילו ניט נאָכגעפרעגט. איהרע עלטערען, האָט ער געזאָגט, האָבען אַ סטאַר פון דרעסעס מיט ווייסטען אַפּטאון.

דער פעטער שלמה.

איך וואָלט איהם אַרויסגעטריבען פון הויז.

מיכלע.

וואָס האָב א י ך געטהאָן? ער האָט ביי מיר די טהיר ניט געטראָפען.

דער פעטער שלמה.

פיער טויזענד טאָלער איז אפילו ניש'קשה'דיג פון אַ מטבע, אָבער פאַר לואי'ן איז דאָס קיין געלד ניט. כ'קען זאָגען, אַז עס קאָסט אונז אַליין טהייערער. כ'קען דיר צוזאַמענרעכענען. (ער נעהמט אַרויס אַ ביכעלע פון קעשענע.) כ'וועל ניט רעכענען וואָס ער איז געגאַנגען אין סקול, האַי־סקול, ווייס איך ניט אויף קלאָהר, וואָס ס'האָט אָבגעקאָסט. (ער קוקט אַריין אין ביכעלע.) ביי מיר אַליין האָט מען אָנגענומען: פינף — צוואַנציג — פינף און צוואַנציג — פופציג — צוואַנציג — פינף און צוואַנציג — וואָס דאַרף איך רעכענען בעזונדער? כ'וועל אַ קוק טהאָן די אונטערשטע שורה: — פיער הונדערט מיט פינף און זיבעציג טאָלער — דאָס איז פינף הונדערט, ווייניגער אַ פינף און צוואַנציגער. ס'איז ביי מיר ווי געהאַלטען אין די גרעסטע בענק. בעט מיר איין סענט אַראָבלאָזען, קענסטו ביי מיר ניט קריגען. טאַקע פאַר אַ יאָהרען אין דער צייט איז דאָס

געווען — מיינע אַ קאָסטאָמערקע'ס אַ זוהן וואָס האָט אויסגע־שטודירט, האָט באַלד געקראָגען אַ מיידעל מיט פינף טויזענד טאָלער. ס'געמענט אָנקוקען אַ נפש אַ דאָקטאָר — וואָס זאָג איך אַ דאָקטאָר? אַ דענטיסט גאָר — אַז יענער האָט געקראָ־גען פינף טויזענד, איז לואי אַ „באַגען" צוואַנציג טויזענד. יענער איז אַן אסאָבע, אַז ער קען געהן שפּאַציערען אונטער'ן טיש (מיט גוטמוטהיגען כעס.) דאָ וועט זיך גיסען בלוט ווי וואַסער, אַז לואי וועט נעהמען אַ סענט וועניגער פון צעהן טויזענד טאָלער.

מיכלע.

(מיט נחת און פרייד.)

אַז איך וויל איהם גאָר דערווייל אין גאַנצען ניט חתונה מאַכען! וואָס איז ער, אַ מיידעל, אַז כ'זאָל וועלען פון איהם פּטור ווערען?

דער פעטער שלמה.

וואָרט, כ'האָב דאָך געהאַלטען עפּעס אין רעכענען! לאָז מיר אויסרעכענען!

מיכלע.

איצט רעכען צו איהר. (ווייזט אָן אויף עני'ן.)

דער פעטער שלמה.

וויפיעל כאַפּט עס?

מיכלע.

הלואי פערדיענסטו דאָס אַלע וואָך, כאָטש אַלע חודש מיט מיין מאַן אין איינעם. זי האָט אָנגעגעבען די צייט וואָס לואי איז געגאַנגען אין קאָלעדזש אַריבער דריי הונדערט טאָלער.

דער פעטער שלמה.

„אַריבער דריי הונדערט טאָלער" איז ביי מיר קיין לשון ניט. כ'וויל וויסען וויפיעל.

מיכלע.

זאָג דו, עני, וויפיעל.

עני.

דריי הונדערט מיט פופצעהן דאָלאַר.

דער פעטער שלמה.

הער איך דאָך ווערטער. (פערציייכענט. צו עני׳ן.) אויב דו ווילסט עפּעס אראָבלאָזען, וועל איך דיר שוין אויסצאָהלען אין קעש.

מיכלע.

ניט זי וועט דיר אראָבלאָזען און ניט דו וועסט איהר אויס-צאָהלען. קום, עני, טהו זיך איבער. ווער איז אריינ-געקומען? (זי קוקט צום טיהר. סיימאָן קומט אַריים מיט די פלעשלעך ביער אונטער די אָרעמס, אין די הענד און אין די קעשענעס. נאָך איהם קומט גאָסי מיט איהר מאַן. אַלע ווייבער צו-קושען זיך.) זעצט זיך אַלע אַרום טיש. כ׳מוז זעהן וואָס עס טהוט זיך אין קיטשען. (מיכלע געהט אַרויס. עני געהט נאָך איהר. מיכלע קומט באַלד צוריק.) נעהם, שלמה, דערצעהל זיי, ווער דאָ איז היינט געוועזן. איך האָב קיין צייט ניט. (זי געהט אַוועק אין קיך.)

גאָסי.

(זעהר נייגיעריג.)

ווער איז דאָ געוועזן?

דער פעטער שלמה.

אין אַמעריקע וויים זיך יעדערער זיינע ביזנעס. נעכטען האָט מען אויסגעטהיילט די דיפּלאָמען צו די נייע דאָקטוירים, איז שוין דאָ היינט געוועזן אַ מאַן, אַ שדכן פאַר לואי׳ן.

גאָסי.

מיט וויפיעל?

דער פעטער שלמה.

ס'איז א בזיון איבערצודערצעהלען.

גאָסי.

וויפיעל?

דער פעטער שלמה.

מיט פיער טויזענד דאָלאַרעס.

גאָסי.

אי, א געלעכטער אויף נאמנות! (זי לאַכט.)

סיימאָן.

מ'האָט געמעגט א קוק טהאָן אויף די געלד.

גאָסי.

(צום טאַטען.)

וואָס דו זאָגסט! אז מ'וואָלט דיר געפאָלגט, וואָלסטו נאָך פּאָר א יאָהרען התונה געמאַכט לואי'ן מיט די מיידעל מיט די צוויי טויזענד טאָלער, וואָס מ'האָט איהם גערעדט.

דער פעטער שלמה.

(צו גאָסי'ן.)

דער טאַטע דיינער איז ניט קיין געוואָלטיגער ביזנעססמאַן. פרעג איהם, צי ער וויים, וויפיעל אונז קאָסט אָב וואָס לואי איז געוואָרען א דאָקטאָר. כ'האָב דאָ פריהער געהאַלטען אין צוזאַמענרעכענען, וואָס דער קאָלעדזש מיט אַלצדינג האָט אָב־געקאָסט. וויפיעל קומט דיר?

גאָסי.

מאַקס ווייס בעסער דעם חשבון. (צו איהר מאַן.) וויפיעל, מאַקס?

מאַקס.

פאַר צוויי וואָכען איז געווען גלייכע דריי הונדערט טאַלער.

דער פעטער שלמה.

„פאַר צוויי וואָכען" איז ביי מיר קיין לשון ניט; וויפיעל איז היינט?

מאַקס.

האָט מען דערנאָך גענומען אַפ'ן סוט.

דער פעטער שלמה.

אז מ'קען זיך מיט זיי ניט צוזאַמענריידען! וויפיעל האָסטו געגעבען אַפ'ן סוט?

מאַקס.

אַפ'ן סוט האָב איך געגעבען פיער און צוואַנציג טאַלער.

דער פעטער שלמה.

קאָם ארויסגערעדט. איז דאָס דריי הונדערט מיט פיער און צוואַנציג טאַלער.

סיימאָן.

וואָס דאַרפען מיר איצט רעכענען? לאָמיר זיך בעסער זעצען אַרום טיש און דערווייל עפּעס נעהמען.

גאָסי.

ווער דאַרף נאָך קומען? וואו איז לואי?

סיימאָן.

באַלד וועט ער אריינקומען... כ'האָב איינגעלאַדען וואַג־

מאַנ'ען פון מיין שאָפּ. קענסט איהם דאָך, וואָס כ'האָב ביי איהם געליהען די פופציג טאָלער, און ברוך מיט מלכה'ן מיט די קינדער דאַרפען קומען. דאָס אַלעס. זאָל אַריינקומען מיכלע מיט ענע'ן צום טיש. (ער שרייט.) מיכלע! ענע!

מיכלע.

(לויפט אַריין.)

וואָס איז?

סיימאָן.

ווער שוין אַמאָל פאַרטיג דאָרטען און זעץ זיך אַוועק. וואו איז ענע?

מיכלע.

די נשמה איז מיר אַרויסגעפאַלען, כ'האָב געמיינט ס'ברענט פון זיינע קולות. (זי געהט צוריק אין קיך. ענע קומט אַריין אָנגעטהאָן אין אַ שוואַרצע קלייד און זעצט זיך ביים טיש. סיימאָן גיסט אָן די גלעזלעך.)

גאָסי.

וואו איז לואי? פאַר וואָס איז לואי ניטאַ? ער ווייס דאָך, אַז מענשען זיינען זיך צוזאַמענגעקומען!

דער פעטער שלמה.

וועט ער קומען מיט אַ ווייל׳ע שפּעטער. וואָס איז דער אונגליק?

גאָסי.

(בייזערט זיך.)

ער ווייס, אַז ס'קומען זיך צוזאַמען מענשען!

דער פעטער שלמה.

ווערסט שרייען אויף א י ה ם. וואָס שרייסטו אויף מ י ר? איך האָב זיך דאָך ניט פערשפּעטיגט.

סיימאן.

אז מיכלע וואָלט אַריינגעקומען, וואָלטען מיר דערוויי״ל עפּעס געגומען, איידער ס׳הויבט זיך אָן די „פּאַדע״. וואָס טהוט זי דאָרטען אַזוי לאַנג?

גאָסי.

(לאָזט אויס איהר האַרץ צום טאַטען.)

זי׳ט אַריינקומען! זי׳ט אַריינקומען! קיין זאַך פון טיש וועט דאָך ניט אַנטלויפען.

סיימאן.

ס׳ציהט מיר אין האַרצען. (מיכלע קומט אַריין צוגעפּוצט ווי צו א שמחה.)

דער פעטער שלמה.

ווי קומט עס טאַקע, וואָס לואי איז נאָך ניטאָ? ס׳קען אָבער ניט שאַטען צו נעהמען דערוויי״ל אַ ביסעל בראַנפען. (ער נעהמט אַ פולע גלעזעל אין האַנד.) לחיים! לחיים! (מען טרינקט.)

מיכלע.

מיר דוכט, אַז מ׳קלאַפּט אין טיהר. (זי שטעלט זיך אויף, געהט אַריין אין קיך. אַלע קוקען צו זעהן, ווער ס׳איז געקומען. עס הערט זיך אַ הויכער „גוד איוונינג״. מען וואַרט, צו זעהן ווער ס׳קומט. מיכלע קומט אַריין, נאָך איהר אַ פרעמדער, אונבעקאַנ־טער איד, מיט אַ געשאָרענע, געדיכטע, ברוינע באַרד, אָנגעטהאָן ווי אַן אַמעריקאַנער „פּאָרטגעשריטענער״ רעוורענד.) זיי זיינען דער מאַן, וואָס איך האָב אייך דערצעהלט, אַז ער איז דאָ היינט געוועזן בייטאָג.

דער שדכן.

גוד איווניגג, מזל־טוב אייך, איך ווינש אייך גליק.

דער פעטער שלמה.

טהענק יו, זיצט, טרינקט דערווייל מיט אונז א ביסעל לחיים.

דער שדכן.

(זעצט זיך.)

קיין גרויסער טרינקער בין איך ניט. אין אונזער „ליין ביזנעס" מוזען מיר זיך דערפון אבהאַלטען. (ער נעהמט די גלעזעל צו די ליפּען.) לחיים, זאָלען מיר אַלע זיין געזונד און האָבען נחת מיט אַלע אידען. (ער טרינקט אָב אַ ביסעלע.) ביי אייך איז אַ יום־טוב, אַ זוהן האָט געקראָגען א דיפּלאָם אויף דאָקטאָר. ס'אַ גרויסער נחת פאַר טאַטע־מאַמע, מ'דאַרף זיך משמח זיין.

דער פעטער שלמה.

כ'האָב שוין דאָ איבערגערעדט, ווי אַזוי מ'דערווייסט זיך אַזוי גיך.

דער שדכן.

(שמייכעלט.)

אַז מ י ר זאָלען ניט וויסען, טו ווער דען? אונזער ביזנעס. כ'קען אייך אויסרעכענען, אויב איהר ווילט, אַלע, וואָס האָבען נעכטען געקראָגען דיפּלאָמען אויף דאָקטאָר.

דער פעטער שלמה.

איהר זאָלט מיר עקסקיוזען וואָס איך וועל אייך זאָגען. ס'קומט ביי מיר אויס, אַז איהר פערשטעהט ניט גוט אייער ביזנעס. דאָ האָבען מיר זיך אַלע געשניטען ביז'ן ביין, איבער די קעפּ אין חובות, מ'דערלעבט שוין צו זעהן דעם דיפּלאָם, קומט מען באַלד אויף מאָרגען מיט אַ שידוך מיט פיער טויזענד טאָלער. ס'איז דאָך קאָם געננג אויף איינצופיקסען אַן אָפיס מיט אינסטרומענטען מיט אַן אויטאָמאָביל. אַ שטיקעל רעגן־טיסטעל וואָס האָט קאָם אויסגעשטודירט, צי אַ פּראָסטער דראָ־

גיזמען נעהמט דאך היינטיגע צייטען כמעט מעהר ווי צוויי מאל אזוי פיעל.

דער שדכן.

מעגט איהר מיר טאקע אויך עקסקיוזען. זיי (ווייזט אן אויף מיכלע׳ן) האבען מיר היינט דא ניט געלאזט ריידען, בין איך אויף דעם געקומען נאך אמאל. כ׳האב געזאגט פיער טוי־זענד טאלער, כ׳האב אבער פלענטי מיט מעהרער אויך. איך פיהר ניט אוים קיין קאמענע פארטייען מיט אפרייטערס. כ׳האב מיט אכט טויזענד און מיט צעהן טויזענד, אפילו צוואנציג טויזענד טאלערדיגע פארטייען האב איך אויך געשלאסען — —

מיכלע.

(שלאגט איהם איבער.)

מיט צוואנציג טויזענד טאלער?

דער שדכן.

(שטאלץ.)

יעס — מעם — פלענטי.

גאסי.

מיט דאקטוירים?

דער שדכן.

ווי ס׳מאכט זיך. כ׳האב אויסגעפיהרט פארטייען מיט די גרעסטע מאנופעקטשערע לייט. אנדערע גלייכען בעסער לייטע, וואס זיינען אין ביזנעס. די פארטיי וואס כ׳האב דא היינט פארגעשלאגען, איז זעהר א פיין קינד פון האי־סקול, זי איז שוין געווען כמעט א טיטשערקע, ליעבט זיך אין איהר א רייכער ביזנעס־מאן מיט צוויי סטארס, אבער זי וויל בעסער א דאק־טאר, ביקאס זי איז דאך אליין אויך אן עדוקייטעטע.

גאסי.

מיט פיער טויזענד טאלער א דאקטאר!

מיכלע.

מיט פיער טויזענד טאָלער? ווי אַזוי קען זי דאָס ווע־
לען?

דער שדכן.

(שמייכעלט.)

אַמעריקע איז אַ פרייע מדינה. מעג זי דאָך וועלען אפילו אַ פּראָפעסאָר אויך. כ'האָב זיי דאָרטען געפּראָמיסט צו טרייען. אז זיי וועט שטאַרק געפעלען ווערען, וועט מען מסתמא קענען אַרויסקריגען נאָך אַ פּאָר הונדערט טאָלער. די חתונה וועלען ז י י מאַכען.

גאָסי.

(מיט אַ כאַפּ.)

הערסט, מאַמע, אויב ז י י וועט געפעלען ווערען!

סיימאָן.

מעהר ווי נאָך אַ פּאָר הונדערט טאָלער וועט מען שור ניט קענען קריגען?

דער שדכן.

קיין מיליאָנערען זיינען די לייטע ניט, זיי האָבען נאָך מיידלעך אויך. כ'האָב פּלענטי אַנדערע שדוכים זיך אויסצו־קלייבען. (ער קוקט זיך אַרום.) דער דאָקטאָר אַליין איז דאָ ניטאָ, ווי איך זעה. כ'וואָלט געוואָלט איהם אָנקוקען.

גאָסי.

פונדעסטוועגען איז דאָס פון לואי'ן אַ גרויסע חוצפּה! ער ווייס דאָך, אַז אָהן איהם קען זיך ניט אָנהויבען די „פּאַרע“.

דער פעטער שלמה.

שאַ, שריי ניט — — אָט געהט מען, ווער קומט דאָרטען?

(אַלע קוקען, צו זעהן, ווער עס קומט. לואי קומט אַריין. הינטער איהם קומט אַ מיידעל פון אַ יאָהר צוואַנציג.)

לואי.

גוד־איוונינג.

די מיידעל.

גוד־איוונינג. (אַלע קוקען אָן דער מיידעל. קיינער קען איהר ניט. זי איז איצט דאָ צום ערשטען מאָל. אַלע וואַרטען, אַז לואי'י זאָל אָנפאַנגען ריידען, ערקלעהרען. נאָר לואי זעהט אויס שטאַרק צושראָקען. אַלע קוקען מיט אויסגעצויגענע פנימ'ער. מען וויל אויף גיך וויסען ווער די מיידעל איז און צו וואָס זי איז דאָ איצט געקומען מיט לואי'ן. עס פּאַסט אָבער ניט צו פרעגען. מעהר פון אַלע איז גאָסי אונגעדולדיג און נייגיעריג... די מיידעל אַליין איז אין אַ פערלעגענהייט. זי ווייס ניט ווי זיך צו האַלטען. זי פּרובירט שמייכלען... זי איז צושראָקען... אַ פּאָר מינוט האַלט עס אַזוי אָן.)

לואי.

(נעהמט אָן צערטליך די רעכטע האַנד פון דער מיידעל, רעדט ערנסט און פול מיט בעדייטונג.)

איך האָב דאָס גרויסע גליק היינט... איך דעם טאָג פון אונזער שמחה... פאָרצושטעלען מיין געליעבטע... מיין פרוי — — —

גאָסי.

(מיט אַ קוויטש.)

וואָס זאָגט ער?

מיכלע.

האַ, וואָס, האַ?

דער פעטער שלמה.

ער רעדט, און איך פערשטעה אַ וואָרט ניט וואָס ער זאָגט. (אַלע קוקען מיט אויסגעצויגענע פּנימ'ער.)

לואי.

(זיך שרעקענדיג.)

היינט האָבען מיר זיך פעראייניגט אויף אייביג... אין קאָורט... מיר האָבען געהייראַט אין קאָורט... אַזוי האָבען מיר בעשלאָסען... אונז זאָלען קיינע שטערונגען ניט זיין אין אונזער וועג... אונזער ליעבע האָט ביז היינט געמוזט בלייבען אַ געהיימנים... מיר זיינען אָרעם אין געלד, מיר זיינען אָבער רייך מיט אונזער ליעבע... מיר זיינען גליקליך... — — — —

ענני.

(שרייט אויס.)

מאַמע! מאַמע! זעהט וואָס איז מיט דער מאַמען! (עס ווערט אַ טומעל.)

דער פעטער שלמה.

איהר זעהט ניט, אַז זי האָט גע'חלש'ט? בעשפּריצט איהר מיט וואַסער! דריקט איהר די שלייפען! (מ'לויפט אין קיך נאָך וואַסער. די כלה פעררוקט זיך אין אַ ווינקעל, אַ דערשראָקענע, אַ בלאַסע. דער שדכן שאַרט זיך שטילערהייט אַרויס פון הויז אָהן אַ „גוד־באַי". דער דאָקטאָר קומט צו צו זיין מאַמע. מ'ברענגט וואַסער און מ'שפּריצט אויף דער גע'חלש'טער, מען דריקט איהר די שלייפען.)

דער פעטער שלמה.

אָבגעמינטערט! אָבגעמינטערט!

מיכלע.

אוי, זאָגט מיר, וואו בין איך? (מיט אַ געוויין.) לאָזט מיר חלש'ן!...

לואי.

מאמע, קום לעג זיך אין בעט. (ער נעהמט איהר פולס, נעהמט אַרויס זיין זייגער, הערט זיך איין... דערנאָך נעהמט ער אַרויס פון קעשענע אַ פאָונטיין־פען מיט אַ בלעטעל פאַפּיער און שרייבט עפּעס אָן. געהט אימיצער אַראָב אין דראָג־סטאָר. (ענו נעהמט דעם רעצעפּט און געהט אַרויס. לואי בעט זיך.) קום מאַמע, לעג זיך אין בעט. (גאָסי זיצט מעהר דערשלאָגען פון אַלעמען.)

מיכלע.

(מיט גאַל.)

איך דאַרף ניט, איך וויל ניט געהן אין בעט... מיר איז גוט דאַ... איך וויל אָנקוקען מיין גרויסען נחת, וואָס כ'האָב דערלעבט צו זעהן...

סיימאָן.

אַז מ'וואָלט מיר פאַר אַ יאָהרען געפאָלגט, בשעת ס'האָט זיך געמאַכט מיט די צוויי טויזענד טאָלער...

דער פעטער שלמה.

(צו סיימאָנ'ען.)

קומט גאָר אויס, אַז דו ביזט דער חכם. (ער קומט צו צום דאָקטאָר, נעהמט אָן זיין אויער, דרעהט, אָהן כעס.) יעס, דו שניידסט זיך אויף אַ גרויסען דאָקטאָר! דו האָסט אונז היינט אַלעמען געמאַכט אַ גוטע אָפּעראַציע.

גאָסי.

(מיט שווערע זיפצען, זיך שאָקלענדיג, מיט אָרעמס פערפלאָכ־טען אויפ'ן ברוסט.)

אוי, אַן אָפּעראַציע, אוי, האָט ער אונז געמאַכט אַן אָפּעראַציע!...

(פאָרהאָנג.)

דער נייער גלות

דער נייער גלות

פּערזאָנען:

ד ע ר א ל ט ע ר
ד י אַ ל ט ע.
ד ע ר „ל י ס ט ע ר“.
ד ע ר ד ז ש ע נ י ט אָ ר.
ד י „ד ז ש ע נ י ט אָ ר ק ע“

1.

ביים טענאַנט.

אַ פראָסטיגער זונטאָג אין דער פריה, אַרום עלף אַ זייגער. דער פראָסט פיהלט זיך אין דער בראָנקסער „דיינינג־רום“, וואו די געשיכטע קומט פאָר, ניט פיעל שוואַכער ווי אויפ׳ן גאַס.

ווען דער פאָרהאַנג הויבט זיך אויף, קומען אַריין פון קיך דער אַלטער און די אַלטע. ביידע טראָגען „סוועטערס“, נור די אַלטע האָט אויפ׳ן „סוועטער“ אַ היימישע פאַטשיילע. זי ברענגט מיט זיך דעם וואַלגערהאָלץ און הויבט אָן קלאַפּען אין אַ זייט פון „רעדיאַיטאָר“.

דער אַלטער.

(שטעכעדיג.)

האָסט געדאַרפט בעסער קלאַפּען מיט׳ן האַקמעסער, וואָלט געווען שטאַרקער.

די אַלטע.

מיינסט, אַז פון שטאַרקערע קלעפּ וועט ווערען וואַרימער?

כ׳האָב מורא, איידער דער ווינטער וועט אַוועקגעהן, וועלען מיר דאָ אויספריהרען.

דער אַלטער.

(מיט פאָרוואורף.)

כ׳האָב זיך גענוג געבעטען, כ׳דאַרף ניט קיין בראָנקס! ווער האָט מיר געהערט און ווער האָט מיר געפאָלגט? מיר שטעכט שוין אין פּלייצע פון די קעלט, וועסט מיר באַלד דאַר־פען גוט איינרייבען.

די אַלטע.

נעהם טהו אָן דעם מאַנטעל און וויקעל זיך מיט עפּעס ארום דעם האַלז. וואָס געהסטו אַרום אַ נאַקעטער אין אַזאַ פראָסט? אין אַ סוועטער געהט ער! די פיס זיינען ביי מיר ווי שטיקער אייז, הלואי האָב איך אַ פּאָר וואַליקעס מיט אַ פייערטאָפּ.

דער אַלטער.

(מיט פאָרוואורף.)

האָסטאָך געוואָלט בראָנקס!

די אַלטע.

א י ך האָב געוואָלט אין די בראָנקס? די קינדער האָ־בען ניט געלאָזט צורוה. זיי האָבען מיר דעם טויט געמאַכט — בראָנקס.

דער אַלטער.

(קיבעצט.)

טו קלאַפּ, וועט דיר דערפון ווערען אַ סך וואַרימער. די קינדער האָבען געוואָלט! אַלץ מוזען זיי ביי איהר אויספיהרען! אַז זיי וואָלטען דיר הייסען קריכען אויפ׳ן דאַך?

די אַלטע.

טהו אָן דעם מאַנטעל און פאַרוויקעל זיך מיט עפּעס דעם

האלז! כ׳האָב קיין צייט ניט און קיין כח ניט צו שטעלען זיך איצט רייבען דיר די פּלייצעם.

דער אַלטער.

(נעהמט דעם מאַנטעל.)

האלט צו, העלף מיר, כ׳קען ניט אויסציהען די האנד.

(די אַלטע העלפט איהם אַנטהאָן דעם מאַנטעל.)

דער אַלטער.

כ׳וועל שוין פאַר איין גאַנג אַנטהאָן די הענדשקעס אויך.

(ער טהוט אָן.)

די אַלטע.

די „ראַבבערס" וואָלט דיר אויך ניט געשאַדט. געה אַריין אין בעד־רום און דעק נאָך מיט עפּעס צו די קינדער. לייג אָן אויף זיי וואָס דו קענסט געפינען. זיי וועלען דאָרט פאַר־פראָרען ווערען אין די בעטען.

(דער אַלטער געהט אין בעד־רום און קומט באַלד אַרוים צוריק.)

דער אַלטער.

האָסטאָך שוין אַלץ אַנגעוואָליעט אויף זיי. ס׳איז ניטאָ מעהר וואָס צו לייגען. (קיבעצט.) קלאַפּ, קלאַפּ, שעהם זיך ניט, זשאַלעווע זיי ניט, ברענג דעם האַקמעסער.

די אַלטע.

זאָל דעם לענדלאָרד מיט׳ן „ליסטער" אַזוי קלאַפּען אין קאָפּ און זאָל זיי אַזוי העלפען, ווי ס׳וועט מיר דאָ העלפען דער קלאַפּען.

דער אַלטער.

קענסט צורעכענען דעם דזשעניטאָר אויך. (מיט פאַרוואורף און שפּאָט.) די קינדער האָבען געוואָלט! וואו שטעהט דאָס געשריעבען, אַז קינדער דאַרפען אַלץ אויספיהרען? אַז זיי הייר־סען דיר קריכען אויפ׳ן דאַך, מוזטו זיי אויך פאָלגען? כ׳זייץ

אַפּ אַזוי פּיעל יאָהרען דאַן טאַן און כּ׳לעב, גאָט צו דאַנקען. דאַרף איך גאָר אין מיטען דערינען קריכען אין די בראָנקס, מיט אַ געזונטען קאָפּ אין אַ קראַנקען בעט! אויפ׳ן סטריט איז וואַרימער, ווי אין די רומס מיט די סטים היט און הייסע וואַסער מיט אימפּרואוומענטס! קלאַפּ, ס׳וועט דיר אַ סך וואַרימער ווערען!

(ס׳קלינגט.)

דער אַלטער.

ווער קען דאָס זיין?

די אַלטע.

ווער קען דאָס זיין?

(זיי געהען צום טיר, עפענען. דער דזשעניטאָר קומט אריין.)

דער דזשעניטאָר.

(אַ בייזער.)

איהרטאָך צוברעכען דעם „רעדיאייטאָר" מיט אייער קלאַפּען. קיין סטים היעט וועט איהר ניט ארויסקלאַפּען. איהר קענט זיך ארויסקלאַפּען אַ מוח-צעטעל.

די אַלטע.

(אַ דערשראָקענע.)

ווער האָט געקלאַפּט?

דער אַלטער.

(אויך אַ דערשראָקענער.)

מיר האָבען ניט אַנגעריהרט דעם „רעדיאייטאָר".

די אַלטע.

מסתמא אין אַנדערע רומס. מיר ריהרען קיינמאָל ניט אַז דעם „רעדיאייטאָר". (זי כאַפּט זיך, אַז זי האַלט דעם וואַלגערהאָלץ אין האַנד און זי בעהאַלט די הענד אויף הינטען.)

דער אַלטער.

וואָס האָבען מיר צו קלאַפּען דעם „רעדיאייטאָר״?

דער דזשעניטאָר.

דערצעהלט מיר קיין מעשות נים! כ'בין שוין אין די זאַכען אַן אויסגעבונדענער און מ'קען מיר ניט נאַרען. איך דערגעה שוין, פון וואַנען דער קלאַפּען קוממ. מיט עטליכע וואָכע צוריק האָט מען געמאַכט צוויי טענענטס צו מופען פאַר'ן קלאַפּען. (ער דערזעהט, ווי דער אַלטער נעהמט אַרויס אַ פּעקעל סיגאַרעטס, בייט זיך זיין שטרענגער טאָן אויף אַ מילדערען) דער קלאַפּען העלפט ניט, ס'איז אַרויסגעוואָרפען די אַרבייט. איהר האָט אפשר אַן איבעריגען סיגאַרעט?

דער אַלטער.

(מה יפית'דיג.)

יע, שור, שור (דערלאַנגט איהם אַ סיגאַרעט) נעהמט נאָך איינעם (דערלאַנגט איהם נאָך איינעם).

דער דזשעניטאָר.

(לעגט אַריין ביידע סיגאַרעטס אין קעשענע און רעדט פריינדליך.)

כ'זאָג אייך דעם אמת, ס'איז מיר אַ רחמנות אויף די טענענטס. מענשען צאָהלען אַפּ בלוטיגע געלט פאַר רענט מיט סטים היט.

די אַלטע.

זעהט מיין מאַן! מוז ער געהן אַנגעטאָן אין שטוב ווי אין גרעסטען פראָסט און כ'האָב מורא אַרויסצולאָזען די קינדער פון די בעטען.

דער דזשעניטאָר.

איהר ווייסט גאָר ניט וואָס פאַר אַ שנאָרער דאָס איז! אַ „ליסטער״ אויף דער וועלט! דעם גאַנצען טאָג האַלט ער מיר אין איין וואַטשען, כ'זאָל ניט מאַכען דעם „היטער״ מיט'ן „באָילער״. וואָס כ'שטעה זיך פון איהם אויס צרות! אַלע ווייל צעהלט ער מיר איבער די קויהלען.

די אַלטע.

פאַר וואָס צאָהלט מען איהם געלט?

דער אַלטער.

אזעלכע געלט!

דער דזשעניטאָר.

דאָס פרעג איך דאָך און טענה מיט איהם! אַלע טאָג געהט דאָס אין שוהל מיט טלית און תפילין און רעיזט נאָכאַנאַנד די רענט! טאָמער וואָס נאָר אַ האָאָר, איז באַלד אַ מופצעטעל. ער׳ט דאָ באַלד ביי אייך זיין, דער טייערער צאַצע! דערלאַנגט איהם וויפיעל אין איהם וועט אַריין און רעכענט זיך שוין אָפּ פאַר מיר אויך.

די אַלטע.

(מיט אַ כאַפּ.)

וואָס טהוט ער דאָ? דער וויפיעלטער איז היינט? כ׳האָב גאָר אין גאַנצען פאַרגעסען.

דער דזשעניטאָר.

איהר ווייסט ניט? היינט איז דער צווייטער, נעכטען איז דאָך געוועזען דער ערשטער. אַזוי איז ער באַלד דאָ דעם ערש־טען באַגינען. איז דאָך נעכטען געוועזען שבת, איז שוין איהם מסתמא ניט איינגעגאַנגען דער דאַווענען מיט׳ן תהילים־זאָגען, אַ גאַנצען טאָג האָט איהם מסתמא „געדופעט“, וואָס ער מוז וואַרטען ביז היינט מיט די רענט. אַ קליינינקייט, אַזאַ שנאָרער מוז וואַרטען ביז׳ן צווייטען.

די אַלטע.

כאָטש אַמאָל אַ טראָפּען הייסע וואַסער... אַמאָל מאַכט זיך, די קינדער ווילען נעהמען אַ וואַנע, איז קיינמאָל ניטאָ אַ טראָ־פּען הייסע וואַסער.

דער דזשעניטאָר.

וואָס זאָל איך טאָן, אז ער וואַשט מיר נאָכאַנאַנד דעם

„באַילער״?! כ׳וועל איהם מוזען איבערלאָזען מיט ביידע היי־זער און אַנטלויפען פון דאַנען, כ׳קען שוין דאָס אַליין ניט צוזעהן.

די אַלטע.

יואו איז ער איצט?

דער דזשעניטאָר.

ער האָט איצט אָנגעהויבען קאָלעקטען אויפ׳ן „סטופּ״. איהר דאַרפט זיך ניט שרעקען. ער׳ט זיך אַן אייך ניט פאַר־געסען. דערלאַנגט איהם, ער זאָל ניט וויסען פון וואַנען ס׳איז איהם געקומען. ביי מיר ווערט דאָס אָנגערופען דזשאָסט די סיים ווי גע׳גנב׳עט פון די קעשענעס. מ׳צאָהלט דיר געלט פאַר סטים היט מיט הייסע וואַסער, פאַר וואָס גיסטו ניט? פאַר־שטעלט זיך נאָך פאַר אַ גאַנצען צדיק! גוד באַי. (ער געהט צום טיר.)

די אַלטע.

(געהט איהם נאָך בעגלייטען.)

אפשר וואָלט איהר פונדעסטוועגען געקענט מאַכען אַ טראָ־פּען וואַרימער אין די רומס?...

דער דזשעניטאָר.

(שטעלט זיך אָפּ און קעהרט זיך אום.)

אַז ער וואָלט זיך מיר דאָ ניט אַרומגעדרעהט איבער די פלאָרס, וואָלט איך געטריט אַריינ׳גנב׳ענען אַביסעל סטים. ער קען נאָך קריגען די „פּאָפּלעקציע״ — ס׳איז שוין צייט פאַר איהם — און מיר אויפעסען אַ לעבעדיגען, אַז ער׳ט דערזעהן, איך ריהר אָן אַ קויהל. איהר ווייסט ניט, וואָס אַ דבר אחר דאָס איז. גוד־באַי. (ער געהט אַרויס.)

דער אַלטער.

גיב איהם ניט די רענט, אַז ער׳ט אַרויפקומען. „נאָו טשעקי, נאָו וועשי״. וועסטו געבען טטים היט מיט הייסע וואַסער, וועסטו קריגען די רענט. אומזיסט גיב איך קיין געלט ניט.

מ׳דאַרף אויפוועקען די קינדער, ס׳איז שוין נאָך עלף דער זייגער.

די אַלטע.

טשעפּע זיי ניט, זאָלען זיי נאָך בעסער ליגען אין דער וואַרעם. ס׳איז אַ ריזיקע אַרויסצושטעקען אַ פוס פון בעט. אפשר נאָך האַלבען טאָג וועט ווערען אַביסעל וואַרימער. (זי טאַפּט דעם רעדיאַייטאָר.) ניט ס׳הערט זיך און ניט ס׳זעהט זיך. מיינע העט זיינען ווי די העלצער. (זי חויכט אין ביידע הויפּענס.)

דער אַלטער.

(פערצווייפעלט.)

וואָס קען דערפון זיין דער תכלית? ביז פּסח איז נאָך גוטע זיבען וואָכען. און פּסח, מיינסטו, מוז שוין זיין וואַרים? ס׳גיט זיך אַמאָל איין אַ פּסח, וואָס איז אַזוי קאַלט ווי אין מיטען ווינטער. כ׳שריי אַלץ און זאָג דיר, אַז מ׳טאָר ניט נאָכ־געבען קינדער אַלץ, וואָס זיי פערוועלט זיך. אַז זיי הייסען דיר קריכען אויפ׳ן דאַך? מיט וואָס איז מיר שלעכט געווען דאָון־טאָון? אַפּגעוואָוינט אַריבער אַכצעהן יאָהר דאָון־טאָון און איך לעב, גאָט צו דאַנקען. מ׳האָט דאָך געקענט כאָטש אָפּוואַרטען מיט בראָנקס מיט די סטים היט ביז זומער. ס׳האָט דאָך ניט געברענט! אַז זיי הייסען דיר קריכען אויפ׳ן דאַך!...

(ס׳הערט זיך אַ מיידעלשער קול פון בעדרום: „מאַמע!“ די אַלטע לויפט אין בעד־רום, קומט באַלד אַרויס צוריק.)

די אַלטע.

זיי ליגען שוין דאָרטען פאַר׳חלש׳טע. כ׳וועל זיי פון בעט ניט לאָזען אַרויסקריכען! אויפקאָכען אַ גלאָז טהעע, באַשמי־רען אַ ראָל מיט פּוטער...

(ס׳קלינגט.)

די אַלטע.

דאָס מוז זיין ע ר.

דער אַלטער.

לאָז מיר איהם דערלאַנגען.

די אַלטע.

ווערסט ניט וויסען, וואָס צו זאָגען. א י כ ׳ ל איהם זאָגען.

(זיי געהעןביידע צום טיר, עפענען. דער „ליסטער" קומט אַריין. ער זעהט אויס ווי אַן אָרימער איד, מיט אַ גרויליכע באָרד. אין סך־הכל מאַכט ער דעם איינדרוק פון אַ (געוועזענעם) שנאָפּס־פּעדלער.)

דער „ליסטער".

גאָט־העלף.

ביידע.

גאָט־העלף, גוט יאָהר.

די אַלטע.

(מיט חניפה.)

זיצט.

דער אַלטער.

(אויך מיט חניפה.)

זיצט.

דער „ליסטער".

כ׳האָב ניט פיעל צייט. (ער זעצט זיך. נעהמט אַרויס פון בוזעם־קעשענע אַ פּעקעל „רעסיטס", קלייבט אויס איינעם, נעמט עס צווישען די פינגער.)

די אַלטע.

(מה יפית׳דיג.)

כ׳האָב אייך געוואָלט פרעגען, וואָס טהוט מען... ס׳איז אַזוי קאַלט אין די רומס...

דער אַלטער.

(רחמנות׳דיג.)

ס׳איז ניט אויסצוהאַלטען.

די אַלטע.

(מיט געבעט.)

ס׳טרעפט מ׳דאַרף אַמאָל אַביסעל וואַרימע וואַסער, איז קיינמאָל ניטאַ. כ׳וואַרף קוואַדערם אין די גאַז צו מאַכען אַביסעל הייסע וואַסער, אַז כ׳דאַרף.

דער אַלטער.

וואָס זאָל מען טהאָן...

דער „ליסטער".

(פערצווייפעלט.)

וואָס זאָל איך טהאָן, אַז כ׳האָב אַ דזשעניטאָר, וואָס הערט מיר ווי די קאַץ און כ׳קען זיך ביי איהם ניט דערבעטען, ער זאָל אַמאָל מאַכען דעם „היטער" מיט׳ן „באָילער". איך האָב קיין האַרץ ניט אַריינצוקומען אין די הייזער נאָכ׳ן רענט. ווי קען איך נעהמען פון מענשען געלט, אַז כ׳גיב זיי ניט וואָס כ׳האָב זיך מיט זיי באַדונגען!... ס׳איז מיר אַ רחמנות אויף אַ הויז מיט טענעטס, אַז כ׳שעהם זיך צו ווייזען די אויגען פאַר זיי. וואָס זאָל איך טהאָן? כ׳קען זיך קיין עצה ניט געבען.

די אַלטע.

אין הויז איז אַזוי ווי אין דרויסען.

דער אַלטער.

אפשר נאָך ערגער.

דער „ליסטער".

איהר דאַרפט מיר זאָגען? כ׳ווייס ניט? כ׳האָב אויף מיין גאַנצען לעבען ניט געזעהן אַזאַ פוילען הונט. כ׳בעט זיך ביי איהם: אַ הויז מיט טענענטס דאַרפען האָבען אַביסעל סטים היט, הערט ער מיר ווי די ראָבע קאַץ. אַז איך וויים

גאָר ניט וואָס ער טהוט גאַנצע טעג! כ'זאָלעווע דען קויהלען, ווי אַנדערע? ס'פעהלט, גאָט צו דאַנקען, ניט קיין קויהלען. כ'וועל איהם מוזען אַרויסוואַרפען פון דאַנען און דינגען אַ ניגער. איז אָבער די צרה, וואו נעהמט מען זיי? מ'מוז היינטיגע צייטען שטעהן אַהן אַ היטעל פאַר'ן דזשעניטאָר און זיי אָפּגילטען, אפילו אַ ניגער אויך, האָב איך מורא, איך וועל בלייבען אינגאַנצען אָהן אַ דזשעניטאָר.

די אַלטע.

(זיפצט.)

וואָס טהוט מען? וואָס טהוט מען?

דער אַלטער,

גיב זיי די רענט.

(די אַלטע געהט אַריין אין בעד־רום.)

דער „ליסטער“.

מוז מען ליידען און שווייגען. ס'וועלען אונטערקומען די וואַרעמע וועטערען, וועט מען איהם שוין דאַרפען אויף כפרות.

דער אַלטער.

איהר זעהט, כ'מוז געהן אַנגעפּעלצט אין די רומס.

דער „ליסטער“.

די וואַרעמע וועטערען וועלען אונטערקומען...

(די אַלטע קומט אַריין, דערלאַנגט דעם „ליסטער“ אַ פּעקעל געלד. ער צעהלט איבער צוויי מאָל — איין מאָל פ ו ן זיך, איין מאָל צ ו זיך, ביידע מאָל איינטונקענדיג דעם פינגער אין מויל; לייגט אַריין ס'פּעקעלע אין בוזעם קעשענע און דערלאַנגט איהר דעם רעסיט. ער שטעלט זיך אויף.)

דער „ליסטער“.

(געהט צום טיר.)

כ'וועל אפשר קענען פון איהם פּטור ווערען. פאַר אַ ניגער

דאַרף מען דאַך היינט אויך שטעהן אַהן אַ היטעל און איהם אפּגילטען.

די אַלטע.

אַז ס׳וואָלט ניט געווען אַזוי קאַלט אין די רומס...

דער „ליסטער“.

ס׳עלען אונטערקומען די וואַרימע וועטערען — אַ גוטען טאַג.

ביידע.

אַ גוטען טאַג, געהט געזונטערהייט.
(דער „ליסטער“ געהט אַרויס.)

די אַלטע.

(מיט אַ כאַפּ.)

די קינדער ווערען מיר דאַרטען פער׳חלש׳ט! אפשר ווע־לען זיי גאָר עסען אַביסעל „אַטמיעל“... צושטעלען אַ גלאַז טהעע (זי כאַפּט די טהעע־קאַן, דרעהט אַפּ דעם קראַן אין סינק.)

(פאָרהאַנג.)

ביים דזשעניטאָר אין בייסמענט, אַ פערטעל שטונדע שפּעטער.

אין דעם דזשעניטאָר׳ס דירה אונטער דער גרויסער טענעמענט־הויז איז פינסטערליך צוליעב דעם, וואָס די פענסטער זיינען צרה׳דיגע און נאָך מעהר דערפאַר, וואָס די „דזשעניטאָרקע“ וואַשט היינט וועש און די הויז איז אָנגעפילט מיט דער פאַרע פונ׳ם קעסעל אויפ׳ן אויווען. דערפאַר האָט עס די מעלה וואָס דערפון איז וואַרימער־

אין הויז. אין אַזאַ טאָג ווי היינט איז אַ כפּרה די ליכטיגקייט פאַר די וואַרימקייט.

בשעת דער פאַרהאַנג הויבט זיך אויף, איז די „דזשעניטאָרקע“ פערטאָן מיט׳ן אויוועז, מיט׳ן קעסעל וועש. זי מישט מיט אַ שטיק האָלץ אין קעסעל, אַנטלויפט פון דער גערדיכטער פאַרע, כאַפּט אָפּ דעם אָטעם, קומט צוריק און מישט ווידער.

דער „ליסטער“ מיט׳ן דזשעניטאָר קומען אַריין.

דער „ליסטער“.

הר״ר דאָ איז וואַרעם, אַ מחיה, כ׳וועל זיך אָברוהען אַ ווייַלע און זיך דורכוואַרעמען. (ער בעטאַפּט די טהעע־קאַן אויפ׳ן אויוועז.)

דער דזשעניטאָר.

זעצט זיך. אפשר מאַכען אַ גלאָז טהעע?

די „דזשעניטאָרקע“.

(טהוט אַ קרומען קוק אויף זיי ביידען.)

כ׳האָב ניט קיין צוקער אין הויז.

דער „ליסטער“.

ס׳איז ניט נויטיג. כ׳האָב זיך מיטגעבראַכט. (ער שפּילעט פאַנאַנדער דעם מאַנטעל, נעהמט אַרויס פון איין קעשענע צוויי בייגעל, לייגט אַוועק אויפ׳ן טיש; נעהמט אַרויס פון דער צווייטער קעשענע אַ פלעשעלע מילך, שטעלט אַוועק.) פאַראָן אפשר וואָס אונטערצושפּרייטען? (ער קוקט זיך אַרום.)

(דער דזשעניטאָר קוקט זיך אויך אַרום. נעהמט אַראָפּ דעם האַנטוך, לייגט עס צוזאַמען אין צווייען און פערשפּרייט אויפ׳ן ברעג טיש. דער „ליסטער“ וואַשט זיך ביים סינק, זאָגט אונטער׳ן נאָז „שאו ידיכם“, ווישענדיג די הענט מיט אַ ברעג האַנטוך, זעצט זיך אַוועק, מאַכט „המוציא“, שטעקט אַריין די מיטעלסטע פינגער

פוןביידע הענט אינ׳ם לאָך פון אַ בייגעל, רייסט עס איבער און בייסט אָפּ.)

דער „ליסטער״.

(קייענדיג.)

דער רעכטער עיקר איז, אַז איהר זאָלט זיך פאַר זיי ניט איבערשרעקען, אַז זיי הויבען אָן מיט זייערע שטיק מיט סטים היט און הייסע וואסער. זאָלען זיי זיך קאָכען, איהר דאַרפט זיך ניט מאַכען וויסענדיג.

דער דזשעניטאָר.

זאָל איך אַזוי מורא האָבען פאַר זיי טויטערהייט. קויהלען גיט׳ן אייך אומזיסט?

דער „ליסטער״.

(שהוט אַ זופּ פון פלעשעל.)

ארויסגעוואָרפען די קויהלען. ס׳איז סיי ווי סיי ביי זיי ניט אָנגעלייגט.

דער דזשעניטאָר.

מ י ר דערצעהלט איהר? איך קען זיי ניט, ווער זיי זייּ־נען? ס׳איז אַלץ דיזעלביגע, גיט זיי יע סטים היט, גיט זיי ניט, ארויסגעוואָרפען ווי פאַר׳ן חזיר.

דער „ליסטער״.

(קייענדיג.)

אַז זיי נעהמען שרייען, זאָגט, אַז איך גיב קיין קויהלען ניט. ווען זעהען זיי מיר, איינמאָל אַ חודש? זאָג איך זיי, אַז איהר זייט שולדיג, איהר ווילט ניט מאַכען דעם „היטער״ מיט׳ן „באָילער״.

דער דזשעניטאָר.

אַז מיר זעהען זיי אַלע טאָג, דערשרעקט איך זיך פאַר זיי? איהר קענט אַלץ וואַרפען אויף מיר. איך ווייס שוין ווי זיי צו „מענעדזשען“.

(דער „ליסטער“ שליגגט אַראָפּ דעם לעצטען ביסען, קריגט אַרויס פון פלעשעל דעם לעצטען טראָפּען, רייבט אָפּ די הענט איינע אָן די אַנדערע און בענשט מיט פאַרמאַכטע אויגען, בעוועגענדיג לאַנגזאַם מיט׳ן קאָפּ אויף ביידע זייטען. ער ענדיגט בענשען, שטעלט זיך אויף.)

דער „ליסטער“.

(געהט צום טיר.)

אַז זיי נעהמען שרייען, זאָגט זיי ס׳וועט אונטערקומען די וואַרעמע וועטערען.

דער דזשעניטאָר.

ס׳אַלרייט, מ׳דאַרף מיר ניט לערנען וואָס צו זאָגען.

(דער „ליסטער“ געהט אַרויס.)

די „דזשעניטאָרקע“.

(ברוגז.)

טהעע הייסט ער איהם געבען! צוויי און צוואַנציג סענט אַ פונט צוקער! מיינע יסורים וועל איך איהם געבען!

דער דזשעניטאָר.

(פערענטפערט זיך.)

פון מיינעטוועגען מעג ער טרינקען פעך. כ׳זעה ער טאַפּט דעם טשייניק, ס׳האָט זיך געפּאַסט אַזוי צו זאָגען.

די „דזשעניטאָרקע“.

אַזאַ פּאַסקודנער שנאָרער! זאָל ער האָבען די מכות מיט וויפיעל הונדערטערס ער טראָגט זיך אַרום היינט אין די קשעש־

נעם, קומט ער ביי מיר טרינקען טהעע. א מצוה האב איך, העלף איהם אפנארען אלע טענענטס. וואס׳אי, ער׳ט מיר געבען א חלק אין זיינע „פראפערטים“! אזא פאסקודנער שנארער! הלואי דערלעבט ער מעהר ניט צו קומען אהער מיט זיינע „פראפעטעס“ אינאיינעם.

דער דזשעניטאר.

(ארויסנעהמענדיג ביידע סיגארעטס פון קעשענע, בעטראכט זיי גוט.)
הלואי כאטש היינטיגען טאג. (פעררויכערט.)

(פארהאנג.)

בײדע

ב י י ד ע.

פערזאָנען:

ד י ו ו י י ב.
ד ע ר מ א ן.
ד י ג ע ל י ע ב ט ע.

עס קומט פאָר ביי דער געליעבטער אין צימער.

ווען דער פאָרהאַנג הויבט זיך אויף, שטעהען דער מאַן און די געליעבטע ביים טיהר אין הינטער־גרונד. ער איז אַ שעהן־געקליי־דעטער מאַן פון אַ יאָהר דרייסיג. ער האַלט דעם אויבעררראָק פער־וואָרפען אויפ׳ן לינקען אָרעם, הוט און שטאָק אין האַנד. ער האַלט איהר רעכטע האַנד אין זיינער. זיי קושען זיך. ער געהט אַרויס.

די געליעבטע איז אַרום פערציג. זי איז אָנגעטאָן גאַנץ היי־מיש, אין אַ קימאָנאַ פון טונקעל־רויטען קאָליר, גאַנץ טיעף אויס־געשניטען אַרום האַלז, מיט ברייטע אַרבעל. איהרע האָר זיינען ניט אין גוטער אָרדנונג.

ווען דער מאַן געהט אַרויס, בלייבט זי שטעהן ביי דער אָפענער טיהר און קוקט איהם נאָך, שמייכעלט, ווינקט צו איהם מיט׳ן האַנד און זאָגט: „גוטע נאַכט״. זי פערמאַכט די טיהר און געהט צו צום שפּיעגעל, בעטראַכט זיך אויפמערקזאַם, נעהמט צוקלייבען איהרע האָר.

עס הערט זיך אַ קלינגען. זי געהט שנעל אַוועק פון שפּיעגעל, דריקט דעם קנעפּעל, עפענט די טיהר און בלייבט וואַרטען.

די ווייב בעוויזט זיך. זי איז אַ שעהנע פרוי פון אַ יאָהר דרייסיג, רייך געקליידעט. זי בלייבט שטעהן ביים טיהר.

די ווייב.

גוטען אבענד.

די געליעבטע.

(בעקוקט איהר, ניט זיכער).

גוטען אבענד.

די ווייב.

ענטשולדיגט מיין קומען אהער. איך רעכען, איהר פער־שטעהט ווער איך בין.

די געליעבטע.

(שטאמעלט.)

איך ווייס ניט.

די ווייב.

וועל איך אייך זאגען. איך בין זיין ווייב.

די געליעבטע.

וועמעס ווייב?

די ווייב.

אה, איהר שטויסט זיך שוין געוויס אן, וועמעס ווייב איך בין. נור, אויב איהר ווילט ניט אנדערש, וועל איך אייך זאגען. איך בין זיין ווייב, אט דער מאן, וואס איז מיט עטליכע מינוט פריהער ארויס פון דאנען.

די געליעבטע.

(שטאמעלט).

איהר האט א טעות... ביי מיר איז קיינער ניט געווען.

די ווייב.

איהר זעהט, איך בין געקומען אהער באלד ווי ער איז פון דאנען ארויס. דאס איז ביי מיר פון פריהער געווען אזוי אויס־גערעכענט. איך האב געקענט אריינפאלען דא צו אייך, ווען ער איז נאך דא געווען און עס וואלט פארגעקומען א סקאנדאל, היסטעריקע, די אלטע בעקאנטע מיאוס'ע סצענע... איך האב מיך איינגעהאלטען ניט צו זיין האסטיג. איך האב מיך גע־

צוואונגען צו זיין קאלטבלוטיג... ניט פאר אייך... פערהיטען מיין עהרע, מיין מאנ'ס... מיינע קינדער'ס... מעג איך זיך זעצען? איך פיהל ניט גוט.

די געליעבטע.

אויב איהר ווילט.

די ווייב.

(געהט צו צום טיש און זעצט זיך).

און איך בעט אייך, זעצט זיך אויך. ווי איהר זעהט, האבען מיר זעהר ערנסטעס צו ריידען. (די געליעבטע, ווי געצוואונגען, זעצט זיך). לאמיר ריידען. איך וואלט זעהר צופרידען געווען, מיר זאלען קענען אויף א פרידליכען, אנשטענדיגען וועג שליכטען די ניט־אנגענעהמע געשיכטע, און איך וויל, מיר זאלען ניט פערלירען אומזיסט צייט. (מיט אן איינגעהאלטענער, שטילער אויפרעגונג) און זאגט מיר ניט, אז איהר ווייסט פון גארניט; זאגט מיר ניט, אז איהר קענט גארניט מיין מאן... זאגט מיר ניט, אז ער איז דא מיט עטליכע מינוט צוריק ניט געווען ביי אייך... זוכט מיך ניט צו נארען... איהר קענט מיך ניט מאכען צום נאר...

די געליעבטע.

(ניט אנקוקענדיג דער ווייב).

איך בעט איהם ניט, ער זאל אהער קומען...

די ווייב.

(שמייכעלט סארקאסטיש).

נו, דאס איז דאך אומזיסט גערעדט... איהר בעט איהם ניט... אז איהר וואלט איהם ניט געבעטען און ניט געוואלט, וואלט ער צו אייך ניט געקומען. (מיט'ן זעלבען שמייכעל) אפשר וויל ער אליין אויך גארניט קומען אהער, נור מען צווינגט אייך ביידען, איהר זאלט זיך צוזאמענקומען... נאריש! אויב איהר דענקט אנצוגעהן מיט אזעלכע רייד, וועל איך דא ניט פיעל צייט פערלירען. איך וועל אוועקגעהן און וועל טהאן, וואס איך

וועל מוזען טהאָן, צוריק גלייך צו מאַכען מיין מאַן, צו פערהי־
טען מיינע קינדער... איהר וועט זיך ניט בעסער מאַכען...

די געליעבטע.

(דערשלאָגען).

וואָס האָב איך צו פערלירען?

די ווייב.

דאָס ווייס איך ניט. איך ווייס זעהר ווענינ פון אייך. לאָ־
מיר די זאַך בעקלעהרען, אפשר איז דאָ אַן אויסוועג, עס זאָל גרינגער זיין פאַר אַלעמען.

די געליעבטע.

טהוט ווי איהר פערשטעהט, מיר איז אַלץ איינס...

די ווייב.

איהר רעדט ווידער ניט קלוג. איך וויל ביי אייך פרעגען, מיינט איהר כאָטש ביי זיך, אַז איהר זיינט גערעכט, איהר האָט כאָטש דאָס קלענסטע רעכט; מיינט איהר, איהר האַנדעלט עהרליך?...

די געליעבטע.

איך קלעהר ניט איבער.

די ווייב.

יאָ... איהר קלעהרט ניט איבער... איך בין זיין פרוי, מיר האָבען קינדער; מיר זיינען אָנשטענדיגע מענשען.

די געליעבטע.

(שוואַך).

דאָס בין איך אויך.

די ווייב.

(אונטעדריקט אַ שמייכעל).

גוט. עס פרעהט מיך דאָס צו הערען. אונזער פאַמיליע איז אין געפאַהר רואינירט צו ווערען דורך אייך. איהר וועט זיין די שולדיגע. און איך וויל אייך קלאָהר מאַכען איין געוויסע זאַך, וואָס איז זעהר וויכטיג פאַר אייך צו וויסען. איך ווייס

ניט, וואָס ביי אייך ביידען קומט פאָר, וואָס איהר רעדט; מיין מאַן זאָגט אייך אפשר צו גליקען — זאָלט איהר וויסען, אַז איהר קענט מיין מאַן פון מיר ניט אוועקנעהמען; אויף שטענדיג, אויף אַלע מאָל וועט איהר איהם ניט האָבען. איך קען מיין מאַן. ער זעהט זיך מיט אייך, ער קומט צו אייך, אַזוי לאַנג ווי ער דענקט, אַז קיינער וויים ניט דערפון. איך און די קינדערלעך זיינען ביי איהם זיין גאַנץ לעבען; ער האָט אונז ליעב; מיר זיינען איהם טהייער. ער קומט צו אייך — פאַר וואָס? נו, דאָס איז שוין די געוויסע שוואַכקייט... זיי מוזען אַ נאַש טהאָן... זיי מוזען האָבען אַ פרישען ביסען, מעג עס זיין אַן ערגערער... ער וויים דאָך, און איהר וועט דאָך אַליין צוגעבען, אַז איך בין אינגער און שעהנער פון אייך... איהר זאָלט אָבער וויסען: מיט איין וואָרט מיינעם נעהם איך איהם פון אייך אוועק, ער וועט אייך מעהר ניט זעהן.

די געליעבטע.

האָט איהר דאָך ניט גערדאַרפט קומען אַהער צו מיר.

די ווייב.

איך בין געקומען צו אייך דאַרום, ווייל איך וויל מיט מיין מאַן ניט ריידען וועגען אייך; איך וויל ניט ער זאָל וויסען, אַז איך וויים פון אייך... איך וויל ניט, ער זאָל וויסען, אַז איך וויים פון איהם ניט שעהנע זאַכען. איך וויל, ער זאָל שטענדיג האַלטען הויך זיין קאָפּ און קוקען מיר גלייך אין די אויגען אריין. איך זאָג איהם איין וואָרט נור, און ער זעהט אייך מעהר קיינמאָל ניט. אונזער לעבען, אָבער, וועט ניט זיין מעהר דאָס, וואָס געוועזען... איהר האָט זיך אריינגעמישט אין אונזער לעבען אַזוי ווי אַ פליעג, וואָס פליהט אריין אין בעכער ויין... איך וויל די פליעג שטילערהייט אַרויסוואַרפען... ער טאָר ניט וויסען אַז איך וויים פון אייך ביידען... עס מוז זיין ווי גאָרניט געוועזען...

די געליעבטע.

אַליין ווילט איהר... אַליין... איהר ווילט זיך פערהיטען פון דאָס מינדעסטע...

די ווייב.

יא, איך וויל אלץ, וואס איז מיינס... איך פערלאנג גארנישט, וואס געהערט ניט צו מיר.

די געליעבטע.

און איהר פערלאנגט נאך, איך זאל אין דעם העלפען.

די ווייב.

יא, און וועגען דעם בין איך געקומען מיט אייך ריידען. איך איבערצייג אייך, איך מאך פאר אייך קלאהר, דאס פאר אייך קען גארנישט ארויסקומען — איהר וועט מיין מאן ניט האבען. עס פרעגט זיך נור, אויב איהר זיינט גענוג עהרליך און אנשטענדיג אבצוטרעטען ווי איך וויז אייך אן, און אונז ניט פערשאפען אומזיסטע ליידען.

די געליעבטע.

און איך... וואס וועט זיין מיט מיר?... מיינע ליידען...

די ווייב.

אייערע ליידען... איך שטעל מיר פאר... איהר וועט נאך קריגען. (די געליעבטע וויינט. די ווייב מיט געבעט). טהוט וואס איך בעט אייך, לאזט אונז צורוה... ליעבע איז דאך ביי אייך ניט... מיין מאן האט געלד... איהר האט פון איהם גע־וויסע נוצען... איך וויל איהר זאלט פערלאזען די שטאדט... איך וועל אייך בעצאהלען... מיין מאן זאל ניט וויסען, וואו איהר זיינט אהינגעקומען... איך וועל אייך געבען געלד...

די געליעבטע.

(קומט צו זיך).

אייך איז גוט, איהר זיינט גליקליך, איהר האט אלעס...

די ווייב.

איך האב פון קיינעם ניט אוועקגענומען.

די געליעבטע.

איך וויל אויך פון אייך גאַרנישט אַוועקנעהמען.

די ווייב.

איהר וועט עס ניט קענען.

די געליעבטע.

זאָל זיין, איך וועל ניט קענען אַוועקנעהמען פון אייך; אָבער מאַכען אונאַנגענעהם פאַר אייך קען איך דאָך.

די ווייב.

טו זאָגט מיר, וויפיעל איהר ווילט דערפאַר.

די געליעבטע.

איך וויל גאַרנישט פון אייך. איך גלויב אייך אויך, דאָס אייער מאַן איז שטאַרק צוגעבונדען צו אייך. עס איז אָבער דאָך שווער צו זאָגען, וואָס עס קען פּאַסירען. איך ווייס, אַז אויך מיך האָט ער ליעב.

די ווייב.

(געריייצט).

ער האָט אייך ליעב... ווי מען האָט ליעב אַזאַ... איך בין זיין פרוי... מיר האָבען קינדער...

די געליעבטע.

וואָס ווילט איהר פון מיר?

די ווייב.

איך וויל פון אייך, וואָס מיר קומט. איהר וועט גאַרנישט האָבען פון דעם, אַז אין אונזער לעבען וועט ווערען אַ ריס. (קורצע פויזע. ביידע טראַכטען).

די געליעבטע.

אויב איהר ווילט מיך אויסהערען. איך האָב אַ פּלאַן.

די ווייב.

אַך, גוט.

די געליעבטע.

איהר זאָגט אַליין, אייער מאַן ווייס ניט, אַז איהר ווייסט פון מיר. אייער לעבען ציהט זיך גליקליך... איהר זיינט זי־כער מיט אייער מאַן... איהר האָט איהם און איהר וועט איהם האָבען... נו, זאָל עס געהן אַזוי אויך ווייטער... פערגעסט אַז מיר... זאָל אייך דאַכטען, אַז איך בין ניטאָ, איך עקזיסטיר ניט.

די ווייב.

איהר מיינט צו זאָגען, מיין מאַן זאָל צו אייך קומען, ווי פריהער?

די געליעבטע.

דאָס מיין איך.

די ווייב.

דאָס האָב איך דאָך געקענט טהאָן אָהן אייך און ניט גע־דאַרפט קומען זיך בעראַטהען מיט אייך. איך מאָהן ניט ביי אייך און איך וואַרף אייך ניט אויף. איך רייד מיט אייך גע־שעפט. איך ווייס, איהר האָט נוצען פון מיין מאַן. איך וויל פון אייך אַ טובה: פאָהרט אַוועק פון דאַנען, מיין מאַן זאָל ניט וויסען, וואו איהר זייט אַהינגעקומען. און איך וועל אייך דערפאַר בעצאָהלען. זאָגט מיר, וויפיעל...

די געליעבטע.

(כאַפּט זיך מיט די הענד פאַר די אויגען, רעדט דורך איינגע־האַלטענעם געוויין).

אייך איז גוט, איהר זיינט גליקליך... איך האָב גאָרנישט, קיינעם ניט, איך בין אַליין... לאָזט מיר האָבען די ביינער פון אייער רייכען טיש... לאָזט מיר שלינגען די ברעקלעך... (פער־שטעלט דעם פּנים מיט די הענד).

די ווייב.

מיין גאָט! ווי קען אַ מענש אַזוי רײדען... ווי קען אַ מענש מיט רעספּעקט צו זיך און צו אנדערע אַזוי ריידען...

די געליעבטע.

איהר פערשטעהט ניט, איהר ווייסט ניט... ווען איהר וואָלט געוואוסט, ווי אַזוי איך האָב געלעבט... וואָס איך האָב דורכגעמאַכט... איהר זיינט דאָך אַ מענש, אַ פרוי, פערשטעהט מיך... איך בעט זיך ביי אייך... מיר וועט זיין גוט, אַז איהר וועט מיר ערלויבען די ברעקלעך און די ביינער פון אייער רייכען טיש... דאָס גיט מיר אַ שטיקעלע אינטערעס אין לעבען... דאָס האַלט מיך אויף...

די ווייב.

ווי קען מען דאָס. און ווען איך זאָל וויסען, — איך געה אונטער... ווי קען מען פערלאַנגען... ווי קען מען אַזוי ריידען.... זיך מאַכען אַזוי קליין און ניעדריג...

די געליעבטע.

אָה, איהר ווייסט ניט... ווען איהר וואָלט וויסען מיין לעבען... איך האָב ניט קיינעם, איך בין אַליין... אַליין... אייך וועט ניט אינטערעסירען מיין לעבען; איך וויל אייך נור זאָגען, דאָס איך בין אַליין... עלענד... מען האָט מיך שלעכט בעהאַנדעלט, מען איז געוועזען צו מיר ברוטאַל... מען האָט מיך אויסגענוצט... איך האָב ניט געוואוסט קיינמאָל פון אמת'ע פריינדשאַפט, פון ליעבע... איך האָב ניט קיינעם. (די ווייב פערטראַכט זיך אומעטיג מיט אַראָבגעלאָזטע אויגען. די געליעבטע קוקט איהר אָן זשעדנע, וואַרטענדיג אויף אַן ענטפער).

די ווייב.

איך וועל צוגעבען, אַז אייך איז ניט גוט; עס איז טרויעריג.

די געליעבטע.

איך האָב צום ערשטען מאָל פערזוכט דעם טעם פון ליעבע... פון איבערגעבענער פריינדשאַפט און ליעבע... (וויינט).

די ווייב.

(שטעכעדיג).

און איהר האָט אויסגעקליבען מיין מאַן!

די געליעבטע.

(שוואך).

איך האב איהם ניט אויסגעקליבען... עס האט זיך אזוי געמאכט... מיר האבען זיך בעקענט, ער איז דאך אזא גוטער און עדעלער... מען איז קיינמאל ניט געווען אזוי צו מיר...

די ווייב.

(שטעכעדיג.)

דאס איז ניט קיין אמת'ע פריינדשאפט און ליעבע... דאס איז א נאש... עס ווערט גיך מיאוס... אמת'ע פריינדשאפט און ליעבע פיהלט מען צו די אייגענע עהרליכע פרוי, צו די קינדער, צו דער פאמיליע...

די געליעבטע.

אפשר איז ווי א י ה ר זאגט... איך האב איהם אבער ליעב... און ער איז גוט צו מיר... ער איז מיר א פריינד. איך האב עס קיינמאל ניט געהאט.

די ווייב.

(אלץ שטעכעדיג).

איהר וועט קריגען אן אנדערען.

די געליעבטע.

(מיט א ציטער).

איך וויל ניט מעהר!... איך האב שוין גענוג גליק געהאט אין מיין לעבען... (וויינט. קורצע פויזע).

די ווייב.

מיר פערלירען צייט. וואס בלייבט ביי אונז?

די געליעבטע.

(רעדט שוואך).

איהר זיינט קיינמאל ניט אליין... איהר האט אייערע קינ־דער... ווען איך וואלט כאטש א י י ן קינד געהאט... איהר האט אייער שטענדיגע הויז... אייער היים. איהר זיינט געאכ־

טעט... קענט איהר ניט זיין רוהיג, אַז ער קומט צו מיר אויף אַ קורצע ווײַלע?... פון די אַלע שטונדען און טעג פון וואָך גיט ער מיר זעהר ווענינ... און בעהאַלטענערהייט... און ווי וואָלט איך געוואָלט, און וואָס וואָלט איך ניט אוועקגעגעבען, ווען איך קען כאָטש אויף אַ קורצער ווײַלע געהען מיט איהם פּאָר דער וועלט און זאָגען: ער איז מיינער... מיינער... און איהר האָט איהם אויף אייביג, אויפ'ן גאַנצען לעבען... און איך האָב איהם עטליכע מינוט... אין שרעק... ווי אַ גנב... איך בין אָבער גליקליך צו האָבען אָט די עטליכע גע'גנב'עטע מינוטען... פערשטעהט איהר מיך איצט?... און איהר ווילט ניט פון אייער אוצר אַראָבגעבען אַ פערשימעלטע קופּערנע מטבע צו אַ געשטראָפטען בעטלער... קענט איהר ניט אַזוי פיעל פערגינען איינער, וואָס האָט קיינמאָל גאָרניט געהאַט און האָפט אויף נאָך ווענינער?...

די ווייב.

(אונגעדולדיג).

מיר פערלירען רייד און צייט. מיין מאַן האָט אַ פאַמיליע און קיינער טאָר ניט פערלאַנגען! מיין מאַן האָט מיך ליעב און איך האָב איהם ליעב.

די געליעבטע.

(מיט אַ העכערען טאָן, שטרענגער).

איך גלויב אייך, אָבער איהר זעהט דאָך, אַז עס האָט עפּעס פּאַסירט... איך ווייס, אַז אויך מיך האָט ער ליעב...

די ווייב.

דאָס דאַכט זיך א י ה ם און דאָס דאַכט זיך א י י ך, און דאָס איז ניט אויף לאַנג... איהר דאַרפט ניט זיין געגאַרט... (אונגעדולדיג) איך פערלאַנג פון אייך, איהר זאָלט מיר העלפען גאַנץ מאַכען אונזער לעבען, און איך פערלאַנג עס פון אייך ניט אומזיסט. וואָס זאָגט איהר?

די געליעבטע.

וואָס איך זאָג?... אויב איהר ווילט מיך אויסהערען... איך

זאָג איך ניט, אַז איך האָב אויך אַ רעכט אויף איהם... איך וועל דאָס ניט זאָגען... אויב איהר ווילט, וועל איך אייך נאָך זאָגען, אַז איך בין ניט עהרליך, ניט אַנשטענדיג — איך האָב גאָרניט און קיינעם ניט און אויך ניט קיין עהרליכקייט און אַנשטענ־דיגקייט. איך קען אָבער ניט אַזוי גרינג אַוועקלאָזען דאָס ביסעלע גליק, וואָס מיר האָט זיך געמאַכט... איהר זיינט אַזוי גליקליך, איהר האָט אַזוי פיעל; מיין איך, איך מעג נעהמען אַ טראָפּעלע פון אייערס, אַז מען גיט מיר... איך האָב ניט ארויסגעשווינ־דעלט... איך מעג האַלטען, וואָס מען האָט מיר געגעבען...

די ווייב.

איהר קענט עס ניט האַלטען. איך זאָג מיין מאַן נור איין וואָרט, אַז איך ווייס פון אייך, און איהר זעהט איהם ניט מעהר. עס וועט אָבער זיין פיעל בעסער, אַז ער ווייס ניט, אַז איך ווייס פון אייך, און איהר ווערט פערפאַלען פון דאַנען.

די געליעבטע.

און ווי איז, אַז איך טהו ניט, וואָס איהר פערלאַנגט, און איהר זאָגט איהם—אייער לעבען וועט דאָך שוין ניט זיין מעהר וואָס געווען, — איז דאָך שוין בעסער, אַז עס בלייבט ווי עס איז איצט.

די ווייב.

דאָס איז אונמעגליך.

די געליעבטע.

און דאַן קענט איהר דאָך פונדעסטוועגען ניט זיין אינ־גאַנצען זיכער, אַז עס וועט זיין פונקט ווי איהר זאָגט. מעגליך, ער וועט זיך ניט באַלד אָבשרעקען און וועט דאָך קומען צו מיר.

די ווייב.

(געררייצט).

אויב דאָס וועט זיין אַזוי, וועל איך איהם סטראַשען מיט אַן עפענטליכען סקאַנדאַל.

די געליעבטע.

קען דאך פּאַסירען, אַז אויך דערפאַר וועט ער זיך ניט אָב־שרעקען.

די ווייב.

איך קען מיין מאַן: ער איז אַ העכסט־אַנשטענדיגער מענש. ער וועט דערצו ניט דערלאָזען.

די געליעבטע.

און אויב עס וועט דאך מוזען קומען דערצו?

די ווייב.

וועל איך עס טהאָן.

די געליעבטע.

און ביי אייך איז דאָס רעכט... און איהר זאָגט אַליין, אַז עס איז נור אויף אַ ווייַלע, עס איז אַ נאַש... לאָזט עס איבער... עס וועט פון זיך אַליין צו גאַרנישט ווערען, ווי איהר זאָגט...

די ווייב.

ניין, דאָס קען איך ניט... איך קען ניט רוהיג זיין... מיין הויז איז מיר ניט אין אָרדנונג... קיין זאַך אין הויז, דוכט מיר, איז ניט אויפ'ן אָרט... אַלצדינג שאָקעלט זיך... איך קען ניט רוהיג זיין...

די געליעבטע.

איך וועל זאָגען, אַז איך טהו אייער פערלאַנג, ווי־זשע קענט איהר זיכער זיין, אַז מאָרגען־איבערמאָרגען האָט ער ניט אַן אַנ־דערע און איהר ווייסט גאַרניט דערפון?

די ווייב.

אַז איך ווייס ניט, איז עס גאַרניט, בין איך רוהיג. איך וואָלט מעהר צופרידען געווען, אַז איך ווייס פון אייך אויך ניט. (שטעלט זיך אויף) איך מוז געהן. וואָס זאָגט איהר מיר? איך האָב אייך קלאָהר בעוויזען, אַז איהר וועט איהם מעהר ניט האָ־

בען. היינט נאך מוז דערצו אן ענדע זיין. עס האנדעלט זיך נור אום דעם, אויב איהר זיינט וויליג מיר צו פערשפארען אונ־אנגענעהמליכקייטען, ניט מאכען גרעסער דעם ריס אין אונזער לעבען. זאגט מיר וויפיעל. (זי נעהמט ארויס א פעקעל געלד פון האנדבייטעל).

די געליעבטע.

(שטעלט זיך אויף, ענטשלאסען און אויפגערעגט).

ניין, איך וועל עס ניט טהאן! אליין אבגעבען דאס ערשטע ביסעלע גליק, וואס מען האט מיר געגעבען... אליין אוועקוואר־פען... איהר מוזט עס צונעהמען איבערגעוואלט!...

די ווייב.

וועט אייך גרינגער זיין, אז איך וועל נאך מעהר לײדען? (געהט צום טיהר).

די געליעבטע.

יא, מיר וועט בעסער זיין... איך האב אזוי פיעל געליטען... מען האט מיר אזוי פיעל שלעכטס געטהאן... און איהר זיינט אזוי שלעכט... וועט מיר גרינגער זיין וויסענדיג, אז איהר וועט לײדען דורך מיר... אויך איהר וועט בלוטען, פערגיסענדיג מיין בלוט. (זעצט זיך צוריק, אבגעמאטערט).

די ווייב.

(עפענט די טיהר, לעגט אריין צוריק דאס געלד אין האנדבייטעל).

און דאס איז דאס לעצטע ווארט?

די געליעבטע.

(מיט פערשטיקטען געוויין).

דאס לעצטע... דאס לעצטע... (בעגראבט איהר פנים איןביידע הענד. די ווייב געהט ארויס.)

(פארהאנג).